Umjesto uvodnika

Poštovani gospodine ministre,

Helsinški komitet za ljudska prava u BiH, zajedno sa više od trideset nevladinih organizacija, učestvovao je u radu Neformalne koalicije za izvještavanje o ljudskim pravima koja je sačinila sopstveni izvještaj i aktivno učestvovala u svim aktivnostima vezanim za Univerzalni periodični pregled koji je okončan 11. juna 2010. godine usvajanjem preporuka od strane vlasti Bosne i Herecgovine. Zajedno sa drugim nevladinim organizacijama nastojali smo održati dijalog sa Ministarstvom za ljudska prava, sve u namjeri da damo podršku i utičemo da se stanje ljudskih prava u našoj zemlji poboljša.

Potsjećamo Vas da smo blagovremeno dostavili naše preporuke i gledišta Vašem ministarstvu i da smo predložili da BiH prihvati sve preporuke koje su se čule tokom rasprave o Bosni i Hercegovini u Savjetu za ljudska prava UN, održanoj 19. februara ove godine. Na žalost, naša zvanična delegacija je prihvatila svega 26 preporuka, odbila je 46, a djelimično prihvatila 58. Također, sa žaljenjem konstatujemo da niste uzeli u obzir sugestije nevladinih organizacija koje smo iznijeli u razgovorima sa Vama i Vašim saradnicima, niti ste se osvrnuli na prijedloge i sugestije sadržane u Izvještaju pomenute Neformalne koalicije NVO.

Mi izražavamo zadovoljstvo što su nadležne vlasti naše zemlje, u ovom slučaju Vijeće ministara BiH, prihvatile preporuke da se usvoji zakon o zabrani fašističkih organizacija i korištenje njihovih simbola, što je iskazana volja da se stane u kraj segregaciji u školama, te da se kazne svi ratni zločinci i da se pruži odgovrajuća podrška i kompenzacija žrtvama rata. No, bez obzira na data obrazloženja, smatramo krajnje nedopustivim što nije prihvaćeno da se država obaveže na „strogo primjenjivanje krivičnih odredbi koje se odnose na širenje govora mržnje te da će povesti kampanje za podizanje svijesti i promovisanje tolerancije“! U zemlji u kojoj je tako prisutan govor mržnje, zapaljivi govor i širenje šovinističke retorike, najmanje što bi jedna odgovrna vlast morala da učini je da stane ukraj tim pojavama koje generišu nasilje, netoleranciju i brojna gruba kršenje ljudskih prava.

Začuđuje i to što je odbijena preporuka koja glasi: “Nastaviti sa nastojanjima da se osigura nezavisnost pravosuđa“ kao i ona koja teži efikasnosti pravosuđa i garantovanju pravičnog suđenja, te jednak pristup sudu za sve građane. Bez obzira na stanje u ovoj oblasti, vjerujemo da ne postoji zemlja koja može odbaciti da se njeni organi založe za nezavisnost pravosuđa. Također nije prihvatljivo, sa stanovišta Helsinškog komiteta, da se odbije preporuka koja teži okončanju diskriminacije lezbejki, homoseksualaca i drugih pripadnika seksualnih manjina.

Na kraju, naravno, ne pretendujući da smo ovim iscrpili sve ono što čini predmet naše zabrinutosti odnosom vlasti prema ljudskim pravima, moramo podvući i to da je krajnje neprihvatljivo zatvaranje očiju pred pritiscima i prijetnjama kojima su izloženi zaštitnici ljudskih prava, te odbijanje da se istraže i krivično gone prekršaji protiv branilaca ljudskih prava. Potsjećamo da je predstavnik Misije SAD pri Ujedinjenim nacijama u Ženevi u svojoj usmenoj intervenciji naveo da je zabilježeno 40 prijava pritisaka i prijetnji novinarima od predstavnika vlasti i agencija za provođenje zakona. Zabilježeno je šest prijetnji smrću i četiri fizička napada na novinare!

Gospodine ministre, vlasti Bosne i Hercegovine su, na žalost, i ovom prilikom potvrdile da su još uvijek daleko od istinskog zalaganja za poštovanje ljudskih prava svakog građanina ove zemlje i da nisu prigrlile ideju ljudskih prava kao svoju.

Nevladine organizacije će nastaviti sa svojim zalaganjima da se stanje poboljša i uprkos odnosu vlasti prema nama, otvoreni smo za dijalog i saradnju.

Pismo HK BiH upućeno 06.07.2010. Safetu Halilovića, ministru za ljudska prava i izbjeglice. Pismo je proslijeđeno i Nikoli Špiriću, predsjedavajućem Vijeća ministara BiH i članovima Vijeća ministra BiH

N a j a v e

Srđan Dizdarević na Skupštini HK BiH
Vrijedi se angažovati i boriti 4

Odnos bh vlasti prema Preporukama Savjeta za ljudska prava UN
Selektivan pristup ljudskim pravima 7-8

Irena Hadžiabdić, predsjednica Centralne izborne komisije BiH
Demokratija na ispitu 12-13

Ambasador Gary D. Robbins, šef Misije OSCE-a u BiH
Diskriminacija u BiH je često i institucionalizirana 20-21

Uz aktueliziranu priču o povratku
Prazne kuće širom BiH 42-43

Ante Fijamenga 14b, 71000 Sarajevo; Tel: ++387 33 66 08 09, ++387 33 66 18 52, ++387 33 66 08 11;
Fax: ++ 387 33 66 08 09, ++ 387 33 66 18 53
E – mail: info@bh-hchr.org, office@bh-hchr.org; htpp://www.bh-hchr.org;
Glavni urednik: Muhamed Džemidžić, DTP: Damir Karahasanović, Oblikovano: FLAX d.o.o. tel: ++ 387 33 71 46 51.

Mišljenja i stavovi izraženi u Glasniku su lični stavovi autora tekstova i ne odražavaju nužno stavove Helsinškog komiteta za ljudska prava u BiH

Ovaj broj Glasnika štampan je zahvaljujući kooperaciji sa Fondacijom Heinrich Böll, Bosna i Hercegovina

Uz 15. godina postojanja i rada Helsinškog komiteta za ljudska prava u BiH

VRIJEDI SE ANGAŽOVATI I BORITI

FOTO:GlasnikPRESS

Srđan Dizdarević, tokom obraćanja Skupštini HK

Sve vrijeme u osnovi pojava kršenja prava pojedinca je odbojnost vladajućih političkih krugova da shvate i prihvate da su sva ljudska bića jednaka u pravima i dostojanstvu

I petnaest godina po osnivanju Helsinškog komiteta za ljudska prava u našoj zemlji, možemo ponoviti konstataciju koja se čula na dan njegovog osnivanja kako je ovdje dramatičan jaz između proklamovanih i zapisanih civilizacijskih vrijednosti i stvarnog stanja ljudskih prava. Uprkos činjenici da su ovdje na snazi najviši poznati standardi koji regulišu oblast ljudskih prava, u Bosni i Hercegovini se i dalje ne može govoriti o jednakopravnosti svih osoba koje ovdje žive niti o tome da država istinski štiti svoje žitelje.

Odsutna vladavina prava

Predmet djelovanja Helsinškog komiteta se u proteklih petnaest godina pomjerao sa zaštite građana od fizičkog nasilja, preko zaštite imovinskih prava do zaštite socijalnih i ekonomskih prava. No, sve vrijeme u osnovi pojava kršenja prava pojedinca je odbojnost vladajućih političkih krugova da shvate i prihvate da su sva ljudska bića jednaka u pravima i dostojanstvu, kako to i stoji u Opštoj deklaraciji o ljudskim pravima kao temeljnom dokumentu u ovoj oblasti. I dalje se privileguju prava etnosa, nacije, svoje vjerske zajednice, na račun pojedinca i njegovih prava. Država nije stekla atribute pravne države, odsutna je vladavina prava a prioriteti političkih elita značajno odstupaju od fokusiranja individue.

Nastojanja Helsinškog komiteta su, s toga, morala biti usmjerena u nekoliko pravaca: pružanje konkretne besplatne pravne pomoći obespravljenim licima, edukacija o tome šta su i kako se štite ljudska prava, pokretanje inicijativa i podnošenje zakonskih prijedloga kako bi se unaprijedilo zakonodavstvo i učinilo efikasnijim u bici za prava čovjeka. Pokušali smo da, kroz redovno izvještavanje i kroz sistematično reagovanje na pojave kršenja ljudskih prava, doprinesemo uklanjanju pojava i posljedica ataka na prava pojedinca. Osnovna vodilja je pri tome bila u osloncu na univerzalna ljudska prava. Stali smo u odbranu svakog ko je bio na meti vlasti, neovisno o kome se radi i neovisno ko je konkretni kršilac prava. Nacionalna, politička, polna nepristrasnost su učinili da su nam povjerenje ukazivali građanke i građani iz svih dijelova zemlje, bez obzira na porijeklo i pripadnost.

Važno je, takođe, kazati da je, u odsustvu odgovarajućeg djelovanja države a onda i u odsustvu odgovarajućih specijalizovanih institucija za zaštitu ljudskih prava, teret zaštite pojedinca najčešće bio na plećima nevladinih organizacija među kojima je Helsinški komitet svo ovo vrijeme zauzimao važno mjesto.

Brojni izazovi

Bilo je u prethodnom periodu i dramatičnih trenutaka kada je Komitet bio pod žestokim napadima i izložen nastojanjima da se spriječi njegov rad. I ovih dana smo pod snažnim udarima onih koji se oslanjaju na nedemokratske i autoritarne metode. No, uvijek u takvim situacijama, po pravilu, dođe do dizanja glasa demokrata i onog većeg dijela javnog mnijenja koje se protivi retrogradnim i u osnovi antihumanističkim vrijednostima. Svaki sličan izazov bar malo pomjeri ka boljem granice poštovanja ljudskih prava.

Nije neskromno kazati, sa stajališta nekoga ko je u kontinuitetu bio angažovan svih ovih petnaest godina u radu Helsinškog komiteta, da je vrijedilo angažovati se, da je vrijedilo boriti se i da bi sigurno ova zemlja bila siromašnija da ova i njoj slične organizacije građana nisu postojale.

Naredna faza u djelovanju ovog komiteta biće obilježena, kao i do sada, brojnim i raznolikim djelatnostima. No, zajednički imenitelj onoga na čemu se Komitet kani angažovati je ostvarivanje ideje i ambicije građana ove zemlje da se pridruže porodici civilizovanih evropskih nacija ulaskom u Evropsku uniju. Zalaganja će, dakle, ići u pravcu prihvatanja evropskih normi i kriterija u našoj oblasti, uz nastojanje da oni postanu svojina svakog pojedinca.

Pored uobičajenih aktivnosti, protekle godine smo se posebno bavili stanjem ljudskih prava u okolišu, temom koja će sigurno narednih godina biti predmetom interesa i ovog Komiteta. Radili smo i na osposobljavanju lokalnih zajednica za bavljenje zaštitom ljudskih prava. Opština jeste mjesto gdje se artikulišu potrebe građanina s toga je i pitanje ljudskih prava neodvojivo od lokalne zajednice. Posjetili smo sve zatvore u BiH u namjeri da sagledamo stanje u karceralnim ustanovama iz rakursa instrumenata koji zabranjuju torturu i uspostavljaju međunarodne standarde. U okviru saradnje sa sestrinskim organizacijama, zalagali smo se za praksu prema kojoj bi svi građani morali imati zdravstvenu zaštitu.

U ovoj godini planirano je praćenje izvršavanja obaveza BiH na planu primjene konvencija Ujedinjenih nacija. U nastojanju da se doprinese snaženju vladavine prava, pratićemo rad sudova na svim nivoima. S obzirom na održavanje opštih izbora u oktobru, posebno namjeravamo pratiti kampanju političkih partija kao i rad medija u toku kampanje, sve u nakani da doprinesemo da izbori budu fer i demokratski. Takođe, biće nastavljeni već započeti projekti u domenu okoliša, ljudskih prava i lokalnih vlasti.

(Iz obraćanja Srđana Dizdarevića na Skupštini HK BiH, održanoj 11. Februara 2010)

Skupština HK izabrala privremeno rukovodstvo

U TOKU SU IZBORNE AKTIVNOSTI

Na Skupštini usvojeni svi izvještajni dokumenti za 2009. godinu FOTO:GlasnikPRESS

Kompletno članstvo HK pozvano da, koristeći se principima samokandidature i kandidature, aktivno sudjeluje u procesu izbora predsjednika Helsinškog komiteta za ljudska prava BiH

Petnaestogodišnjica djelovanja Helsinškog komiteta za ljudska prava Bosne i Hercegovine je bez sumnje za nas koji pripadmo ovoj porodici značajan datum. Nije, naravno, bilo jednostavno svih tih 15 godina uporno raditi na zaštiti i promociji ljudskih prava i zbog toga je, možda, taj jubilej zasluživao više pažnje. Sticajem okolnosti 15-ta izvještajna skupština HK BiH ostala je u sjeni male izborne zavrzlame, jer se po drugi put dogodilo da je Skupština birala privremeno rukovodstvo.

Umjesto Srđana Dizdarevića, dosadašnjeg predsjednika, koji je otišao na novu dužnost, za v.d. predsjednika izabran je Sinan Alić. Izabrani su i vršioci dužnosti člana Upravnog odbora HK: Miloš Purković, Željka Mihaljević, Živica Abadžić, Naida Softić, Jasmina Babić i Enver Murgić. U Nadzorni odbor izabrani su Maksuma Topalović, Mladen Mimić i Indira Bajramović. Zaključak Skupštine, održane 11.02. 2010. bio je da se u roku od šest mjeseci sazove vanredna Skupština na kojoj bi se birao predsjednik i članovi Upravnog odbora.

Sve se događalo veoma brzo i da nije bilo tek kurtoaznog podsjećanja nekih diskutanata na veliki posao kojeg je uradio osnivač i dugogodišnji predsjednik HK BiH, gospodin Srđan Dizdarević, ne bi se ni znalo da je iza nas decenija i po predane borbe za građanina i njegovo pravo, da smo zbog te principijelnosti često bili u centru i najprimitivnijih napada koji su išli dotle da se osnivač HK BiH, a zbog poznatog „slučaja alžirske grupe“ optuži i kao prudužena ruka ekstremnih islamskih struja iz Damska, Kabula i Teherana. Nije to, naravno ni prvi ni zadnji put da ljudska glupost, pakost i spremnost na podvale na trenutak vaskrsne prikrivajući se, na žalost, akademskim zvanjima i titulama.

U ovom trenutku najbitnije je da Helsinški komitet za ljudska prava BiH, funkcioniše bez obzira na činjenicu da je rukovodstvo u „tehničkom mandatu“. I to je ono što ohrabruje. U zemlji čija vlast prihvata samo jednu trećinu preporuka Savjeta za ljudska prava UN-a normalno je da zaštitnici ljudskih prava nemaju vremena za odmor. U toku je realizacija nekoliko projekata od ekologije do edukacije mladih u oblasti ljudskih prava ili edukativnih radionica za sudionike lokalne vlasti širom Bosne i Hercegovine čime se u potpunosti ostvaruje, na Skupštini usvojen, program rada za ovu godinu.

Naravno, to ne znači da je nebitno rješavanje kadrovske problematike. Ispostavilo se da je optimizam iskazan na Skupštini bio pretjeran. Tri kandidata sa kojima se do sada razgovaralo, zahvalilo se, uz razna objašnjenja, na kanidaturi za predsjednika. Upravni odbor je zbog svega toga, a prvenstveno želje da se proces ubrza, povukao demokratičan potez: upućeno je pismo kompletnom članstvu sa molbom da, koristeći se principima samokandidature i kandidature, aktivno sudjeluje u procesu izbora predsjednika Helsinškog komiteta za ljudska prava BiH. I već imamo tri-četri ozbiljne kandidature što će u mnogome uticati na ubrzavanje kompletnog procesa i skoro zakazivanje vanredne Skupštine HK koja treba da okonča posao izbora novog predsjednika HK započet na Skupštini u februaru ove godine.

Sinan ALIĆ, v.d. predsjednika HK BiH

Rekli su na Skupštini HK

Žarko PAPIĆ:

- Na početku je rečeno kako je ova skupština na izvjestan način simbolična jer je održavamo nakon 15 godina od osnivanja Helsinškog komiteta. Simbolična je i sa druge strane, jer 15-godišnji predsjednik Helsinškog komiteta s današnjim danom napušta tu funkciju i za sve ono što je Helsinški komitet uradio za ovih 15 godina želim prvo da čestitam Srđanu Dizdareviću, a drugo da mu zahvalim. Možda za ocjenu uspješnosti rada organizacije tipa Helsinškog komiteta za zaštitu ljudskih prava možemo uključiti i kriterijum napada i kritika koji dolaze od onoga što su nedemokratske, nacionalističke, tajkunske itd., hajmo reći, snage. S tog stanovišta Srđan mandat završava s najvećim mogućim uspjehom, jer da nema takvih napada značilo bi da je Helsinški komitet pasivan i da ne ulazi u suštinu stvari.

Jovo DIVJAK:

- Znam da su svi ovi materijali i izvještaji, koje danas razmatramo i usvajamo, otišli određenim ministarstvima, Ministarskom vijeću i drugim institucijama, ali ne znam da li je u 10% slučajeva bilo kakvih reakcija i podrške Komitetu. Jedan dio štampe redovno i izuzetno dobro prati rad Helsinškog komiteta i to je jedina podrška koju on ima iz javnosti. S druge strane, dobar dio se ustremio na sve ono što Helsinški komitet radi sa čestim pitanjima - ko su oni, šta rade i zašto to rade. Ja sam sretan i ponosan, kao i vi, što sam član Skupštine i što, u mnogim prilikama, mogu da iznesem mišljenje i stavove vezane za grupu ljudi koji su se opredijelili za ovaj vid građanske inicijative.

Seulejman REDŽIĆ:

- Sjećam se tog februara 1995. i osnivačke Skupštine. Nisam tada ni pomislio da ćemo svih ovih godina biti u nekoj vrsti geta koji je sve jače i više opasan bodljikavom žicom i vrlo visokim zidovima. Naravno, da se tome, u ovakvoj konstelaciji odnosa, vrlo teško suprotstaviti u bilo kojem segmentu… Mnogo je rečeno o aktivnostima Komiteta i planovima za naredni period. Želim posebno istaći da je Helsinški komitet uradio radikalne korake, rekao bih, prvi u Bosni i Hercegovini, na razmatranju demokratskih aspekata u okolišnim, odnosno ekološkim pravima. Posebno u sistemu donošenja odluka. Ova vrsta prava je u Bosni i Hercegovini uskraćena svakom čovjeku. Odluke, kad su u pitanju prirodna dobra i prirodni resursi, ne može donositi niti ministar, niti ministarstvo, niti bilo kakva elektroprivreda, ili bilo kakva agencija. Takve odluke se moraju donijeti u jednoj demokratskoj proceduri, odnosno u Parlamentu i mi na tome moramo da istrajavamo.

Nakon što je Savjet za ljudska prava UN raspravljao o BiH

SELEKTIVAN PRISTUP

Odnosom prema Preporukama Savjeta, bosanskohercegovačke vlasti su još jednom pokazale da imaju selektivan odnos prema ljudskim pravima i da se prema njima odnose ne uviđajući njihovu univerzalnost

Konsultacije ovlaštenih službenika nadležnih institucija, Ombudsmena BiH i predstavnika nevladinih organizacija u toku pripreme Izvještaja

Savjet za ljudska prava Ujedinjenih nacija, koji svake četiri godine razmatra stanje ljudskih prava u svakoj zemlji članici te svjetske organizacije, raspravljao je u februaru ove godine o izvještajima pristiglim iz Bosne i Hercegovine, a tiču se primjene UN konvencija o ljudskim pravima.

Malo pozitivnog

Prethodne višemjesečne pripreme i pomenuta trosatna rasprava predstavnika svih 47 zemalja članica Komiteta UN-a za ljudska prava, održana u Ženevi, rezultirale su upućivanjem 125 konkretnih preporuka nadležnim vlastima u BiH za otklanjanje ustavnih i zakonskih uzroka negativnog stanja u ovoj oblasti. Preporuke su se odnosile na praktično sve oblasti života, ali posebno zabrinjavaju one koje se tiču ustavnih i zakonskih rješenja koja su direktni izvori kršenja ljudskih prava i sloboda u našoj zemlji.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je tek 10. juna ove godine odlučilo, a naša delegacija, dan kasnije u Ženevi, saopštila da je BiH prihvatila samo 30 od 125 prijedloga za unapređenje stanja ljudskih prava u našoj zemlji. Isto toliko preporuka je odbijeno, a sve ostale su "djelimično prihvaćene".

Helsinški komitet za ljudska prava u BiH, koji je u septembru 2009., zajedno sa više od 30 organizacija koje se bave promocijom i zaštitom ljudskih prava pripremio Izvještaj za pomenuti februarski skup oglasio se povodom ovako selektivne odluke Vijeća ministara javnim saopćenjem u kojem „ocjenjuje pozitivnim to što su se BiH vlasti obavezale da će ukinuti segregaciju u školama i uvesti multietničko obrazovanje, te da će usvojiti zakon kojim se zabranjuje djelovanje fašističkih organizacija. Takođe, pozitivnim ocjenjujemo opredjeljenost da se kazne svi ratni zločinci, te da se pruži odgovarajuća podrška i kompenzacija žrtvama rata. Vlasti BiH su ponovile spremnost da izmijene one dijelove Ustava BiH čiju izmjenu je naložio i Sud za ljudska prava u Strasbourgu, a koji nalažu da se izmjene diskriminatorne odredbe kojima se pasivno biračko pravo uskraćuje pripadnicima nacionalnih manjina, te pripadnicima konstitutivnih naroda koji žive van entiteta u kojima je njihov narod većinski. Konačno, prihvaćene su i neke preporuke koje idu u pravcu smanjenja siromaštva", dio je saopćenja HK BiH.

„No, na drugoj strani, u ime Vijeća ministara BiH, odbijena je preporuka da se krivično goni i procesuira govor mržnje odnosno šovinistička retorika koja raspiruje etnički i vjerski motivisanu mržnju i nasilje. Ko imalo poznaje stanje u BiH zna koliko je zloćudna ova pojava i koliko ona duboko zadire u prava pojedinca, te je ova odluka vlasti naprosto neshvatljiva i odražava suštinsko nerazumijevanje šta su ljudska prava i kako se ona štite. Odbijene su i sugestije da se instituciji Ombudsmena BiH obezbijedi istinski nezavisan status kroz izmjenu načina njegovog finansiranja, što ilustruje želju nosilaca vlasti da utiču na rad i djelovanje ove institucije za zaštitu ljudskih prava. Također je izostala spremnost da se prihvati činjenica da su zaštitnici ljudskih prava, aktivisti nevladinih organizacija i novinari među ostalim, često na meti pritisaka, prijetnji pa čak i fizičkih nasrtaja, te je odbijena preporuka da se borci za ljudska prava zakonski i praktično zaštite od ovih neprihvatljivih pojava.

Obaveze civilnog društva

Odbijen je i prijedlog da se izmjene zakoni koji diskriminišu lezbejke, homoseksualce, transseksualce i biseksualce. Na koncu, odbijena je obaveza da se utiče na suzbijanje predrasuda prema Romima kao najranjivijoj kategoriji stanovništva s isprikom da je realizacija programa vezanih za Dekadu Roma dovoljna da promijeni položaj Roma i odnos prema njima.

Bosanskohercegovačke vlasti su još jednom pokazale da imaju selektivan odnos prema ljudskim pravima i da se prema ljudskim pravima odnose ne uviđajući njihovu univerzalnost.

NEFORMALNA KOALICIJA

Za ovogodišnji februarski samit Savjeta za ljudska prava UN sačinjen je poseban izvještaj uz angažovanje Neformalne koalicije nevladinih organizacija za izvještavanje o ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini. Koaliciju čine: Kuća ljudskih prava Sarajevo, Helsinški komitet za ljudska prava u Bosni i Hercegovini, Centar „Žena i društvo", Omladinska grupa Helsinškog komiteta za ljudska prava u BiH, Kancelarija Regionalnog koordinatora omladinskih grupa na području Zapadnog Balkana, Udruženje „Renesansa", Fondacija CURE, Srpsko građansko vijeće Kantona Sarajevo, Centar informativno pravne pomoći – CIPP, ICVA, Prava za sve, Udruženje Q, Transparency International (FBiH i RS), Udruženje žena Romkinja „Bolja budućnost", European Law Students' Association - ELSA, Centar za ljudska prava Sarajevo, Omladinski klub "Dijamant", Udruženje decertificiranih policajaca Federacije BiH i RS-a (UDCP FBiH i UDCP RS), Bona Fides, Zemlja djece, Liga za zaštitu privatne svojine i ljudskih prava, Udruženje za građanska prava – UGP, Zdravo da ste, Fondacija "Istina, pravda, pomirenje", NVO Altruista "Svjetlo", Crveni polumjesec BiH, Udruženje "Prijatelji porodice" i Centar za omladinski razvoj PRONI.

Zbog toga je na nevladinim organizacijama i instituciji Ombudsmena BiH zadatak da i dalje istrajavaju na zaštiti ljudskih prava i na insistiranju da vlasti konačno prigrle ljudska prava bez politiziranja i bez ikakve diskriminacije“, rečeno je u saopćenju HK BiH.

Od Bosne i Hercegovine Savjet za ljudska prava UN je tražio, pored ostalog, da hitno izvrši presudu Suda za ljudska prava u Strasbourgu i iz svog Ustava, Izbornog i svih ostalih zakona ukloni sve diskriminatorne odredbe, a te dokumente uskladi s Evropskom konvencijom o ljudskim pravima. Ova preporuka, kao i presuda iz Strasbourga, ne odnosi se samo na nacionalni, etnički, vjerski i rasni, nego i na obrazovni, polni, seksualni i sve druge aspekte koji se mogu podvesti pod termin diskriminacije.

Na prijedlog Kanade, Švicarske, Njemačke, Brazila, Finske, Holandije, Španije i još nekih zemalja od BiH je zatraženo i da iz svog obrazovnog sistema konačno ukloni podjele na etničkoj, pa i vjerskoj osnovi. Bjelorusija je, recimo, ukazala na praksu ilegalnog međunarodnog usvajanja djece iz BiH, a više zemalja još i na trgovinu djecom, ali i ženama te ljudima uopšte.

Malo konkretnog

Ugrožavanje seksualnih manjinskih prava također se našlo na udaru ovog Komiteta UN-a. Tako je, recimo Norveška, od BiH zatražila izjednačavanje prava homoseksualaca sa pravima svih ostalih građana, dok je predstavnik Švedske direktno pitao bh. zvaničnike kada naša zemlja namjerava pokrenuti proces legalizacije homoseksualnih brakova?

Čitav blok preporuka ovog tijela UN-a odnosio se na medijske slobode i položaj zaštitnika ljudskih prava. Povod za krajnje ozbiljne primjedbe bile su učestale pojave gušenja medijskih sloboda, te verbalni i drugi napadi na zaštitnike ljudskih prava iz nevladinog sektora u našoj zemlji. Zato je od svih nadležnih organa u BiH zatraženo da energično zaštite medijske slobode, ali i fizičku sigurnost novinara i zaštitnika ljudskih prava.

No, za razliku od vrlo konkretnih preporuka, većina odgovora Vijeća ministara BiH je uopštena i, osim za uski krug ljudi u vrhu izvršne vlasti, posve nerazumljiva. Izuzetak u tom pogledu desio se na samoj raspravi u Ženevi u vidu odgovora Salihe Đuderije, pomoćnice ministra za ljudska prava BiH, na pitanje o legalizaciji homoseksualnih brakova. “BiH je tradicionalna zemlja i o tome se najprije moraju izjasniti nadležne vlasti, ali i vjerske zajednice”, odgovorila je Đuderija.

Primjera radi, Vijeće ministara je u zvaničnom odgovoru na preporuke Komiteta UN-a ponovilo spremnost bh. vlasti da izvrše presudu iz Strasbourga. U praksi, međutim, ova se zvanično i javno prihvaćena obaveza potpuno ignoriše, za što bh. vlasti kao razlog navode nedostatak vremena zbog održavanja oktobarskih izbora, još jednih koji se održavaju po diskriminatornim odredbama Ustava i Izbornog zakona.

Na preporuke za uklanjanje segregacije iz obrazovnog sistema, Vijeće ministara odgovorilo je da “BiH obrazovne vlasti kontinuirano provode aktivnosti na poboljšavanju okruženja za razvoj multietničkog učenja u školama... Konferencija ministara obrazovanja u BiH dvije godine prati i poduzima mjere na otklanjanju eventualnih oblika diskriminacije i segregacije unutar obrazovnog procesa u BiH. Konferencija je stalno i najviše savjetodavno tijelo za koordinaciju obrazovnog sektora u BiH”. Pritom nije naveden nijedan konkretan učinjeni, ili barem namjeravani potez nadležnih vlasti.

Vrlo slično - uopšteno i s tvrdnjama bez ikakvog uporišta u praksi - intonirani su i ostali odgovori Komitetu UN-a. To se odnosi i na preporuku UN-a bh. vlastima da od verbalnih i drugih napada zaštite zaštitnike ljudskih prava iz nevladinog sektora. U najkraćem, odgovor Vijeća ministara je da tih napada na aktiviste iz nevladinog sektora u BiH - nema!?

D. Stanojlović

Izvodi iz Izvještaja NVO-a
ZAŠTITNICI LJUDSKIH PRAVA

1. Bosna i Hercegovina bilježi eskalaciju napada na zaštitnike ljudskih prava tako da se njihov položaj može ocjeniti kao zabrinjavajući. Ova ocjena se temelji na nizu slučajeva nasilja i prijetnji smrću, pokušajima zastrašivanja i ućutkivanja i drugim nasrtajima kojima su izloženi pojedinci i grupe koji se zalažu za zaštitu ljudskih prava i njihovo unapređenje. Na meti napada su se našli zaštitnici prava pripadnika seksualnih manjina kao i aktivistkinje i aktivisti koji se angažuju protiv trgovine ljudima. Žrtve napada su i nevladine organizacije i njihovi aktivisti koji se bave istraživanjem korupcije i kriminala, kao i novinari koji se bave istraživačkim žurnalizmom koji se dotiče nezakonitosti svake vrste. Napadi na novinare i pokušaj da se ućutka istraživačko novinarstvo ozbiljno prijeti slobodi izražavanja dovodeći u pitanje dostignuti nivo razvijenosti demokratije. Treba također istaći da su nerijetko na meti i članovi porodica zaštitnika ljudskih prava što ukazuje na to da se želi stvoriti atmosfera straha i onemogućiti svako kritičko razmišljanje i djelovanje.

2. Prethodnih godina, zabilježeni su i pokušaji ubistva nekih od aktivista. Znakovito je to da ni jedan od tih slučajeva nije rasvijetljen i niko od počinilaca nasilja nije procesuiran.

3. Udari na zaštitnike ljudskih prava najčešće dolaze od političara, ali sve češće i od visoko pozicioniranih vjerskih službenika.

4. Vlast gotovo da ništa ne čine na zaštiti boraca za ljudska prava. Izostaje reagovanje nadležnih sudova i policije na sankcionisanju napada na zaštitnike ljudskih prava, kao što se ništa ne čini kako bi se obezbjedilo sigurno okruženje za aktivizam na zaštiti i promociji ljudskih prava i sloboda.

5. Bilježimo i grube napade na sindikalne aktiviste kao i slučajeve otpuštanja s posla nekih od njih.

6. Deklaracija Generalne skupštine Ujedinjenih nacija o pravima i obavezama pojedinaca, grupa i društvenih organa u odnosu na unapređenje i zaštitu univerzalno priznatih ljudskih prava i sloboda nema odgovarajući tretman od strane nosilaca vlasti što također doprinosi neadekvatnom tretmanu žaštitnika ljudskih prava.

DISKRIMINACIJA

1. Diskriminacija je jedan od najozbiljnijih generatora kršenja ljudskih prava u BiH. Pojedinci su diskriminisani zbog svoje nacionalne, političke i polne pripadnosti. Uz to, žrtve diskriminacije su i pripadnici takozvanih „ranjivih“ grupa. Pored žena, seksualnih manjina, na meti su i lica sa onesposobljenjem, nacionalne manjine, porodice nestalih, žrtve rata, lica u trećoj životnoj dobi, djeca, povratnici. Veoma je rasprostranjena višestruka diskriminacija kojom su pripadnici ranjivih grupa diskriminisani po nekoliko osnova. Diskriminacija se ispoljava u nekim vitalnim oblastima kao što je zapošljavanje, obrazovanje, zdravstvena i socijalna zaštita, te prava iz penzionog osiguranja. Posljedica ovog stanja je, primjera radi, činjenica da samo 0,8 % radno aktivnih povratnika iz reda etničke grupe koja u toj sredini nije dominantna, ima zaposlenje. Dalje, samo 1,5 % radno aktivnih Roma ima posao u odnosu na 50 % koliko ih je imalo zaposlenje prije rata.

2. Bilježi se sve učestalija pojava osjećaja diskriminacije kod zapošljavanja u državnu službu BiH, kako zbog nedovoljno definisanih propisa, nedostatka nezavisnosti i profesionalizma u radu Komisije za izbor kandidata, tako i zbog neadekvatne uloge Agencije za državnu službu BiH u cjelokupnom procesu.

3. Diskriminaciju bilježimo i kada su u pitanju nosioci stanarskog prava u stanovima koji su od 1945. godine oduzeti i dodjeljeni građanima koji su stekli stanarsko pravo nad njima po Zakonu o stambenim poslovima iz 1974. godine. U Republici Srpskoj i Brčkom distriktu, ti stanari su stekli pravo na otkup stanova u kojima žive dok to pravo nemaju stanari u Federaciji BiH. Inače je rasprostanjena diskriminacija po mjestu stanovanja i ona se odnosi na korištenje prava iz oblasti socijalne zaštite, zdravstvene zaštite,obrazovanja,prava djeteta,prava starijih i iznemoglih lica.

BiH je još uvijek zemlja i tranzicije i porijekla žrtava trgovine ljudima

ODLUČNIJE REAKCIJE VLASTI

U 2009. vlasti u Bosni i Hercegovini ostvarile jasan napredak u svojim nastojanjima na provedbi zakona o borbi protiv trgovine ljudima, ocjena je Vlade SAD

PREVENTIVNE AKTIVNOSTI

Vlada SAD je upozorila BiH da mora nastaviti preventivne aktivnosti i da Ured državnog koordinatora i dalje treba da koordinira i nadzire kampanju koju finansiraju nevladine organzacije čija su ciljna grupa mladi koji traže posao u inostranstvu.

Izrečena je pohvala zbog činjenice da su bh-vlasti nastavile finansirati otvorenu telefonsku liniju za borbu protiv trgovine ljudima kao i specijalističke obuke bh-trupa koje idu u mirovne misije u inostranstvu i zbog priručnika o prevenciji trgovine djecom koji je namijenjen zaposlenima u policiji, tužilaštvima, socijalnim centrima i zdravstvu. Zapaženo je da u BiH nema nikakve kampanje podizanja svjesnosti, posebno usmjerene na smanjenje potražnje za komercijalnim seksom ili prisilnim radom.

Iako je BiH još uvijek zemlja i tranzicije i porijekla žrtava trgovine ljudima, Vlada SAD-a je pohvalila napore koje vlasti u BiH provode na suzbijanju ove pojave. U svom redovnom izvještaju o globalnom suzbijanju trgovine ljudima Vlada SAD-a, zbog poduzetih aktivnosit ocijenila je BiH najvišom ocjenom i dala joj rang 1.

Proaktivne procedure

"Vlada BiH u potpunosti poštuje minimalne standarde eliminacije trgovine ljudima, i u ovom izvještajnom periodu ostvarila je jasan napredak u svojim nastojanjima na provedbi zakona o borbi protiv trgovine ljudima tako što je značajno smanjila broj odgoda izvršenja sudskih presuda i izricala strožije kazne osuđenim trgovcima ljudima. Pored toga, koristila je proaktivne sistemske procedure za indetifikaciju potencijalnih žrtava, registrirala veći broj žrtava i uputila ih da potraže usluge odgovarajućih nevladinih organizacija koje finansira", stoji u izvještjau SAD-a.

Tokom 2009. je identifikovano 46 žrtava trgovine ljudima što je više u odnosu na 29 žrtava iz 2008.godine. Ovim osobama je sugerisano da potraže pomoć u osposobljenim nevladinim organizacijama, ponuđeno im je da na bazi dobrovoljnosti sarađuju u sudskim procesima, a za nekoliko njih, koje su željele ostati u BiH, obezbjeđene su boravišne dozvole.

Istovremeno, vlasti su se pobrinule da identificirane žrtve ne budu kažnjenje za počinjena djela koja su direktna posljedica činjenice da su one predmet trgovine ljudima, a sa oko 130.000 KM je finansirano šest nevladinih organizacija koje pružaju utočište i zdravstvenu i psihološku pomoć domaćim i stranim žrtvama.

U Izvještaju je pohvaljenjo značajno smanjenje broja odgoda izvršavanja zatvorskih kazni, kao i izmjene Krivičnog zakona BiH kojima je trgovina ljudima radi seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada zabranjena sa zaprijećenom kaznom do 10 godina zatvora.

Ipak, Vlada SAD upozorava da "mnogi osuđeni trgovci ljudima imaju pravo na dopust iz zatvora vikendom što je potencijalni rizik po žrtve".

Žrtve prisilnog rada

Zbog svega pobrojanog, i pored odlične ocjene za pokazane napore, Vlada SAD-a upozorava da BiH u narednom periodu treba obezbijediti zbrinjavanje za domaće žrtve trgovine ljudima koje ne žele da ostanu u sigurnim kućama nevladinih organizacija, da mora ojačati partnerstvo sa nevladinim sektorom kako bi profilirala odgovor na trgovinu ljudima zasnovan na potrebama žrtava, nastaviti koordinaciju na provedbi zakona na svim nivoima vlasti i dorađivati sistem kazni za osuđene trgovce ljudima, ali i ojačati saradnju sa lokalnim centrima socijalnog rada radi boljeg pomaganja svim žrtvama i uspostaviti službe za muškarce podvrgnute prisilnom radu.

Naime, u Izvještaju se navodi da je u izvještajnom periodu u BiH registrovan jedan muškarac koji je bio vrbovan za prisilni rad u Azerbejdžanu. Kod nas se malo govori o radu na crno kao o radnoj eksploataciji, a ona je, s obzirom da smo siromašna država, prisutna i kod nas. Međunarodna trgovina ljudima, zarad radne eksploatacije, je i te kako dobro organizovana, ponegdje su u taj posao uključene i vlade.

S.H.

POOŠTRENE KAZNENE SANKCIJE

U Izvještaju se isitče da su sudske vlasti BiH, tokom 2009., izrekle više pravosnažnih presuda za trgovinu ljudima. Među njima i onu od 12 godina za Kasima Kučevića kojem je, uz zatvorsku, određena i novčana kazna od 20.000 KM i oduzeta imovina vrijedna više od 286.000 KM. Na državnom nivou je završeno 14, a na nižim nivoima 21 istraga o navodnoj trgovini ljudima, pa su procesuirana tri slučaja u koje je bilo uključeno 12 osumnjičenih od čega je njih 11 i osuđeno na kazne od pet mjeseci do 12 godina zatvora. U šest slučajeva izrečena je kazna na više od tri godine zatvora. Sudovi u FBiH su procesuirali sedam slučajeva i osudili 11 trgovaca ljudima, od kojih je devet osuđeno na kaznu zatvora do tri godine. U RS je procesuirano devet slučajeva trgovine ljudima i pet trgovaca je osuđeno na kazne od jedne do dvije godine. Među osuđenim je i Jelenko Janjić, profesor u srednjoj školi koji je trgovao svojom maloljetnom učenicom A.K. Janjić je dobio pet godina zatvora koje će odslužiti kada bude uhapšen.

HK BiH uputio Izvještaj Evropskoj komisiji protiv rasizma i netolerancije

PRAVA U USKOJ KORELACIJI SA NACIONALNOM PRIPADNOSTI

Neprihvatljiv položaj nacionalnih manjina i „ostalih“, tj. građanki i građana Bosne i Hercegovine koji ne žele ili ne mogu da se izjasne kao pripadnici bilo kojeg konstitutivnog naroda ili nacionalne manjine

Helsinški komitet za ljudska prava u BiH (HK) je na adresu Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije (ECRI) uputio izvještaj o mjerama poduzetim na suzbijanju rasizma, netolerancije te pojava etničke i vjerske diskriminacije i segregacije u BiH. U Izvještaju HK se posebno osvrnuo na međunarodnopravne instrumente na čije se poštovanje BiH obavezala, ustavnu i zakonsku regulativu, kao i institucije i specijalizovana tijela koja bi se trebala baviti borbom protiv rasizma, rasne diskriminacije, što uključuje diskriminaciju na osnovu nacionalne, etničke i vjerske pripadnosti.

Legalno etničko nasilje

Kada se radi o primjeni pozitivnih propisa i stvarnom stanju, Helsinški komitet je posebnu pažnju obratio na povratnike i raseljena lica, izbjeglice i azilante, zdravstvenu zaštitu, pravo na penzije, obrazovanje, zapošljavanje, nacionalne manjine i „ostale“. Izvještaj je prethodio ovogodišnjoj zvaničnoj posjeti delegacije ECRI-a našoj zemlji, a dostupan je u cjelosti nas web strani Helsinškog komiteta www.bh-hchr.org

ECRI je, inače, nezavisno tijelo koje je osnovao Savjet Evrope specijalizovano za praćenje pojava vezanih za rasizam i netoleranciju. Između ostalog, u redovnim vremenskim intervalima, Komisija prati stanje u pojedinim članicama Savjeta Evrope tako da je svaka zemlja predmet analize jednom u četiri do pet godina.

Konstatujući u Izvještaju da Ustav BiH, svojim odredbama, zabranjuje rasnu diskriminaciju, HK istovremeno naglašava da Ustav sadrži i diskriminatorne odredbe što u krajnjem, u svim sferama, ima za posljedicu da su ljudska prava u BiH u uskoj korelaciji sa nacionalnom pripadnošću.

I pored brojnih preporuka, među kojima je i preporuka Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije, da se u krivičnom zakonodavstvu pooštre mjere protiv podstrekavanja etnički motivisanog nasilja, govora mržnje i diskriminacije, propagiranja rasističke ideologije i negiranja ili opravdavanja zločina genocida sve inicijative za usvajanje zakona o zabrani djelovanja fašističkih organizacija i upotrebe njihovih simbola, kao i pokušaji zakonskog regulisanja zabrane negiranja zločina genocida, nisu uspjeli. U BiH ne postoji ni specijalizovano tijelo koje bi se isključivo bavilo borbom protiv rasizma, rasne diskriminacije, što uključuje diskriminaciju na osnovu nacionalne, etničke i vjerske pripadnosti.

Građani/ke drugog reda

Izvještaj se bavi i onim građankama i građanima koji ne žele, ili ne mogu, da se izjasne kao pripadnici bilo kojeg konstitutivnog naroda ili nacionalne manjine. Oni se izjašnjavaju kao „Bosanci“, “Hercegovci“, „Bosanci i Hercegovci“ ili drugačije. No, ovi identiteti nisu oficijelno priznati tako da se lica koja se tako izjašnjavaju podvode pod kategoriju „ostalih“. ECRI je sugerisao vlastima BiH da poštuju individualno izjašnjavanje svakog, pa time i da prihvate mogućnost da se neko izjasni kao „Bosanac“, “Hercegovac“, “Bosanac i Hercegovac“ ili slično. No, do sada ovo nije prihvaćeno.

Većina prava ove kategorije stanovnika su ugrožena. Ugrožena su njihova politička prava da budu zastupljeni u nekim tijelima koja odlučuju, a ne mogu dobiti ni posao u svim onim institucijama i ustanovama koje zapošljavaju, po ključu, pripadnike konstitutivnih naroda. Bilježe se i nedopustivi pritisci na ovu kategoriju građanki i građana da se po svaku cijenu izjasne kao pripadnice ili pripadnici jedog od konstitutivnih naroda ili nacionalne manjine.

Prihvatajući potrebu očuvanja pune ravnopravnosti pripadnika tri konstitutivna naroda i u tom kontekstu i potrebu njihove odgovarajuće zastupljenosti u organima i institucijama, ECRI je sugerisao da se postepeno krene ka priznavanju punog bosanskog demokratskog identiteta kroz prihvatanje naziva „Bosanac“ i sličnih. Do sada nije zabilježen napredak na ovom planu, rečeno je, između ostalog, u Izvještaju kojeg je Helsinški komitet uputio Evropskoj komisiji protiv rasizma i netolerancije.

S.H.

U nedjelju, 03. oktobra/listopada 2010.

DAN KADA VI DONOSITE ODLUKE!

Za ovogodišnje opće izbore, koji će se održati pod motom „Dan kada vi donosite odluke“, ovjereno je učešće za 47 političkih stranaka i partija te 13 nezavisnih kandidata

U nedjelju, 03.10.2010 u Bosni i Hercegovine će biti održani opći izbori. U skladu sa odredbama Izbornog zakona BiH ovu odluku donijela je Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine 05.05.2010. godine.

Kako nije došlo do planiranih izmjena Ustava BiH u svjetlu presude Evropskog suda za ljudska prava iz Strasbourga u slučaju Sejdić - Finci i opći izbori 2010. održat će se po ranijim ustavnim i odredbama izbornog sistema.

To znači da će građani - birači imati priliku da biraju članove Predsjedništva Bosne i Hercegovine - dva iz Federacije BiH (predstavnika bošnjačkog i predstavnika hrvatskog naroda) i jednog iz Republike Srpske (predstavnika srpskog naroda).

Izbori će se održati i za poslanike i zastupnike u Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH ukupno njih 42 i to 28 iz Federacije BiH (iz pet izbornih jedinica) i 14 iz Republike Srpske (iz tri izborne jedinice) .

U Federaciji BiH će se birati i 98 poslanika (iz 12 izbornih jedinica) u Predstavnički dom Parlamenta tog entiteta, a u Republici Srpskoj će se, osim 83 poslanika za Narodnu skupštinu (iz šest izbornih jedinica), birati i predsjednik i dva potpredsjednika tog entiteta.

Opći izbori će se održati i za poslanike u deset kantonalnih skupština u Federaciji BiH. U skladu sa ustavnim odredbama u skupštine Tuzlanskog, Zeničko - dobojskog, te Sarajevskog kantona bira se po 35 poslanika, Unsko - sanskog, Srednjobosanskog i Hercegovačko-neretvanskog po 30 poslanika, Bosanskopodrinjskog i Kantona 10 (Livanjskog) po 25 poslanika, Zapadnohercegovačkog 23 poslanika i u Skupštinu Posavskog Kantona 21 zastupnik.

Inače, ovogodišnji opći izbori sa 12.615.679 KM od čega će oko 8,5 miliona biti obezbjeđeno iz budžeta institucija BiH (štampanje glasačkih listića, distribucija, angažiranje zaposlenih u Glavnom centru za brojanje glasova, ...) te oko četiri miliona KM koje će osigurati općine iz svojih budžeta (za naknade članovima gradskih i općinskih izbornih komisija) bit će najskuplji organizirani nakon Dejtonskog mirovnog sporazuma. Prema podacima CIK-a opći izbori 2006. koštali su oko deset, a oni 2002. 11,6 miliona KM.

BIRAČI U INOSTRANSTVU I IZBJEGLE OSOBE

Prema podacima CIK-a BiH u momentu raspisivanja općih izbora (5. maja) u Centralni birački spisak bio je upisano ukupno 3.120.778 birača.

Na redovnim biračkim mjestima do tada je bilo evidentirano 3.063.963 birača, 33.681 osoba za glasanje putem pošte, te 23.161 raseljenih osoba.

Obrasce za prijavu učešća na općim izborima 2010. od Centralne izborne komisije BiH preuzelo je 67 političkih subjekata i 27 nezavisnih kandidata, ali do krajnjeg roka za podnošenje (21. maja) Komisiji su pristigli obrasci od samo 48 stranaka i partija i 15 nezavisnih kandidata. Centralna izborna komisija BiH dala je ovjeru učešća na općim izborima za ukupno 47 političkih subjekata (partija i stranaka) od 48 dostavljenih prijava, te 13 nezavisnih kandidata od 15 koliko ih je podnijelo zahtjeve.

Tako je, uprkos činjenici da se ove godine za izbore prijavilo 13 novih političkih subjekata, njihov ukupan broj (koji se natječu) u konstantnom padu. To je vidljivo iz podatka CIK-a prema kojem je na općim izborima 2006. evidentirana 61 prijava političkih subjekata za učešće u izbornom procesu, a 2002. bilo ih je 63.

U skladu sa odlukom CIK-a pravo učešća na općim izborima (u prvom krugu ovjere) dato je za Stranku za BiH, Socijaldemokratsku partiju (SDP) BiH, Srpsku radikalnu stranku (SRS) RS, Srpsku demokratsku stranku (SDS), Građansku demokratsku stranku (GDS), Hrvatsku demokratsku zajednicu (HDZ BiH), Demokratsku narodnu zajednicu (DNZ), Bosansku stranku - Mirnes Ajanović (BOSS), Socijalističku partiju, Stranku demokratske akcije (SDA), Partiju ujedinjenih penzionera,

NOVE STRANKE

Novi politički subjekti koji će se po prvi puta pojaviti na izborima u BiH su Stranka za narod BiH, Hrvatska stranka prava dr. Ante Starčević BiH i stranka sa istim nazivom samo odrednicom Herceg Bosna umjesto BiH (u izborne svrhe nastupa sa odrednicom Pravaši 21 stoljeća).

Tu su i Savez za demokratsku Srpsku, Demokratska partija, Partija pravog puta, SBB BiH - Fahrudin Radončić, Tvoja i moja stranka BiH, Stranka kokuza, Posavska stranka, Nova socijalistička partija, Novi ekonomski pokret u BiH, te Stranka dijaspore BiH.

Demokratski narodni savez (DNS), HSS-NHI.

Ovjeru je dobila i Narodna stranka Radom za boljitak (NSRB), Stranka penzionera -umirovljenika (SPU) BIH, Savez nezavisnih socijaldemokrata - Milorad Dodik (SNSD), Hrvatska demokratska unija (HDU), Srpska radikalna stranka dr. Vojislav Šešelj, Hrvatska demokratska zajednica 1990 (HDZ 1990), Naša stranka, Ekološka partija RS-a, Stranka demokratske aktivnosti - A-sda, Kladuška stranka privrednog prosperiteta, Srpska napredna stranka te Hrvatska stranka prava dr. Ante Starčević BiH.

Nakon što su otklonile uočene nepravilnosti i nedostatke ovjera učešća na općim izborima data je i za Bosanskohecegovačku patriotsku stranku (BPS) - Sefer Halilović, Demokratsku stranku invalida (DSI) BiH, Zavičajni socijaldemokrati-Mile Marčeta, Partija demokratskog progresa (PDP), Liberalno demokratska stranka (LDS), Narodna demokratska stranka, Socijaldemokratska unija (SDU) BiH, Evropska ekološka stranka (EES) - E 5, Hrvatska stranka prava (HSP) BiH, Stranka udruženih nezavisnih demokrata BiH.

Isto se odnosi i na Stranku za narod BiH, Savez za demokratsku Srpsku, Demokratsku partiju, Savez za bolju budućnost (SBB) BiH - Fahrudin Radončić, Partiju pravog puta, Tvoju i moju stranku BiH, Stranku kokuza, Novu socijalističku partiju (NSP), Posavsku

stranku, Novi ekonomski pokret BiH te Stranku dijaspore BiH.

Među ovjerenim političkim partijama je i Hrvatska stranka prava Dr Ante Starčević Herceg Bosne, ali će naziv stranke koji će se koristiti u izborne svrhe biti HSP Dr. Ante Starčević-Pravaši 21 stoljeća.

Jedina politička partija koja je podnijela zahtjev, a nije dobila ovjeru učešća na oktobarskim općim izborima, jer nije ispunila zakonom propisane uslove, je Demokratska stranka federalista.

Pošto su ispravili evidentirane nedostatke i nepravilnosti, učešće na izborima ovjereno je nezavisnim kandidatima za Predsjedništvo BiH - Aidi Jusić, Miletu Kutli, Peri Galiću i Ferdi Galiću. Potvrdu učešća na izborima za predsjednika i potpredsjednika RS-a dobio je i nezavisni kandidat Goran Matić, kao i Miloš Tomić za Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH, te Anđelko Šakotić za Narodnu skupštinu RS-a.

CIK je ovjerio i učešće nezavisnih kandidata; za Skupštinu Tuzlanskog kantona Hazimu Hodžiću, Dragoju Smiljanu za Skupštinu Hercegovačko-neretvanskog kantona, te Stipi Hercegu za Skupštinu Zapadnohercegovačkog kantona. Ovjeru učešća na izborima još u prvom krugu dobili su i Viktor Roso i Tomislav Soldo za Skupštinu Zapadnohercegovačkog te Stipo - Rade Ćurković za Skupštinu Kantona 10 (Livanjskog).

Općinske izborne komisije će najkasnije do 18. septembra objaviti lokacije biračkih mjesta određenih za glasanje. Najkasnije do 3. septembra općinske izborne komisije obavit će imenovanje članova biračkih odbora, a do 13. septembra izvršiti i njihovu obuku.

Plaćeno političko oglašavanje za političke subjekte i medije (izborna kampanja) počet će 3. septembra i trajati do 2. oktobra do 7.00 sati ujutro kada nastupa period izborne šutnje i traje sve do zatvaranja biračkih mjesta 3. oktobra.

U skladu sa uputstvom, Centralna izborna komisija BiH najkasnije do 2. novembra izvršit će potvrđivanje rezultata općih izbora koji se ove godine održavaju pod motom „Dan kada vi donosite odluke“.

A. TERZIĆ

Rekli su ...

Predrag Matvejević, o Bosni i Hercegovini za e-novine:

- Sa velikom boli gledam na BiH u kojoj sam se rodio. U BiH sve čine da bude što više podjeljena. Mislim da je tu najveći krivac Milorad Dodik. Kad ga pita hrvatski spiker za koga bi navijao ako igraju BiH i Hrvatska, on odgovara - pa naravno za Hrvatsku. Kako to može reći čovjek koji vodi sastavni dio BiH? To je ostatak miloševićizma koji je ostao tu. On se vadi što se u borbi za vlast malo sporio sa Karadžićem. S druge strane, HDZ ima malo glasova, podijeljeni su između sebe, svako malo čujete da je neko nešto ukrao, prave neku čudnu trgovinu. Treća situacija - mislim da je grijeh da Mustafa Cerić nije pravi čovjek da vodi muslimanski dio BiH. Smatram da je najveća greška Evrope što u BiH nije prepoznala jedan umjereni islam i intervenirala da ga spasi i od Srba i od Hrvata. Mogli su da podignu ugled u cijelom muslimanskom svijetu. U BiH stvari teško idu. Na svakoj strani vidim deformaciju i ne vidim kako to prevladati.

Vefahan Ocak, ambasador Turske u BiH:

- Želimo ostvarivanje pravnog sistema koji će u biti savršen, bez ikakvih nedostataka, u kojem će lična, kolektivna i univerzalna prava biti u potpunosti zadovoljena. Želimo sistem u kojem će biti primjenjivane one vrijednosti koje pomažu i omogućavaju BiH da se integriše sa svojim ekonomskim sistemom sa ostatkom svijeta. Želimo i uređenje gdje će etničke, vjerske i sve druge različitosti biti prisutne, ali neće predstavljati problem za funkcionisanje države. Sve ovo su želje, a građani BiH su oni koji će sve ovo moći pretvoriti u stvarnost.

Mašenjka Bačić, urednica H-ALTER - Novine H-rvacke ALTER-native:

- Pogledajmo malo što kažu oni malobrojni mediji i institucije koje se drznu gnjaviti nogometne fanove trivijalnostima poput ljudskih prava i ekonomskih davanja stanovnika Južnoafričke Republike. Što je nogometno prvenstvo donijelo toj zemlji koja je, zajedno s Brazilom, na prvom mjestu na svijetu po ekonomskim nejednakostima u društvu (20 posto najbogatijih obitelji drže 62 posto nacionalnih prihoda dok 40 posto najsiromašnijih se zadovoljava sa 10 posto), u kojoj 24,3 posto radno sposobnog stanovništva nema posla, a četiri od deset Južnoafrikanaca žive sa manje od dva dolara dnevno (granica siromaštva po UN-u)? Iako je najrazvijenija država afričkog kontinenta i nije više društvo rasnog, JAR ostaje društvo klasnog apartheida u kojem siromašni na svojim leđima iznose teret funkcioniranja društva.

Zdravko Grebo, professor:

- To što parlamentarci BiH ne mogu da se usaglase oko Zakona o zabrani fašističkih i neofašističkih organizacija i upotrebe njihovih simbola može značiti dvije stvari. Prvo, da istoriju Drugog svjetskog rata nismo temeljno izlistali. Drugi mogući razlog bi mogao biti da neki koji sjede u Parlamentu BiH, na neki iskren ili prikriven način, vuku legitimitet iz tih organizacija, pokreta, koji imaju fašistička obilježja. Ako ti ljudi imaju problem sa svojom istorijom i sa svojim počecima, onda to treba javno da kažu. Ako je to četnički pokret, ako je to domobranski pokret, ako je to ustaški pokret, ako su to Mladi muslimani, onda to treba javno reći. Naravno, ti ljudi imaju pravo, budući da su ih građani ove zemlje birali, da to javno kažu, ali – sram ih bilo.

Irena HADŽIABDIĆ, predsjednica Centralne izborne komisije BiH:

DEMOKRATIJA NA ISPITU

Uvijek podsjećamo birače da su izbori važan dan kada upravo oni donose odluke i da taj momenat trebaju iskoristiti

Sa predsjednicom Centralne izborne komisije BiH Irenom Hadžiabdić u intervjuu koji je dala za Glasnik razgovarali smo o (ne)provođenju presude Evropskog suda za ljudska prava iz Strasbourga u slučaju Sejdić - Finci kao i mogućim konsekvencama zbog toga. Predsjednica CIK-a pojašnjava i zašto dolazi do slabijeg odziva birača za glasanje u BiH iz inostranstva (dijaspore), novim izmjenama Izbornog zakona BiH, padu zainteresiranosti posmatrača za praćenje izbornog procesa, ulozi medija u izborima, kao i učestaloj upotrebi jezika mržnje.

• Prije nego što je Centralna izborna komisija BiH raspisala održavanje općih izbora, tačnije 23. aprila stupile su na snagu izmjene i dopune Izbornog zakona BiH. Koliko će one poboljšati izborni sistem u BiH?

- Posljednjim izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH su definirani i precizirani pojedini izrazi (npr. izborni period, izborna godina, birač, glasač) ali i drugo npr. mandat članova izbornih komisija koji ističe u izbornom periodu produžava se do njegovog isteka, uvedena je certificirana obuka članova biračkih odbora u cilju kvalitetnije obuke izborne adminsitracije, te su skraćeni rokovi za prigovore birača i političkih subjekata. Ovo će sigurno doprinijeti efikasnosti izbornog procesa i u nekim segmentima olakšati organizaciju izbora.

• Bilježimo konstantan pad prijave glasača iz inostranstva. Šta je uzrok tome, nedovoljna zainteresiranost, komplikovana administracija, neinformiranost ili nešto drugo? Kako pojednostaviti ovaj proces i animirati dijasporu da glasa?

- Mislim da ste u pravu i da svi razlozi koje ste naveli, upravo zajednički imaju uticaja na sve slabiji interes za izbore. CIK BiH, kao tijelo koje provodi izbore, je kao prioritetni zadatak odmah nakon raspisivanja izbora učinio sve da tim biračima olakša proces prijave za izbore te ih upozna sa njihovim

Hadžiabdić: "Činjenica da ništa nismo učinili po pitanju presude Suda za ljudska prava sigurno ima negativne posljedice po BiH"

obavezama. Za birače iz inostranstva važi aktivna registracija i u vezi sa tim proces prijave je za njih komplikovaniji nego za ostale birače. Centralna izborna komisija BiH u ovaj proces ulazi sa maksimalnom odgovornošću prema svim učenicima u izborima. Uložili smo značajnija sredstva da bismo osavremenjavanjem sistema komunikacije biračima pomogli da pravovremeno budu obaviješteni o eventualnim nedostacima i statusu njihove prijave za izbore, te radili na edukaciji i informiranju birača u direktnom kontaktu u gotovo 15 država. Isto tako očekujemo da će svoj dio odgovornosti preuzeti i politički subjekti koji će učestvovati na izborima, kandidati, mediji pa i sami birači. Uvijek podsjećamo birače da su izbori važan dan kada upravo oni donose odluke, i da taj momenat trebaju iskoristiti

• Kako nije došlo do izmjene Ustava Bosne i Hercegovine u skladu sa presudom Evropskog suda za ljudska prava do 5. maja kada je bio i krajnji rok za raspisivanje općih izbora Centralna izborna komisija učinila je to u skladu sa važećim ustavnim i odredbama Izbornog zakona BiH. Koliko će negativno na BiH uticati činjenica da nije ispoštovala presudu Evropskog suda?

- Smatram da će Bosna i Hercegovina sigurno ispoštovati presudu i da niko u ovoj zemlji nema namjeru da presude Evropskog suda za ljudska prava ignoriše. Ali činjenica da ništa nismo učinili do dana raspisivanja izbora će sigurno negativno uticati na BiH. Naime, iz Vijeća Evrope nam stalno stižu upozorenja o mogućim sankcijama.

• S obzirom da nije došlo do provedbe presude Evropskog suda CIK BiH i prilikom ovih izbora će odbiti sve one iz reda ostalih i nacionalnih manjina koji se budu prijavljivali za sudjelovanje na njima bilo u okviru političkih subjekata ili samostalno kao nezavisni kandidati. Vlasti BiH ponovno krše njihova ljudska prava i oni imaju mogućnost da državu tuže zbog toga. Kakvu poruku šaljemo u svijet?

- Poštujući principe ustavnosti i zakonitosti, CIK BiH u postupku donošenja odluka po zahtjevima za ovjeru, može donijeti odluku o tome da li su ili ne ispunjeni propisani

Nadgledanjem protiv nepravilnosti

• Puno se govori o mogućnosti lažiranja izbornih rezultata. Najveće manipulacije prisutne su, ipak, na samim biračkim mjestima. Nisu prihvaćena rješenja koja je tražio CIK da se u biračke odbore umjesto političkih aktivista i simpatizera imenuju vanstranačke ličnosti. To su odbili politički subjekti koji se najviše i žale na rad biračkih odbora. Šta se iza toga krije i šta je CIK BiH konkretno poduzeo da se manipulacije spriječe?

- Centralna izborna komisija BiH će kao i do sada postupati samo po Zakonu, a Izborni zakon BiH je predvidio sve procedure rješavanja po prigovorima i žalbama za kršenja Zakona u izbornom procesu pa tako i za povrede Zakona na biračkom mjestu. Na dan izbora, izbore na biračkom mjestu mogu posmatrati i posmatrači političkih stranaka, tako da je to možda i najjači mehanizam zaštite na biračkom mjestu jer oni motre „ jedni na druge". Naravno, tu su često i međunarodni posmatrači, zatim općinske izborne komisije, birači itd. Zakon je predvidio i mogućnost ponavljanja izbora na pojedinom biračkom mjestu ako se ustanove nepravilnosti koje mogu utjecati na izborni rezultat. Svake dvije godine provodimo izbore, a rad CIK BiH i općinskih izbornih komisija je u tom segmentu od međunarodnih posmatrača ocijenjen najboljim ocjenama.

uslovi za ovjeru političkih subjekata i o tome se u svakom konkretnom slučaju donosi odgovarajući upravni akt. Centralna izborna komisija nema druge mogućnosti nego da radi na osnovu zakona.

Zaštitu izbornog prava ustanovljenog zakonom, vrši i Apelacioni odjel Suda BiH, kojem se u skladu sa odredbama Izbornog zakona mogu podnijeti žalbe na sve odluke Centralne izborne komisije, a odluka Suda je konačna.

• Je li ovo pitanje otklanjanja diskriminacije u Ustavu BiH već trebalo riješiti s obzirom da smo i 2001. Kada je BiH primana u Vijeće Evrope znali da Ustav BiH nije usklađen sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima? Venecijanska komisija je predlagala neka rješenja još 2005, a proces je neslavno počeo i završio tek u toku 2010?

- Na obavezu poštivanja ratifikovanih ugovora i diskriminirajuće odredbe međunarodna zajednica nas je podsjećala i prije presude, i to u svojim izvještajima nakon svakih izbora provedenih nakon 2002. godine, ali sada zbog ove presude cijeli problem ima dodatnu težinu i zasigurno ova situacija doprinosi lošem dojmu o našoj zemlji.

Posebne probleme za prijavu za glasanje imaju osobe koje su rođene u inostranstvu nakon 1992. i koje imaju bh. pasoš, ali ne i ličnu kartu CIPS-a. Bilo je pokušaja da se kroz izmjene Izbornog zakona BiH ovo pitanje riješi, ali nije se učinilo ništa? Kako će i mogu li oni ostvariti svoje biračko pravo?

Ove osobe će moći glasati samo ako imaju prijavljeno prebivalište u BiH, dakle BIH ličnu kartu. Naime, oni se ne mogu nalaziti na popisu iz 91. godine jer tad nisu bili ni rođeni, a bez prijavljenog prebivališta u BiH mi nemamo zakonskog osnova da ove osobe upišemo u Centralni birački spisak.

• Upozorili ste da je sve manji broj posmatrača koji nadgledaju izborni proces. Šta je uzrok toga?

Nije u pitanju nikakvo upozorenje, u pitanju je pozitivan pokazatelj, odnosno pokazatelj da organi za provedbu izbora dobro rade svoj posao i samim tim opada zainteresiranost međunarodnih posmatrača da nadgledaju izborni proces. CIK BiH uvijek u pismenim pozivima insistira na praćenju izbora od međunarodnih posmatrača, jer nam je potreban izvještaj treće neutralne strane kako bismo znali u kom pravcu trebamo djelovati da bismo dalje unaprijedili izborni proces. Interes domaćih posmatrača također slabi, naročito interes posmatrača iz udruženja, jer je sve manji broj donatora zainteresovan da investira u projekte nadgledanja izbora. I to govori u prilog tome da je izborna reforma u BiH jedna od rijetko uspješnih reformi u našoj zemlji.

• Iako zvanično počinje tek u septembru predizborna kampanja je uveliko prisutna. Šta će CIK BiH uraditi kako bi to kontrolirao i kakve ćete mjere poduzeti za sankcioniranje ispoljavanja jezika mržnje koji je prisutan, posebno u medijima?

Kao što ste sami rekli, zvanično kampanja počinje u septembru, tačnije 3. septembra, i zakonom su propisana pravila ponašanja političkih subjekata u izbornoj kampanji. Centralna izborna komisija BiH može pratiti i sankcionirati političke subjekte samo u periodu izborne kampanje. Kada je u pitanju jezik koji nekog može navesti na nasilje ili širenje mržnje sankcije koje možemo izreći političkim subjektima, ali i kandidatima, su novčane kazne koje ne prelaze iznos od 10.000 KM, uklanjanje imena kandidata sa liste, te poništenje ovjere političkog subjekta.

• Bilo je pokušaja da se privatnim medijima dozvoli neograničeno predstavljanje političkih subjekata u izbornom periodu, a da se javnim emiterima plaćeno političko oglašavanje sa 30 poveća na 60 minuta sedmično. Brojni mediji ovo ograničavanje smatraju kao udar na njih i limitiranje njihovih prava. Kakav je Vaš stav?

S jedne strane se može i tako posmatrati, ali s druge strane ograničavanjem se ellminiše mogućnost monopola pojedinih političkih subjekata nad medijskim prostorom, tako da mislim da je ovo neko srednje rješenje koje je trenutno regulisano Zakonom dobro, jer miri i jedan i drugi stav i do sada je dobro funkcionisalo u praksi. Ograničenja u tom segmentu postoje i u drugim državama, a uvedeni su slični standardi kao u BIH.

Razgovarao: Almir TERZIĆ

Rekli su ...

Prof. Dr. Miodrag Živanović:

- Ja pretpostavljam da će se opet dogoditi kao i u svim onim godinama, od rata pa na ovamo, da zapravo nije ni bitno za koga glasamo, jer će svi kandidati prezentirati svoje kampanje, i to su već počeli da rade, na onom što se zove 'etnička osnova', 'etnička potka', sa manje ili više nacionalizma, zavisno od toga ko je koliko od političara obrazovaniji da to može da upakuje u nešto rafinirano. Oni neće imati nikakvih novih ideja. Opet ćemo se prebrojavati ili ocjenjivati kakvi smo mi to Srbi, kakvi smo Bošnjaci, kakvi smo Hrvati. Ne bih rekao ništa novo time što ću ponoviti da je u našim uslovima pobjeda nacionalnih partija na svakim izborima zagarantovana Ustavom što je bh. paradoks. Naime, ako pažljivo čitamo Ustav, a o Izbornom zakonu da ne govorim, vidjećemo da između redova piše da nacionalne partije moraju pobijediti jer su one jedini autentični reprezentanti našeg plemenskog uređenja. Dakle, rezultati su poznati, a da li će neko dobiti dva, tri procenta manje ili više, nije bitno. Ali je bitno to da se na svakim izborima jača, cementira ovaj anahroni i demode mehanizam i to je najveći problem Bosne i Hercegovine.

Caroline Ravaud, specijalna predstavnica generalnog sekretara Vijeća Evrope i voditeljica Ureda VE u BiH:

- Ako se ne učine neki ozbiljni napori, definitivno će biti posljedica po BiH. Ako predugo bude trajao period implementacija presude Suda za ljudska prava u slučaju Sejdić - Finci, Vijeće Evrope poduzet će neke mjere. Također, posljedice će se osjećati i u Evropskoj uniji, nećete dobiti status kandidata. S Ustavom koji je diskriminirajući za Jevreje, Rome... ne možete ući u EU.

Projekti HK BiH - Civilno društvo i provedba Strategije za reformu sektora pravde u BiH

POSVEĆENOST REFORMI NE SMIJE BITI UPITNA

Pet nevladinih organizacija, među kojim je i HK BiH, uključene su u proces izvještavanja o provedbi Strategije sa ciljem da doprinesu izgradnji nezavisnog, koordiniranog i efikasnog sistema pravde u BiH

FOTO: SSPKPEI MP BiH

Polugodišnji zajednički izvještaj OCD-a, prezentiran je i na Konferenciji ministara pravde u BiH

Potpisivanjem Memoranduma o uspostavljanju mehanizama za praćenje i ocjenu provođenja Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini (SRSP-a) sa Ministarstvom pravde BiH u januaru 2010., utvrđena je odgovornost pet organizacija civilnog društva za sistematsko praćenje i ocjenu provedbe reformskih mjera i aktivnosti iz Akcionog plana Strategije za reformu sektora pravde u BiH – Asocijacije za demokratske inicijative - ADI, Helsinškog komiteta za ljudska prava Bosne i Hercegovine - HK BiH, Udruženja „Vaša prava Bosne i Hercegovine“, Biroa za ljudska prava Tuzla i Centra civilnih inicijativa – CCI.

Pozitivan pokazatelj

Oslanjajući se na višegodišnje zagovaračko iskustvo u području demokratizacije i zaštite ljudskih prava, te poznavanje problematike u sektoru pravde u BiH, ove su se organizacije uključile u proces izvještavanja sa ciljem da doprinesu izgradnji nezavisnog, koordiniranog i efikasnog sistema pravde u BiH koji je odgovoran prema svim građanima BiH, potpuno usklađen sa EU standardima i najboljom praksom te garantuje vladavinu zakona.

Uspostavljanje mehanizma procjene i praćenja provedbe SRSP-a za organizacije civilnog društva predstavlja pokazatelj pozitivnih promjena i otvaranja institucija u sektoru pravde u BiH. Dodatnu potvrdu otvorenosti i spremnosti na saradnju institucija sektora pravde u BiH sa civilnim društvom predstavlja nedavno usaglašeni Memorandum za uspostavu donatoskog fonda za provođenje AP SRSP u BiH, u okviru kojeg je predviđeno da se iz sredstava budućeg fonda izdvoji cca 30.000,00 EUR godišnje za OCD koje su uključene proces praćenja i ocjene provođenja SRSP u BiH.

Polugodišnji zajednički izvještaj OCD-a, koji je prezentiran na junskoj Konferenciji ministara pravde u BiH, predstavlja procjenu provedbe reformskih mjera i aktivnosti Akcionog plana SRSP-a od strane nadležnih institucija za period 1. januara – 30. juna 2010. godine. Svaka se organizacija obavezala na praćenje provedbe SRSP u okviru pojedinog strateškog stuba, što se uveliko podudara s prioritetnim područjem djelovanja svake organizacije. Tako ADI (Asocijacija za demokratske inicijative) prati reformske aktivnosti vezane uz Stub 1 – Pravosuđe; Helsinški komitet za ljudska prava prati Stub 2 – Izvršenje krivičnih sankcija; Udruženje „Vaša prava Bosne i Hercegovine“ se fokusira na Stub 3 – Pristup pravdi; Biro za ljudska prava Tuzla prati Stub 4 – Podrška ekonomskom rastu, a CCI (Centri civilnih inicijativa) analizira mjere utvrđene u okviru Stuba 5 - Dobro rukovođen i koordiniran sektor.

Glavni izazovi

U svim kontaktima i na radnim sastancima koje su OCD ostvarile s predstavnicima nadležnih institucija za provedbu SRSP u proteklom razdoblju, izražena je podrška praćenju od strane OCD i spremnost na suradnju svih institucija sektora pravde u BiH, te njihova uključenost u proces provedbe SRSP u BiH. Na samom početku rada OCD u ovom procesu, može se konstatovati da postoji adekvatni nivo otvorenosti institucija prema suradnji s OCD na samom praćenju reforme SRSP, a praktični izazovi koji su se javili prilikom prikupljanja i analize prvenstveno su povezani sa institucionalnim izazovima same provedbe ove izrazito važne reforme koja je trebala biti inicijator i pokretač bržeg pristupa BiH ka euroatlanskim integracijama i njenom punopravnom članstvu u EU. Da bi se to i ostvarilo, potrebno je osigurati punu posvećenost i kapacitiranost svih institucija sektora pravde u BiH u njenoj dosljednoj i pravovremenoj realizaciji, sukladno revidiranom Akcionom planu, te rokovima koji su dati u tom planu.

U odnosu na prošli, kvartalni, izvještaj, glavni izazovi u provedbi SRSP koji su utjecali i na efikasnost praćenja od strane OCD su ostali isti. Neodazivanje pojedinih institucija sektora pravde u BiH sastancima funkcionalnih radnih grupa, nedostavljanje ili značajna kašnjenja u dostavi izvještaja o realizaciji aktivnosti pojedinih institucija Tehničkoim sekretarijatu, šturost informacija sadržanih u većini dostavljenih institucionalnih izvještaja, nedovoljan angažman entitetskih ministarstava pravde i Pravosudne komisije Brčko Distrikta BiH u radu Tehničkog sekretarijata za praćenje provedbe SRSP (kako tijekom 2009. godine, tako i u ovom izvještajnom periodu) te još uvijek nedovoljno jačanje institucionalnih kapaciteta za strateško planiranje i analizu politika u entitetskim ministarstvima pravde u BiH i PK BD BiH.

Iako je od usvajanja SRSP u BiH implementiran određeni broj planiranih aktivnosti, ipak se može zaključiti da proces provedbe Akcionog plana Strategije karakteriše niz poteškoća koje se, između ostalog, ogledaju u još uvijek nedovoljnim institucionalnim kapacitetima za planiranje i analizu, još uvijek nedovoljno efikasnom sistemu horizontalne, a naročito vertikalne sektorske koordinacije i saradnje na razini BiH, entiteta, kantona i Brčko Distrikta BiH, nedovoljnom stepenu posvećenosti kako samoj implemetaciji utvrđenih SRSP aktivnosti, tako i procesu praćenja, procjene i izvještavanja o realizaciji iste.

Jedan od ključnih preduvjeta kvalitetnije, dosljednije i blagovremene provedbe SRSP u BiH u svim stubovoma i strateškim oblastima je izrada institucionalnih strateških planova, godišnjih programa rada kojima će se na odgovarajući način preuzeti i detaljnije razraditi/operacionalizirati programi i aktivnosti iz AP SRSP u BiH, te uvezivanje institucionalnih strateških planova i godišnjih programa rada sa institucionalnim

budžetima. U tom smislu, zabrinjavajuće je da, za razliku od kantonalnih ministarstava pravde i Pravosudne komisije Brčko Distrikta BiH koji su u proteklom periodu u okviru projekta tehničke pomoći Španjolske Agencije za međunarodni razvoj i saradnju (AECID) uložili značajne napore i trenutno privode kraju aktivnosti na izradi svojih strateških planova, Federalno ministarstvo pravde i Ministarstvo pravde RS i pored redovnog odazivanja i prisustvovanja sastancima radne grupe, izradu institucionalnih strateških planova nisu shvatili prioritetnim usljed čega se nalaze u velikom zaostatku po pitanju realizacije ove aktivnosti.

Plansko djelovanje

Shodno tome, ključni preduvjet intenziviranja aktivnosti na provedbi AP SRSP u BiH je uspostava značajno efikasnije koordinacije između nadležnih institucija u sektoru pravde u BiH, na stručnom i političkom nivou, što pretpostavlja aktivno sudjelovanje svih članova funkcionalnih radnih grupa (FRG) te svih članova Tehničkog sekretarijata, kao i sudjelovanje svih ministara u Sektoru pravde na ministarskim konferencijama, a kako bi se osigurala prijeko potrebna i trajna politička podrška ovom složenom reformskom procesu. Tako bi na primjer, na ministarskim konferencijama bilo preporučljivo otvoriti pitanje uveliko potrebnog, tehnički zahtjevnog ali i evidentno politički osjetljivog, modaliteta restrukturiranja kantolnalnih ministarstava pravosuđa i uprave (u svrhu njihove veće efikasnosti s obzirom na reformske ciljeve) upravo, uz nazočnost svih ministara i drugih odgovornih osoba, koji su uključeni u proces provedbe SRSP u BiH.

Efkasno srednjoročno i godišnje planiranje podrazumijeva i promjenu svijesti o neophodnosti izgradnje organizacijskih kapaciteta i ljudskih potencijala unutar institucija sektora pravde u BiH, te nedvosmislenoj političkoj podršci dosljednoj implementaciji AP SRSP u BiH u odnosu na dosadašnju praksu. U tom smislu, neophodno je da institucije sektora pravde ulože dodatne napore i sredstva kako bi u što skorijem roku institucije uspostavile znatno jače kapacitete neophodne za realizaciju aktivnosti iz svojih nadležnosti utvrđenih u AP SRSP u BIH.

Drugi je preduvjet učinkovite provedbe SRSP unapređenje interne komunikacije i saradnje u pojedinačnim institucijama sektora pravde u BiH, potrebno je da rukovodioci institucija sektora pravde, na redovnim sastancima stručnih kolegija svojih institucija obavezno, između ostalih, razmatraju i pitanja provedbe AP SRSP u BiH, te da zaključke sa sjednica stručnog kolegija učine dostupnim svim službenicima njihovih institucija.

Kompletan Izvještaj organizacija civilnog društva, uključujući i preporuke, dostupan je na web strani Helsinškog komiteta www.bh-hchr.org

BiH i fondovi Evropske unije

PREDPRISTUPNA POMOĆ

Programi u kojima mogu, u ovom trenutku, učestvovati organizacije iz BiH odnose se na borbu protiv diskriminacije, borbu protiv socijalnog isključivanja i pomoć politici zaštite potrošača

Evropska unija će, kroz IPA i druge fondove, ove i naredne godine BiH na raspolaganje staviti iznose od po stotinjak miliona eura. Istovremeno je u toku evaluacije projekata pokrenutih sredinom 2009. godine, a još se očekuje potpuna iskorištenost sredstava iz 2007. i 2008. godine. Za one koji ne znaju – EU na internet stranama tendere najavljuje unaprijed, dovoljno prije njihovog otvaranja, kako bi zaintresovani mogli pripremiti prijave projekata.

- Na svaki tender koji objavimo pristigne dosta aplikacija i još se nije desilo da je neki propao, ali je činjenica da se mnogi još uvijek ne usuđuju aplicirati jer se boje da je procedura komplikovana ili jednostavno nemaju dovoljno informacija – kažu u Evropskoj komisiji u BiH.

BiH trenutno, uz IPA fondove koji služe kao predpristupna pomoć za razvoj institucija, može učestvovati i u 24 «programa Zajednice». Koordinator za ove programe u BiH je Direkcija za evropske integracije BiH (DEI) i, prema pojašnjenjima iz Evropske Komisije (EK) u BiH, ona bi trebala da prikuplja informacije i uspostavlja kontakte sa raznim službama (EK) koje su nadležne za programe Zajednice. Istovremeno je moguće koristiti i usluge nezavisnih konsultanata kojih je sve više i koji su sve bolji.

Program Zajednice je, ustvari, niz aktivnosti koje Europska unija planira kako bi promovisala saradnju među državama članicama u različitim područjima. Ovi programi su namijenjeni isključivo državama članicama na temelju posebne stavke u budžetu EU, ali s obzirom da obuhvataju većinu politika Zajednice, omogućeno je da sredstva koriste i države kandidatkinje kako bi njihovi građani bili što bolje upoznati sa politikama i metodama rada Unije. Programi u kojima mogu učestvovati organizacije iz BiH se odnose na borbu protiv diskriminacije, borbu protiv socijalnog isključivanja i pomoć politici zaštite potrošača.

Zemlje zapadnoga Balkana mogu koristiti nekoliko programa, a jedan od njih je i IPA fond. To je fond za pomoć zemljama kandidatima usmjerena na usvajanje i primjenu kriterija za pristup s naglaskom na pripreme za

provedbu zajedničke poljoprivredne politike i kohezijske politike EU-a. BiH za sada može da koristi pomoć za usklađivanje domaćeg zakodavstva sa normama EU-a, odnosno od pet postojećih komponenti (pomoć tranziciji i izgradnji institucija, prekogranična saradnja, regionalni razvoj, razvoj ljudskih potencijala i ruralni razvoj) BiH može koristiti prve dvije i kroz njih može da povuče pomenutih stotinjak miliona eura ali na način da EK precizno odredi koliko novca će biti usmjereno za pojedine svrhe poput okoliša, jačanje NVO-a ili malih i srednjih preduzeća i drugo. Pojedinačni iznosi se kreću od 100.000 do 350.000 eura s tim da su iznosi veći za projekte koji predstvaljaju prekograničnu saradnju za koje je ove godine predviđeno oko 5,5 miliona eura.

O konkretnim projektima, koji su povukli novac iz fondova EU, se malo govori i piše. Rasim Tulumović, jedan od nezavisnih konsultanata, kao uspješne primjere navodi udruženja poduzetnika LINK iz Mostara i UPIP iz Žepča koji su samostalno ili u partnerstvu sa drugim osigurali po oko milion KM za razvoj poduzetništva, te udruženje povratnika Nezavisni biro za razvoj (NBR) iz Modriče je povukao više od milion KM za razvoj poduzetništva i u povratničkom naselju Tarevci napravio razvojno-poduzetnički centar za male biznise u kojima radi više od 100 zaposlenih. Veliki je i broj NVO-a koje dobijaju sredstva za projekte demokratizacije ili borbe protiv korupcije što pokazuje da se i iz BiH može uzeti novac od EU.

Procedura jeste zahtjevna i složena, ali kada jednom napravite dobar posao i čestito opravdate dobiveni novac, svaki naredni put je značajno lakše aplicirati – pričaju oni koji su višestruki korisnici fondova.

R.Č.

U sklopu reforme pravosuđa

KUĆNI ZATVOR SA ELEKTRONSKIM NADZOROM

Izmjenama Krivičnog i Zakona o izvršenju kaznenih sankcija Federacija BiH uvodi kućni zatvor sa elektronskim nadzorom kao humaniji i znatno jeftiniji način izdržavanja zatvorskih kazni

Najnovijim izmjenama Krivičnog zakona i Zakona o izvršenju krivičnih sankcija Federacije BiH, federalno Ministarstvo pravde pokušava napraviti na prostorima Bosne i Hercegovine pionirski korak u pogledu izvršenja sankcija za počinjena krivična djela.

Suština je uvođenje kućnog zatvora sa elektronskim nadzorom, ili uvođenje mogućnosti elektronskog nadzora zatvorenika upućenih na izdržavanje kazne u kućnom zatvoru uz pomoć elektronskih narukvica koje omogućavaju nadležnim organima 24-satni uvid u njihovo kretanje.

Istovremeno, u toku je i proces pregovaranja sa nadležnim kantonalnim predstavnicima u cilju ujednačavanja kantonalnih pravilnika kojima je regulirana druga vrsta tzv. alternativnih modela za izvršenje krivičnih sankcija - rad za opće dobro.

Višestruke prednosti

Dok se u prvoj oblasti, kako tvrde u Ministarstvu pravde, ide u dobrom smjeru, a podršku za uvođenje kućnog pritvora sa elektronskim nadzorom su dobili od svih relevantnih međunarodnih organizacija u BiH, u drugom stvari idu teže, jer FBiH nema nadležnosti u oblasti provođenja rada za opće dobro. To je, naime, u nadležnosti kantonalnih ministarstava.

Šta je kućni pritvor sa elektronskim nadzorom, pitali smo savjetnika federalnog ministra pravde Gorana Šimića.

- Ovim izmjenama Krivičnog zakona i ZIKS-a Federacije BiH mi idemo na ograničenu primjenu elektronskog nadzora koji, inače, ima širok spektar primjene. Kroz izmjene Kaznenog zakona FBiH i Zakona o izvršenju kaznenih sankcija FBiH uvodimo novi članak koji se zove "Kućni pritvor sa elektronskim nadzorom". To je, zapravo, vid ograničenja slobode i jedan od modaliteta izvršenja kazne zatvora. U izmjenama Zakona kažemo gdje će se izvršavati kućni zatvor - u domu osobe koja je počinila krivično djelo. U Zakonu o izvršenju kaznenih sankcija idemo dalje i proširujemo tu definiciju na kompletan postupak koji propisuje kako osoba može biti upućena na ovaj vid izvršenja kazne.

Osim kućnog zatvora sa elektronskim nadzorom, ovaj institut će u prvoj fazi biti moguće primijeniti na još dva polja. Prvo je elektronski nadzor osoba koje se puste iz zatvora na korištenje vanzavodskih pogodnosti.

- Kad nekoga pustite na vikend ili godišnji odmor, ukoliko ravnatelj zatvora procijeni da postoji realna opasnost da ta osoba iznenada nestane, kao što je nedavno bio slučaj s Karaj Kamelom, pomoći će primjena elektronskog nadzora. Drugo, prvi put uvodimo ovu vrstu nadzora kao kontrolnog mehanizma za osobe koje se otpuštaju na uvjetni otpust. Dakle, bit će moguće da se osobe koje se puštaju uvjetno elektronski nadziru, odnosno biće moguće individualno nadzirati način njihovog otpusta prema osobnosti odnosno karakteru počinjenog krivičnog djela. Primjerice, ako imate osobu koja je bila nasilnik na stadionima, vi kroz elektronski nadzor onemogućavate tu osobu da uđe u bilo koje sportsko borilište na određenom području. Nekome ko je prodavao drogu u školama možete onemogućiti da se primakne bilo kojoj školi, kaže Šimić.

Sofisticirana tehnologija

Ovo će praktično oživjeti i institut uvjetnog otpusta, koji u FBiH dosad nije funkcionirao. Dokaz tome je činjenica da u FBiH niko nije uvjetno pušten iz zatvora. U Ministarstvu napominju da je i ovo dio usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa standardima EU-a. Navode primjer Finske i nekih drugih zemalja gdje zatvorenik nakon dvije trećine izdržane kazne zatvora ima pravo na uvjetni otpust.

No, elektronski nadzor podrazumijeva i obuhvatit će samo osobe osuđene na izdržavanje zatvorske kazne u trajanju do jedne godine.

RADIOTRANSMISIJA

1. Aparat za praćenje sastoji se od narukvice slične ručnom satu u koju je ugrađen radioodašiljač i prijemnika koji se spaja na telefonsku liniju

2. Narukvica za nadzor na nozi (ili ruci) osuđenika

3. Kretanje osuđenika policija prati putem radiotransmisije

4. Prijemna stanica registruje svaki pokušaj skidanja narukvice ili ometanje njenog rada, pa pejdžerom i mejlom šalje izvještaj u MUP

O njihovom upućivanju na ovaj vid izdržavanja kazne odlučivat će predsjednici općinskih sudova u čijoj je, inače, nadležnosti upućivanje na izdržavanje zatvorskih kazni.

Ko može biti upućen u kućni zatvor?

- Predsjednici općinskih sudova će prethodno provoditi postupak u kojem će ispitivati karakter osobe, da li je prikladna za tu vrstu izvršenja kazne itd. Oni će imati na raspolaganju mogućnost da od centra za socijalni rad dobiju i socijalnu anamnezu te osobe iz koje će saznati da li je ta osoba prikladna za taj model izvršenja kazne. Takve odluke ne mogu biti subjektivne, nego će se provoditi postupak i na osnovu svih podataka odlučivati, kaže Šimić.

Danas u svijetu postoje dva modela rješavanja tehničke strane izvršenja kućnog zatvora sa elektronskim nadzorom. Nadležna institucija može kupiti kompletnu opremu za nadzor, instalirati je i zaposliti svoje ljude koji će na njoj raditi. Međutim, u Ministarstvu kažu da je to skupa i sofisticirana tehnologija koja brzo zastarjeva, pa je u Evropi razvijen drugi model koji je primijenjen u mnogim zemljama.

- Radi se o tome da nadležna institucija koja se time bavi sklopi ugovor sa firmom koja pruža tehničku uslugu po kojem se firma obvezuje da će pružiti tehničku uslugu, a institucija će plaćati samo najam narukvica. Postoje tri takve firme i sve tri rade na području BiH. Neke od tih tvrtki rade sličan nadzor za banke, recimo, za vozila u kojima se prevozi novac, objašnjava savjetnik ministra pravde.

Prije nego što je donesena odluka o uvođenju ovog vida alternativnog izdržavanja zatvorske kazne, Federalno ministarstvo

pravde je provelo istraživanje o radu sudova u FBiH. Istraživanje se odnosilo na strukturu osoba koje imaju pravosnažne presude sa zatvorskim kaznama, a nisu u zatvorima jer tamo nema dovoljno kapaciteta da ih odmah prime.

- Dva su značajna podatka koja su nas opredijelila da ovo radimo. Broj ljudi u FBiH koji bi trebali ići u zatvor, a ne mogu, iz mjeseca u mjesec kreće se između 900 i 1.000. Od toga, 80 posto njih osuđeno je na kaznu zatvora do jedne godine, što ih sve čini potencijalnim korisnicima ovog načina izvršenja zatvorske kazne. Drugo, u FBiH, prema tom istraživanju, oko 80 posto svih kazni zatvora koje sudovi izreknu u toku jedne godine su kazne zatvora do jedne godine. To nas afirmira u ideji da nam je potrebno više alternativnih načina izvršenja kaznenih sankcija. Možda zvuči apsurdno, ali mi u FBiH možda imamo i previše zatvorskih kapaciteta u odnosu na ono koliko nama stvarno treba. U suštini, kad bismo razvili institute rada za opće dobro, elektronskog nadzora i još neke druge alternativne načine izdržavanja kazne, kao što se to radi u zapadnim zemljama, imali bismo sasvim dovoljno mjesta u zatvorima. Osim toga, mi ne otpuštamo praktično nikoga u FBiH uvjetno zato što nemamo nikakvog kontrolnog mehanizma i ne znamo šta se dešava s tim ljudima kad dođu na slobodu. S ovim bi barem nekoliko stotina ljudi godišnje moglo ići na uvjetni otpust, objašnjava Šimić.

Ukoliko bi se na adekvatan način primijenio sistem kućnog pritvora sa elektronskim nadzorom, tvrde u Ministarstvu, za godinu-dvije FBiH bi mogla doći u poziciju da neće imati osobe koje čekaju na izvršenje kazne.

EVROPSKA ISKUSTVA

Elektronsko nadgledanje osuđenika primjenjuje se u većini zemalja EU. U Velikoj Britaniji se još od 1999. primjenjuje kućni pritvor. Od tada je 15.000 osuđenika nosilo ovaj uređaj, a trenutno ga nosi 2.000 osuđenih osoba. Kućni pritvor u primeni je i u Holandiji, Francuskoj, Belgiji i Švedskoj.

„Opće dobro" – na čekanju

Iskustva zapadnog svijeta idu u prilog alternativnim sistemima za izvršenje zatvorskih kazni. Zatvor, kao institut, na žalost, nije ponudio društvu očekivane rezultate. Osim toga, pokazao se i nerentabilnim za mnoge zemlje. Primjerice, svaki zatvorenik federalni budžet dnevno košta između 90 i stotinu KM. U Ministarstvu tvrde da su zapadne zemlje sa novim sistemima napravile i petostruke uštede. Kod nas će, po preliminarnim procjenama, dan korištenja elektronske narukvice koštati između 20 i 30 KM. Ministarstvo sad čeka da nove izmjene KZ-a i ZIKS-a stupe na snagu, nakon čega im je za početak implementacije potrebno samo da provedu proceduru izbora najpovoljnije firme koja se bavi elektronskim nadzorom.

Zašto nema rada za opće dobro na slobodi?

Sasvim drugačija je priča o radu za opće dobro. Nijedna mjera rada za opće dobro dosad nije izrečena. Razlog je, kako tvrde i federalnom Ministarstvu pravde, što je to isključiva nadležnost kantona, koji nisu pokazali zainteresiranost da se ovaj institut implementira. On u federalnom Kaznenom zakonu postoji od 1998. godine. Kantoni su imali zadatak da donesu vlastite pravilnike o njegovom provođenju. Danas je situacija takva da su pravilnici vrlo različiti od kantona do kantona, a zajedničko im je jedino da su samo mrtvo slovo na papiru.

Prema riječima glasnogovornika Ministarstva pravde Entonija Šeperića, procedura usaglašavanja pravilnika, kako bi se dobio jednoobrazan dokument u svim kantonima, koji će poštivati njihove različitosti, je u toku.

- Proces je pokrenut prije nekoliko mjeseci. Ono čega smo se pribojavali i što smo htjeli izbjeći, je raznolikost u primjenama. U Unsko-sanskom kantonu (USK) imamo različit pristup ovom problemu od onog u Hercegovačko-neretvanskom itd. Pokušali smo okupiti ljude zadužene da načine te pravilnike u kantonima, da razgovaramo o jednoobraznim pravilnicima, poštujući različitost i interese kantona. Negdje je pretežito ruralna, negdje gradska sredina, različita je razvijenost infrastrukture. Najpodesnije je da to ide preko javnih komunalnih preduzeća u vlasništvu kantona koje bi uz pomoć ministarstava mogle razviti određene skupine poslova podesne za primjenu rada za opće dobro na slobodi. Taj postupak je u tijeku. Nažalost, činjenica je da u naprednijim kantonima opada interes za primjenu tog instituta, dok u USK, na primjer, imaju potencijalnih korisnika koje ne mogu uputiti na ovu vrstu izdržavanja kazne, jer nemaju infrastrukturu, kaže Šeperić.

Kantonalna preduzeća, naime, nemaju interesa da sarađuju na ovom projektu, a argumentacija koju daju, kažu u Ministarstvu pravde, nije jasna, jer zanemaruje činjenicu kome je namijenjen taj institut.

- To su ljudi koji ne predstavljaju stvarnu opasnost za društvo. To je modalitet pružen nekoj osobi kako bi vratila dug društvu za djelo koje je počinila, ali na društveno prihvatljiv način, da ne ugrožava niti druge niti sebe, napominje Šeperić.

Dok FBiH ulaže ogromna sredstva u nove zatvorske kapacitete, čiju izgradnju poskupljuje i činjenica da moraju biti usklađeni sa međunarodnim standardima, u Republici Hrvatskoj je samo u prošloj godini hiljadu osoba upućeno na rad za opće dobro. Država nije finansirala njihov boravak u zatvoru, a društvo je od njihovog rada, ipak, moralo imati koristi.

S. ŠEHERČEHAJIĆ

KODIRANA NARUKVICA

Elektronska narukvica se napaja baterijski i sadrži radioodašiljač. Postavlja se na gležanj noge ili zglob ruke osuđene osobe nad kojom se vrši elektronski nadzor. Neprestano se nosi tokom trajanja mjere nadzora, otporna je i pogodna za nošenje tokom dnevnih aktivnosti.

Narukvica neprestano odašilje kodirani radiosignal, sadrži jedinstveni šifrirani kod, potvrđuje da se osoba nalazi unutar unaprijed postavljenih ograničenja kretanja...

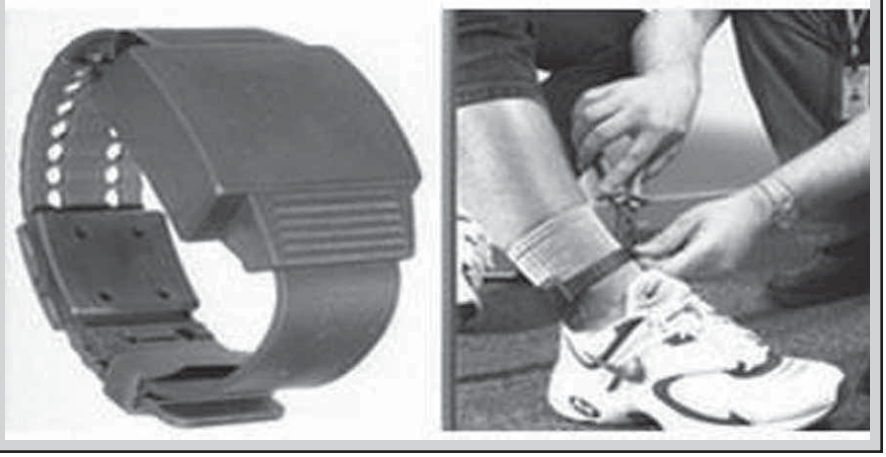

Federacija BiH: vitalni nacionalni interes nema ko da štiti

DA LI JE USTAVNI SUD NEUSTAVAN

Institut zaštite vitalnog nacionalnog interesa konstitutivnih naroda postao žrtva politike i stranačkih interesa

Više do godinu dana u Federaciji BiH ne postoji mogućnost zaštite vitalnog nacionalnog interesa konstitutivnih naroda - Bošnjaka, Hrvata i Srba. Mada je institut zaštite vitalnog nacionalnog interesa konstitutivnih naroda ugrađen u Ustav FBiH, ovaj mehanizam postao je taocem kompliciranih političkih odnosa koji niz godina potresaju ne samo Federaciju BiH, nego i cijelu državu.

Ovaj institut ogleda se u postojanju i radu Vijeća za zaštitu vitalnog nacionalnog interesa pri Ustavnom sudu FBiH. No, Vijeće se ne može sastati i donositi odluke više od godinu dana. Problem njegovog funkcioniranja počeo je onog momenta kad su se pojavili problemi sa popunom Ustavnog suda FBiH.

Vijeću, da bi se moglo sastajati i punopravno odlučivati o pitanjima koja vitalnim nacionalnim interesom bilo kojeg konstitutivnog naroda u FBiH proglase delegati u Domu naroda Parlamenta FBiH ili kantonalne skupštine, nedostaje sudija iz reda srpskog naroda. Međutim, njegovo imenovanje otežava činjenica da je povezano sa imenovanjem sudije iz reda hrvatskog, a u zadnje vrijeme i sudije iz reda bošnjačkog naroda. Ova tri mjesta u Ustavnom sudu FBiH upražnjena su odlaskom sudaca Neđe Miličevića, Mirka Boškovića i Kasima Trnke u penziju.

Vijeće van funkcije

Sastav Vijeća za zaštitu vitalnog nacionalnog interesa striktno je propisan Ustavom FBiH - ono se sastoji od sedam sudaca Ustavnog suda FBiH i čine ga po dvojica sudaca iz reda konstitutivnih naroda i jedan sudac iz reda ostalih.

No, to se ne odnosi na rad Ustavnog suda FBiH, kojem trenutno do punog saziva od devet nedostaju trojica sudaca. I pored toga, kako tvrde u ovoj instituciji, Ustavni sud FBiH može punopravno zasjedati i donositi odluke.

Kandidati za nove suce postoje, jer je na zahtjev Ustavnog suda FBiH, Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH - nadležno da provede proceduru izbora kandidata za suce u Ustavnom sudu FBiH - svoj dio posla davno okončalo. Lista kandidata za suce iz reda srpskog i hrvatskog naroda je sačinjena čak dva puta.

Ustavni sud FBiH je 2008. godine obavijestio Visoko sudsko i tužilačko vijeće da je zbog odlaska u penziju dvojice sudaca, Milićevića iz reda srpskog naroda i Boškovića, iz reda hrvatskog naroda, potrebno raspisati konkurs i provesti proceduru kandidiranja novih sudaca. Konkurs je raspisan i Visoko sudsko i tužilačko vijeće je listu najuspješnijih kandidata proslijedilo predsjednici FBiH Borjani Krišto. Za suce iz reda srpskog naroda predloženi su Slađan Ajvaz i Vera Jovanović, a za suce iz reda hrvatskog naroda Tadija Bubalović i Danica Šain.

Prema Ustavu FBiH, predsjednik FBiH uz saglasnost dopredsjednika imenuje kandidate sa liste koju dostavlja Visoko sudsko i tužilačko vijeće, a konačno imenovanje sudaca vrši Dom naroda Parlamenta FBiH.

Krišto je u odluci o imenovanju početkom 2009. godine predložila Veru Jovanović. U istoj odluci, koju je Dom naroda Parlamenta FBiH odbio, nalazilo se ime Andrije Kolaka, predloženog za suca iz reda hrvatskog naroda. Kolaka je sa liste kandidata koji su se prijavili na konkurs za Ustavni sud izabrala predsjednica FBiH, mada ga nije bilo na listi kandidata Visokog sudskog i tužilačkog vijeća.

Ovakvu odluku o imenovanju dvoje sudaca Ustavnog suda FBiH, nakon oštrih reakcija iz Ureda visokog predstavnika u BiH i Visokog sudskog i tužilačkog vijeća, Dom naroda Parlamenta FBiH nije potvrdio.

Ustavni sud je, nakon toga, o odluci Doma naroda Parlamenta FBiH obavijestio Visoko sudsko i tužilačko vijeće i zatražio da ponovi proceduru izbora kandidata za suce Ustavnog suda FBiH. To je i učinjeno i na novoj listi za pomenute pozicije u Ustavnom sudu našli su se Miloš Babić, Vera Jovanović, Danica Šain, Mustafa Bisić, Ognjenka Škoro i Anto Čavar.

TRENUTNI SASTAV

Ustavni sud FBiH trenutno čini šest sudaca i to: Kata Senjak, predsjednica, Faris Vehabović i Aleksandra Martinović, potpredsjednici, te sudije Sead Bahtijarević, Ranka Cvijić i Domin Malbašić.

POSTUPAK IZBORA

Postupak izbora sudaca Ustavnog suda FBiH bitno se razlikuje od izbora sudaca ostalih sudova. Ovim se postupkom osigurava transparentnost i jednaka dostupnost ove funkcije svima koji ispunjavaju predviđene uslove. To se omogućava javnim konkursom kojeg raspisuje Visoko sudsko i tužilačko vijeće BIH. Ovo Vijeće na osnovu utvrđenih kriterija, vrši rangiranje prijavljenih kandidata na osnovu čega predsjednik FBiH, u saglasnosti sa oba potpredsjednika, predlaže kandidate za sudije. Za imenovanje sudija potrebna je potvrda većine delegata Doma naroda Parlamenta FBiH koji su prisutni i koji glasaju.

Ustavni sud FBiH sastoji se od devet sudaca, od kojih su najmanje po dva iz reda tri konstitutivna naroda i jedan iz reda ostalih. Ova struktura je utvrđena Amandmanom XLVIII na Ustav FBiH iz 2002. godine, čime je i u ovoj instituciji osigurana zastupljenost sva tri konstitutivna naroda u skladu sa odlukom Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti naroda iz 2000. godine.

U međuvremenu, Ustavni sud FBiH ostao je bez još jednog člana. Sudac Kasim Trnka otišao je u penziju, čime je u ovoj pravosudnoj instituciji ostalo upražnjeno i treće sudijsko mjesto, iz reda Bošnjaka. Procedura izbora kandidata u Visokom sudskom i tužilačkom vijeću je provedena. Za ovu poziciju Ustavni sud dao je pozitivno mišljenje za kandidate Nedima Ademovića (ostali), Dženanu Hadžiomerović (Bošnjakinja) i Enisu Bilajac (Bošnjakinja).

No, prijedlog odluke o imenovanju nekog od tih kandidata iz ureda predsjednika FBiH još nije stigao do Doma naroda Parlamenta FBiH, kao ni nova odluka o imenovanju sudaca iz reda hrvatskog i srpskog naroda.

Prema medijskim izvještajima koji su se pojavili neposredno prije izlaska iz štampe ovog izdanja Glasnika, predsjednica FBiH na sastancima sa rukovodstvom Doma naroda Parlamenta FBiH ovim povodom opet je tražila da se za suca iz reda Hrvata imenuje kandidat kojeg nema na listi koju je ponudilo VSTV.

U Ustavnom sudu Federacije BiH više od godinu dana upražnjena su mjesta troje sudaca.

Ovo je, inače, samo jedno u nizu imenovanja koja vrši federalni Parlament ili Vlada FBiH, a oko kojeg u FBiH nema saglasnosti. No, blokadom izbora sudaca u Ustavni sud FBiH, ne samo da je onemogućen rad Vijeća za zaštitu vitalnog nacionalnog interesa, nego to može biti uvertira i u mnogo opasnije blokade, primjerice donošenja nekih, za život građana, veoma značajnih zakona. Jer, pokretanjem procedure zaštite vitalnog nacionalnog interesa u Domu naroda Parlamenta FBiH ili skupštini kantona, akt čije donošenje je proglašeno vitalnim interesom po bilo koji od konstitutivnih naroda se ne može primjenjivati do odluke Vijeća za zaštitu vitalnog nacionalnog interesa. Odluku o tome da li neki akt koji donosi federalni ili kantonalni parlament predstavlja vitalni interes bilo kojeg konstitutivnog naroda u FBiH, praktično, u ovom trenutku, nema ko donijeti, jer se Vijeće ne može sastati.

Upitan i rad Suda

Predsjednica Kluba Srba u Domu naroda FBiH Mira Ljubijankić, nedavno je najavila da će zatražiti da Dom naroda izvrši imenovanje sudaca.

- To je jedini način da se razriješi ova situacija, mada su male šanse da taj prijedlog dobije podršku u Domu naroda, kaže Ljubijankić

Predstavnik Predstavničkog doma Parlamenta FBiH Dervo Bandić oštro je protestirao na nedavnoj javnoj raspravi Ustavnog suda FBiH organiziranoj o zahtjevu za preispitivanje ustavnosti odredbi Zakona o državnoj službi u FBiH, On je ustvrdio kako je "Ustavni sud FBiH neustavan, jer ga čini šest od Ustavom FBiH propisanih devet sudaca".

- Trenutno Ustavni sud ima šest članova, od čega po dva Bošnjaka i Hrvata, jednog iz reda ostalih i jednog Srbina. Znači da nedostaje jedan Srbin i mi smatramo, dok se ne izvrši imenovanje novih sudija, taj sud ne može uopće odlučivati, smatra Bandić.

Iz Ustavnog suda FBiH odbili su takve prigovore. Smatraju da se odredbe na koje se pozvao predstavnik zakonodavca odnose na sastav Suda, a ne na način odlučivanja. U toj instituciji smatraju da, prema Zakonu o postupku pred Ustavnim sudom FBiH, Sud odlučuje većinom glasova svih sudaca, a to je pet, te da ni u Ustavu ni u Zakonu ne piše da je za odluke potreban određeni broj glasova sudaca nekog konstitutivnog naroda.

Naravno, ovakvo mišljenje ne bi bilo primjenjivo na rad Vijeća za zaštitu vitalnog nacionalnog interesa, jer preduvjet da ono uopće funkcionira je njegov nacionalni sastav koji podrazumijeva po dvoje sudaca iz reda konstitutivnih naroda i jedan iz reda ostalih.

Sa Bandićem se slaže i Ustavna komisija Predstavničkog doma Parlamenta FBiH. Iz ove Komisije najavljuju da će na jednoj od narednih sjednica Predstavničkog doma zatražiti da se izjasni o informaciji o radu Ustavnog suda FBiH u sadašnjem sastavu. Naime, poslanicima će biti prezentirana informacija koju je Ustavna komisija usvojila još u aprilu ove godine, a u kojoj je zaključeno da "Ustavni sud FBiH već duže vrijeme djeluje protivno odredbama Ustava FBiH, jer umjesto u sastavu od devet, djeluje u sastavu od šest sudaca".

Senita ŠEHERČEHAJIĆ

NE/PROVOĐENJE ODLUKA

Trenutno niko sa sigurnošću ne može kazati koje odluke Ustavnog suda FBiH nisu provedene u djelo. Naime, na zahtjev Ustavne komisije Predstavničkog doma Parlamenta FBiH, Vlada FBiH bila je zadužena da do kraja aprila ove godine izvijesti Predstavnički dom Parlamenta koje odluke ustavnih sudova BiH i FBiH donesene od formiranja ovih sudova do danas nisu provedene, te za provedbu kojih presuda su pokrenute potrebne procedure. To još nije učinjeno.

Vlada je imala i zaduženje da u skladu sa odredbama Ustava FBiH koje propisuju nadležnost Parlamenta za donošenje zakona, kao i odredaba koje "u nadležnost premijera FBiH stavljaju osiguranje izvršavanja odluka sudova FBiH..." Parlamentu uputi prijedlog zakona kojim će se normativno regulirati obaveza izvršavanja odluka ustavnih sudova BiH i FBiH. Vlada takav zakon još nije predložila.

Zaključci su doneseni nakon dopisa Ustavnog suda FBiH u kojem je ta institucija zatražila od Parlamenta FBiH podatke o izvršenju određenog broja presuda Ustavnog suda FBiH koje se odnose na zakone koje je donio Parlament FBiH. U dopisu su navedene presude u vezi sa Zakonom o državnoj službi iz 2006. godine, Zakonom o inspekcijama u FBiH iz 2006, Zakonom o advokaturi iz 2006, Zakonom o obligacionim odnosima iz 2008, Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o vraćanju, dodjeli i prodaji stanova iz 2008. i Zakona o pripadnosti javnih prihoda FBiH iz 2008. godine.

Kako tvrde u Ustavnoj komisiji Parlamenta, postoji niz "starijih" presuda koje također nisu provedene, a među njima su presude u vezi sa neustavnim obilježjima FBiH i još starija presuda o službenoj upotrebi naziva županija - kanton u FBiH.

GLASNIKOV INTERVJU: Ambasador Gary D. Robbins, šef Misije OSCE-a u BiH

DISKRIMINACIJA U BIH JE ČESTO INSTITUCIONALIZIRANA

Sistemska diskriminacija ne ometa samo potpuno učešće pripadnika nacionalnih manjina u javnom i političkom životu, već i mnogih drugih građana

Robbins: "Građani koji pripadaju kategoriji "Ostalih" su u naročito nepovoljnom položaju na izborima"

Činjenica da vlasti Bosne i Hercegovine ni nakon presude Evropskog suda za ljudska prava iz Strasbourga decembra prošle, 2009. godine kroz izmjene Ustava nisu osigurali da se od općih izbora u oktobru 2010. osigura ravnopravan tretman kandidovanja i izbora na pozicije svih građana u Bosni i Hercegovini, odnosno izjednačavanje prava takozvanih ostalih sa konstitutivnim narodima bila je povod za intervju Glasnika sa ambasadorom Gary D. Robbinsom, šefom Misije OSCE-a u BiH. Sa ambasadorom Robbinsom razgovarali smo i o legitimitetu buduće vlasti, izmjenama Zakona o sukobu interesa BiH, trenutnom stanju ljudskih prava u BiH, ugroženim kategorijama stanovništva i njihovim problemima, kao i stanju u medijima i medijskim slobodama., .

• Vlasti BiH nisu do momenta raspisivanja općih izbora izmijenili Ustav BiH i uskladili ga sa presudom Evropskog suda za ljudska prava i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i slobodama. Da li će, s obzirom na ovakvo stanje, rezultati općih izbora odnosno organi vlasti BiH koji budu izabrani nakon oktobra imati legitimitet, legalitet i kredibilitet da predstavljaju državu?

- Odluka Evropskog suda za ljudska prava je obavezujuća. Ona ističe područja u kojima zakon BiH mora biti usklađen s evropskim standardima. Tu nema opcija. Na sreću, vodeći politički lideri BiH su prihvatili tu činjenicu i preuzeli obavezu da se izvrše zakonske izmjene kako bi se ispoštovala ta presuda. Nažalost, tu obavezu još nisu ispunili. Budući da je datum održavanja izbora već utvrđen, bilo kakva izmjena Ustava ili Izbornog zakona neće utjecati na izbore. Nažalost, prekasno je za takav utjecaj. Dakle, oktobarski izbori će se održati u državi koja još nije uskladila obaveze s presudom Evropskog suda za ljudska prava. Ali, da budemo jasni. Odluka Evropskog suda za ljudska prava, sama po sebi, ne dovodi u pitanje legitimitet oktobarskih izbora. Rezultati prethodnih izbora su također, po definiciji, bili u suprotnosti sa međunarodnim obavezama države, ali legitimitet tih rezultata nije doveden u pitanje. Ista logika treba biti primijenjena i na predstojeće izbore.

Umjesto dovođenja u pitanje legitimiteta izabranih zvaničnika, fokus bi trebao biti na tome kako će država rješavati izazove vezane za usklađivanje svojih zakona s presudom Evropskog suda za ljudska prava. Presuda je jasna - građane se ne smije sistematično isključiti iz izbornog procesa jer to predstavlja diskriminaciju. Ovo je široko obuhvatna presuda. Ako sadašnje vlasti ne usklade zakon BiH onako kako to nalaže presuda, novoizabrana vlast će imati tu odgovornost. Odgovorni akteri trebaju, sada, objasniti glasačima zašto ne prolaze taj test. Kandidati, s druge strane, trebaju precizno objasniti kako će ispuniti test, ako budu izabrani. A, glasači trebaju dati svoj glas.

• Izmjene Ustava BiH, odnosno njegovo usklađivanje sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i slobodama moglo se uraditi i prije presude jer se znalo da su i tada bili u suprotnosti. BiH se obavezala da će godinu dana nakon prijema u Vijeće Evrope 2001. izmijeniti Ustav, ništa nije učinjeno ni nakon 2005. kada je na to upozoravala Venecijanska komisija. Mislite li kako je bilo dovoljno vremena za otklanjanje nedostataka i kakvu poruku vlasti BiH šalju ovakvim ponašanjem?

- Svakako je bilo dovoljno vremena da se riješe ovi ustavni nedostaci, kako prije tako i poslije presude Evropskog suda za ljudska prava. Međutim, to nije učinjeno. Na građanima ove države jeste da procijene neaktivnost svojih vlasti po ovom pitanju. OSCE je spreman biti dijelom rješenja, pružiti savjet i sarađivati sa svim zainteresiranim akterima unutar vlasti i civilnog društva, kako bi se potakao rad na iznalaženju rješenja.

• Postoje spekulacije kako bi zbog neprovođenja presude Evropskog suda za ljudska prava vlasti BiH mogle biti kažnjene isključenjem iz Vijeća Evrope, odnosno i uskraćivanjem agremana delegaciji Parlamentarne skupštine BiH u PS Vijeća Evrope. Koje sankcije izvjesno možemo očekivati?

- Ovo je pitanje za Vijeće Evrope, ne za OSCE.

• Kakvo je prema Vašem mišljenju trenutno stanje ljudskih prava u BiH, posebno ako imamo na umu činjenicu

da još uvijek nije ispoštovana dosljedno Evropska konvencija o ljudskim pravima i slobodama koja je sastavni dio Ustava BiH?

- Okvir za ljudska prava u BiH je snažan. Država je potpisala ključne konvencije o ljudskim pravima i donekle napreduje na putu usklađivanja zakona na različitim nivoima. Međutim, stvarna implementacija ljudskih prava, kroz funkcionalne strukture i sisteme namijenjene jednako svim ljudima u BiH, još je previše slaba. Uklanjanje ovog jaza između pravne teorije i svakodnevne stvarnosti na polju osiguranja zaštite ljudskih prava bi trebao biti primarni fokus rada vlasti i civilnog društva. Kako bi bila vrijedna imena, prava moraju predstavljati više od riječi na papiru.

Nažalost, diskriminacija u BiH je sveprožimajuća i često čak i institucionalizirana. Sistemska diskriminacija ne ometa samo potpuno učešće pripadnika nacionalnih manjina u javnom i političkom životu, već i mnogih drugih građana. Najugroženije kategorije BiH društva, u koje spadaju povratnici, pripadnici romske zajednice, siromašni i osobe s invaliditetom, nemaju ravnopravan pristup ekonomskim i socijalnim pravima. Od posebnog značaja u ovom pogledu jeste povlašten tretman pojedinih kategorija, kao i negativan utjecaj takvog tretmana na ostale ugrožene kategorije u osiguranju pristupa socijalnim davanjima na koja imaju pravo.

BiH još uvijek ima oko 113.000 interno raseljenih osoba u državi, od kojih mnogi nemaju pristup osnovnim uslovima života, kao što je voda, struja ili adekvatan stambeni smještaj. Pored toga, još 7.000 njih žive u kolektivnom smještaju, često u strašnim uslovima. Povrh svega toga, Misija OSCE-a je utvrdila neke nedostatke u pogledu poštivanja slobode okupljanja i slobode udruživanja. Ostala problematična područja su nedostatak ravnopravnog pristupa pravnim sredstvima i nedovoljno osiguranje besplatne pravne pomoći.

• Koje su to kategorije stanovništva, prema stavovima Misije OSCE-a, posebno ugrožene kada su u pitanju ljudska prava posebno s aspekta izbornog procesa i šta treba učiniti da se to stanje promijeni?

- Svi građani BiH stariji od 18 godina koji posjeduju CIPS ličnu kartu imaju pravo da glasaju bez obzira na svoje obrazovanje, pol, ili na to kako se nacionalno izjašnjavaju – ili se ne izjašnjavaju. Iz ove perspektive, pravo glasa u BiH je jednako i sigurno.

Međutim, pravo kandidovanja na funkciju je manje sigurno. Građani koji pripadaju kategoriji "Ostalih" – kao što su pripadnici 17 nacionalnih manjina u BiH i bilo koji drugi koji se ne izjašnjavaju kao pripadnici jednog od tri konstitutivna naroda – su u naročito nepovoljnom položaju na izborima. Predmet Sejdić - Finci je dobro poznat u tom smislu. Međutim, ti problemi nisu ograničeni samo na državne funkcije. Pripadnici određenih konstitutivnih naroda u entitetima još ne mogu biti izabrani na neke konkretne funkcije, kao što je Predsjedništvo, te Dom naroda na entitetskom nivou.

Pored toga, pozicija žena u politici se pogoršava. U BiH, broj izabranih žena se stalno smanjuje od 2002. godine. Evropski parlament (EP) preporučuje da minimum 40 posto mjesta u predstavničkim tijelima bude dodijeljeno ženama, pošto taj broj predstavlja "kritičnu masu". Sadašnjim Izbornim zakonom BiH se zahtijeva da svaka lista sadrži minimum od približno jedne trećine kandidatkinja, podjednako raspoređenih na listi. Pa ipak, broj mjesta koje žene zapravo osvoje je čak manji i od tog nižeg cilja. Zakonodavni amandmani koji koriste cifru od 40% iz EP-a predstoje u BiH. Po mom mišljenju, ova država bi imala koristi ako bi se više žena kandidovalo i bilo izabrano na predstavničke pozicije. Treba istražiti odgovarajuće mehanizme, koji nisu zakonske kvote, da bi se povećao broj izabranih žena.

• Zastupnici u Parlamentarnoj skupštini BiH žele izmijeniti Zakon o sukobu interesa u institucijama vlasti BiH u domenu koji se odnosi na izricanje mjera nepodobnosti kandidovanja na izabranu, imenovanu i funkciju savjetnika na period od četiri godine. Da li je izricanje ove mjere kako se tvrdi kršenje njihovih ljudskih prava da biraju i budu birani?

- Prema našim informacijama, stranke su se složile da će neophodne reforme u vezi sa Zakonom o sukobu interesa usvojiti nove vlasti uz konsultacije sa Venecijanskom komisijom. Misija OSCE-a se slaže sa takvim slijedom aktivnosti.

• Brojne su kontradikcije oko Zakona o sukobu interesa. Cijenite li kako se, zapravo, izmjenama želi osigurati zaštita izabranih zvaničnika od odgovornosti?

- Treba uzeti u razmatranje preporuke koje je Venecijanska komisija Vijeća Evrope dala u svojim mišljenjima iz 2008. godine, kao i one koje trebaju biti usvojene na njenoj sljedećoj plenarnoj sjednici.

• I rad medija u BiH u posljednje vrijeme sve više je ugrožen posebno od političkih dužnosnika koji vrše pritisak na novinare i uskraćuju im informacije. Kakvo je prema Vašem mišljenju stanje medija u BiH s aspekta demokratičnosti, odnosno medijskih sloboda posebno u izbornoj godini?

- Kako se približavaju oktobarski izbori, od vitalne je važnosti pristup građana tačnim informacijama. Izborni proces zahtijeva od građana da budu dobro informisani da bi iskoristili svoja prava. Najbolji način da se osigura da građani dobiju tačne informacije jeste da imaju slobodne i odgovorne medije i funkcionalna regulatorna tijela. Nažalost, pritisci sa kojima se suočavaju i novinari i regulatorna tijela u BiH predstavljaju im poteškoću da ispune najviše profesionalne standarde. To je ozbiljan problem u bilo kom demokratskom društvu. Što se tiče političara, oni – kao i svi drugi u BiH – treba da poštuju postojeće zakone. BiH ima izvrstan skup zakona čija je namjera da zaštite novinare i regulišu medije. Međutim, njima veoma nedostaje provedba. Taj oprečnost između zakona i prakse je pitanje političke volje da se riječi pretvore u djela. Kada te političke volje nema, ljudi mogu i treba da zahtijevaju da znaju ko je za to odgovoran.

Moja poruka je poruka zajedničke odgovornosti. Svi imaju ulogu da osiguraju slobodne i poštene izbore. Mediji su odgovorni za pružanje potpunog spektra tačnih informacija. Političari se moraju suzdržati od neprimjerenog pritiska na medije koji bi mogao biti prepreka protoku tih informacija. Što je najvažnije, građani trebaju insistirati na pristupu tim informacijama, a onda ih ocijeniti i u skladu sa tim glasati.

• Kako se bliži održavanje izbora sve više je u upotrebi jezik mržnje političkih subjekata.

- Države članice OSCE-a snažno osuđuju govor mržnje dok istovremeno podvlače potrebu poštovanja slobode izražavanja i važnost promovisanja tolerancije. Čak i u odsustvu govora mržnje, izborne kampanje mogu uključivati oštar jezik - to je nažalost neizbježan aspekt demokratije. I pored toga se nadam da ovogodišnji period kampanje neće biti narušen izrazima netolerancije i mržnje. Izborni zakon Bosne i Hercegovine zabranjuje kandidatima da koriste jezik kojim se podstiče nasilje ili ohrabruje mržnja. U tom smislu, Regulatorna agencija za komunikacije i Centralna izborna komisija igraju ključne uloge u posmatranju izbornih kampanja i intervenisanju, kada je to potrebno. Uvjeren sam da su one dorasle tom važnom zadatku.

Razgovarao: Almir TERZIĆ

CIVILNO DRUŠTVO I LOKALNA ZAJEDNICA

Nakon tematske konferencije u Sarajevu, seminari i misije HK održani u Drvaru, Bosanskom Petrovcu, Neumu, Trebinju, Ljubinju, Gračanici i Doboju

FOTO:GlasnikPRESS

Sa februarskog skupa u Sarajevu

Nastavljajući realizaciju prošlogodišnjeg projekta „Civilno društvo i lokalna zajednica“, Helsinški komitet za ljudska prava u Bosni i Hercegovini je najprije u februaru ove godine, u Sarajevu, organizovao tematsku konferenciju uz učešće velikog broja učesnika iz cijele Bosne i Hercegovine, da bi potom nastavio intenzivan rad na promociji ljudskih prava u lokalnim zajednicama. Podsjetimo, glavni ciljevi projekta su otvaranje dijaloga, razmjena iskustava i znanja o međunarodnim standardima i instrumentima o ljudskim pravima, shodno postojećim praksama i obavezama lokalnih zajednica. Inicira se zajedničko promišljanje i traženje puteva i rješenja za kvalitetnije i sveobuhvatnije politike uključivanja građana u procese donošenja odluka u lokalnim sredinama.

Projekt ima tri glavne aktivnosti: monitoring rada parlamenata, edukaciju o ljudskim pravima u lokalnim sredinama i misije utvrđivanja činjenica. U ovoj godini, do sada, su realizovane aktivnosti u Drvaru, Bosanskom Petrovcu, Neumu, Trebinju, Ljubinju, Gračanici i Doboju, dok će Helsinški komitet do kraja godine posjetiti još i Brčko, Orašje, Kupres, Bugojno, Jablanicu, Tomislavgrad, Travnik i Kneževo.

Kroz monitoring parlamentarnih skupština u BiH, koje zasjedaju najmanje jednom mjesečno, zapaženo je da su dnevni redovi svake sjednice izuzetno obimni, pa se zasjedanja odvijaju “sistemom nastavaka” tih sjednica. S obzirom na predizborni ambijent, unutar političkih klubova se vrlo teško dolazi do saglasnosti oko usvajanja zakonskih propisa što predstavlja smetnju efikasnijem približavanju Bosne i Hercegovine evroatlanskim integracijama. Monitori Helsinškog komiteta cijene da je, u globalu, rad skupština nedovoljno pripremljen i neefikasan, a da pojedine političke opcije svjesno opstruiraju integracione procese.

U okviru edukacija i monitoringa stanja ljudskih prava, realizovani su seminari na kojima su bili prisutni predstavnici nevladinih organizacija, predsjednici skupština opština, načelnici, odnosno pomoćnici načelnika, sekretari opština/općinskih vijeća i predsjednici komisija općinskih vijeća (komisija za ljudska prava, komisija za rad sa vjerskim zajednicama, komisija za mlade, komisija za žalbe i pritužbe građana, komisija za jednakopravnost polova, komisija za ekološka pitanja i sl.). Na tri održana seminara bile su prisutne 72 osobe.

Značajno je napomenuti da su na insistiranje opština Doboj i Gračanica, na seminar u Doboju bili pozvani i predstavnici opština Doboj Istok i Petrovo. To je prvi put da su se oko jednog projekta sastali predstavnici ovih lokalnih sredina. Pomenute lokalne zajednice su, naime, nakon rata podijeljene entitetskim linijama dok je prije 1992. Doboj Istok pripadao Opštini Doboj, a Petrovo bilo mjesna zajednica Gračanice. Uspostavljeni dijalog na ovom seminaru, je otvorio niz pitanja koje će u narednom periodu, kako vlasti tako i nevladine organizacije, zajednički rješavati i time omogućavati brže i kvalitetnije ostvarivanje ljudskih prava građana, posebno kada se radi o imovinsko-pravnim pitanjima, ekološkim pitanjima (formiranju regionalne deponije za otpad).

Slično je bilo i sa lokalnim zajednicama Trebinje, Neum i Ljubinje čiji su predstavnici prisustvovali organizovanom seminaru. Uz prihvatanje novih znanja o međunarodnim standardima iz oblasti ljudskih prava, a u svjetlu donesenih zakona koji se odnose na rad lokalne samouprave, kao što je Zakon o lokalnoj samoupravi i Zakon o principima lokalne samouprave, tom prilikom je krenula i inicijativa ka stvaranju jedne mreže lokalnih zajednica za Hercegovinu, čija bi zadaća bila zajedničko rješavanje problema građana u ovome dijelu BiH. Ocijenjeno je da će na taj način lakše rješavati infrastrukturne probleme (snabdijevanje vodom, kanalizacija itd), te unaprijediti bezbjednosnu situaciju (jer se nalaze na međunarodnoj ruti trgovine narkoticima) itd.

Tokom misija u općinama Bosanski Petrovac i Drvar ukazano je da ove aktivnosti trebaju biti proširene i na susjedne općine iz drugog entiteta. Motiv su zajednički interes i potreba da saradnjom rješavaju važna pitanja građana. Bilo je prijedloga, da se uz pomoć Helsinškog komiteta krene u uspostavljanje mreže komisija za ljudska prava, npr. za rad sa vjerskim zajednicama, za rad sa mladima itd., a sve u cilju uspostavljanja i poštivanja približno istih standarda za rad komisija. Mreža bi, rečeno je, doprinijela uspostavi dijaloga, širenju međusobnog povjerenja, ali i efikasnijeg rješavanja svakodnevnih životnih problema i potreba svih građana.

OKOLIŠNA PRAVA

Pravno opismenjavanje za treću generaciju ljudskih prava i podizanje svijesti građana o potrebi njihovog uključenja u procese monitoringa eko plitika

Misija Helsinškog komiteta u razgovoru sa opštinskim rukovodstvom Modriče

U saradnji sa Fondacijom Heinrich Böll, Bosna i Hercegovina u toku je realizacija Projekta „Monitoring i edukacija za ljudska prava u okolišu". Osnovni cilj projekta je da se putem edukacije doprinese kvalitetnijem, profesionalnijem i transparentnijem nadzoru nad primjenom zakonskih propisa, ali i podizanje svijesti građana o potrebi njihovog uključenja u procese monitoringa eko plitika kao i izgradnji partnerske saradnje sa eko organizacijama u lokalnim sredinama. Cilj je i uspostava mehanizama koji će osigurati da se po pitanju okoliša stalno održava intersektoralni dijalog unutar izvršne vlasti, ali i dijalog sa aketrima civilnog društva.

Očekivani rezultati projekta su bolja informisanost svih zainteresovanih o stanju ljudskih prava uopšte, posebno o stanju ljudskih prava u okolišu u Bosni i Hercegovini; pravno opismenjavanje za zaštitu ljudskih prava i ličnih sloboda, pravno opismenjavanje za treću generaciju ljudskih prava; te povećanje znanja o važnosti odgovornog inspekcijskog i građanskog nadzora u primjeni važećih zakonskih propisa.

Do sada, tim Helsinškog komiteta je obišao Prijedor i Modriču, te se u tim sredinama sastao sa nosiocima lokalne vlasti, predstavnicima nevladinih organizacija, predstavnicima privrednih subjekata, te relevantnih institucija i službi koje se bave pitanjima ekologije. U nastavku realizacije projektnih aktivnosti, tim će obići lokacije u Sarajevu i Travniku, te održati dva okrugla stola u Bugojnu i Istočnoj Ilidži.

Ekološka politika shodno Dejtonskom sporazumu u nadležnosti je entiteta, a u FBiH i Kantona. Okolišni zakoni koje su donijeli zakonodavni organi entiteta i kantona nisu međusobno usklađeni, niti su u potpunosti prihvaćeni ekološki standardi zemalja Evropske unije gdje je ekološka politika u nadležnosti države. Konvencije i protokoli iz oblasti ekologije koje je prihvatila država BiH se poštuju i provode, ali strukture vlasti i građani nisu dovoljno upoznati o ekološkim pravima koji proističu iz njih.

Da bi se unaprijedila primjena ekoloških prava građana neophodno je da se građani detaljnije informiraju o Zakonu o lokalnoj samoupravi, Evropskoj povelji o lokalnoj samoupravi, Zakonu o javnom okupljanju i zakonima iz oblasti okoliša, te akcijskim planovima lokalnih zajednica koji se odnose na okoliš.

Izuzetno je značajno da građani budu upoznati sa pravom da imaju pravo na naknadu štete nanešene objektima, zemljištu, poljoprivrednim kulturama, zbog umanjene tržišne vrijednosti, zbog izgradnje ili rada površinskih kopova, odlagališta čvrstog i tečnog otpada, kao i nastanka divljih deponija.

Helsinški komitet je mišljenja da se unaprjeđenje implementacije ekoloških prava može postići razvojem demokratije društva i razvojem ekoloških prava građana, kao i rada inspekcijskih službi. Također, u cilju efikasnije implementacije ekoloških prava građana, neophodno je otvoriti pristup općinskim vijećima putem tzv. zelenog vijećnika, kao i pojačati saradnju sa nevladinim organizacijama koje se bave okolišem i okolišnim pravima. Svakako, u sve ove procese je neophodno uključiti i medije.

Rekli su ...

Kemal Kurspahić,
novinar i publicista:

- S tajkunizacijom medija na balkanski način, s neskrivenim glavnim motivom da se stekne što više uticaja sa što manje ulaganja u informaciju, gotovo je iščezla institucija "našeg stalnog dopisnika", posebno iz inostranstva, a zamijenila je u najčitanijim novinama u oba entiteta neka vrsta "našeg stalnog doušnika", odnosno komentatora čija je dužnost da dnevno proizvodi što bezobzirnije klevete o svakome ko bi se mogao usprotiviti poslovnim, političkim ili čak neprikriveno mafijaškim interesima naručioca.

Jelko Kacin,
poslanik Evropskog parlamenta iz Slovenije:

- Došlo je vrijeme da treba promijeniti Ustav, da ga treba unaprijediti kako bi ta država postala funkcionalna i na unutrašnjem polju. Naime, stvarno je neodrživo da je BiH danas, dok mi tu razgovaramo, potpuno funkcionalna zemlja u Vijeću sigurnosti UN, da može kao država dobijati sve materijale, raspravljati o tome, odlučivati, kreirati mir, slobodu, stabilnost po cijeloj zemaljskoj kugli, a kada uđete u Bosnu, onda ta ista Bosna davi sama sebe. To je van pameti, to jednostavno nije na nivou, ako hoćete, balkanske civilizacije, da ne kažem europske ili globalne.

Zaštita i podrška svjedoka u predmetima ratnih zločina

SVJEDOK JE TEMELJ USPJEŠNOG SUDSKOG PROCESA

Bosna i Hercegovina nije poboljšala situaciju u kojoj se nalaze žrtve i svjedoci, niti je zadobila njihovo povjerenje ili obezbijedila njihovo dobrovoljno učešće u krivičnim postupcima u predmetima ratnih zločina

Savjet ministara Bosne i Hercegovine (BiH) usvojio je, u decembru 2008. godine, Državnu strategiju za rad na predmetima ratnih zločina (Državna strategija), koja predstavlja sistemski pristup, kojim bi se pravosudni sistem bolje osposobio i organizovao za sprovođenje istraga, krivično gonjenje i presuđivanje u predmetima ratnih zločina, poštujući međunarodne pravne standarde i standarde za zaštitu ljudskih prava. Državna strategija je ambiciozan dokumenat, koji ima za cilj da svi predmeti ratnih zločina budu završeni u roku od 15 godina. Ključna ideja dokumenta je da se obezbijedi "zaštita, podrška i isti tretman svih žrtava i svjedoka u postupcima pred svim sudovima u BiH."

Bez pravilne zaštite i podrške svjedocima, cilj Državne strategije ne može biti ispunjen. Zaštita i podrška neophodne su za saradnju svjedoka, naročito žrtava - svjedoka, i to je bila ključna komponenta u svim uspješno procesuiranim ratnim zločinima u BiH. Iskazi svjedoka su najvažnije dokazno sredstvo, jer se materijalni dokazi rijetko koriste, nisu dostupni ili ne postoje, bilo zbog neprovođenja istrage ili nedostataka u njenom provođenju u vrijeme počinjenja krivičnog djela.

Ocjene OEBS-a

Prošlo je više od godinu dana od usvajanja Državne strategije, a BiH je učinila malo u tom periodu da se poboljša zaštita, podrška i jednaki tretman svjedoka u krivičnim postupcima. Bosna i Hercegovina nije poboljšala situaciju u kojoj se nalaze žrtve i svjedoci, niti je zadobila njihovo povjerenje ili obezbijedila njihovo dobrovoljno učešće u krivičnim postupcima u predmetima ratnih zločina.

Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju (OEBS), tj. Misija OEBS-a u BiH, analizom ove problematike, pravljenjem Izvještaja koji je rezultirao i konkretnim preporukama, želi da istakne da je ovo pravo vrijeme da se ponovno naglasi važnost prava svjedoka, naročito žrtava svjedoka, na zaštitu i podršku, da se iznesu nedostaci sistema za zaštitu i podršku svjedocima u BiH, te da se preporuče mjere, koje akteri pravosudnog sektora mogu da preduzmu, a koje bi Bosnu i Hercegovinu dovele do većeg poštovanja međunarodnih pravnih standarda i standarda za zaštitu ljudskih prava i približile postizanju ciljeva zacrtanih u Državnoj strategiji.

- Iskaz svjedoka je temelj uspješnog sudskog progona u predmetima ratnih zločina, ali se ne radi dovoljno na tome da suđenja proteknu bez kršenja prava žrtava. Ovi neuspjesi ugrožavaju pravo na život, sigurnost i privatnost svjedoka, te mogu imati posebno razarajući učinak na one koji su također i žrtve u ovim slučajevima, rekla je Valery Perry, v.d. direktora, Jedinice za programe Misije OSCE-a u BiH prilikom predstavljanja Izvještaja "Zaštita i podrška svjedoka u predmetima ratnih zločina u Bosni i Hercegovini: Prepreke i preporuke godinu dana nakon usvajanja Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina".

Misija OEBS-a u BiH je pratila ili prikupila informacije o 184 predmeta ratnih zločina (50 predmeta koji se odnose na 177 optuženih i 134 predmeta sa po jednim optuženim), koji su procesuirani pred sudovima u BiH od 2004. godine do 2009.

Pred kantonalnim ili okružnim sudovima prate se svi postupci u predmetima ratnih zločina, od podizanja optužnice, do donošenja presude ili odluke po žalbi, dok se pred Sudom BiH prati većina, ali ne i svi, predmeti ratnih zločina (84 predmeta na Sudu BiH i 100 predmeta pred sudovima u entitetima). Pomenuti izvještaj zasniva se na informacijama sa velikog broja ročišta, koja su posmatrana u sklopu programa za praćenje pravosudnog sektora, koji sprovodi OEBS. Osim toga, razgovori i kontakti sa sudskim osobljem, praktičarima i drugim relevantnim akterima, kao što su predstavnici žrtava i davaoci usluga za podršku svjedocima, koji su obavljeni za potrebe Izvještaja i tokom redovnih aktivnosti OEBS-a, uzeti su u obzir prilikom formulacije zapažanja koja ovaj izvještaj iznosi.

Valery Perry

- BiH još uvijek ne poduzima dovoljno aktivnosti, kako bi zaštitila svjedoke od napastvovanja i nasilja i osigurala njihovo dostojanstveno učešće u sudskim procesima, te tek treba dosegnuti ciljeve iz Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina, kako bi se ova sitauacija poboljšala, kaže Valery Perry,

Slab napredak

Izvještaj konkretnim primjerima dokumentira kako se svjedoci i dalje suočavaju sa prijetnjama, zastrašivanjem i mogućom ponovnom traumatizacijom pri svjedočenju. u sudskim procesima za ratne zločine, ispred oba suda BiH. Navedeni su slučajevi u kojima su imena zaštićenih svjedoka svjesno objavljena javnosti; kada su svjedoci upoznali sud s time da su meta prijetnji, zastrašivanja ili mita, sudstvo nije uspjelo reagirati; a žrtve-svjedoci, koji svjedoče na kantonalnom nivou i nivou Brčko distrikta BiH, nisu dobili nikakvu psihološku, niti sociološku podršku u vezi sa svojim iskazima.

- Državna strategija za rad na predmetima ratnih zločina, iz 2008. godine, sadrži mapu puta za značajno poboljšanje dostupnosti zaštite svjedoka i usluga podrške u ovim procesima. Do danas, evidentiran je veoma slab napredak. Nemogućnost da se poboljšaju usluge za zaštitu svjedoka i žrtava, zabrinjavajući je aspekt sveobuhvatno spore primjene Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina, ocjenjuje Valery Perry.

Misija OSCE-a u BiH dala konkretne preporuke za direktne korake koji trebaju biti poduzeti, kako bi se unaprijedilo pravno i sistemsko reagiranje na rizike koji mogu ugroziti pravo na život, sigurnost i privatnost svjedoka u predmetima ratnih zločina.

U kontekstu provođenja Državne strategije, nadležne vlasti treba da kontinuirano

PRIJETNJE I ZASTRAŠIVANJA

Vlasti mogu i moraju krivično da gone počinioce krivičnih djela prijetnje i zastrašivanja. Međutim, evidentna je sporost pravosudnih organa u provođenju istraga u vezi sa navodima o prijetnjama svjedocima.

U mnogim predmetima ratnih zločina koje Misija OEBS-a prati, svjedoci su obavijestili sud da su njima, ili njihovim porodicama, upućene prijetnje, ponuđeno mito, ili su bili podvrgnuti nekom drugom obliku zastrašivanja kako prije, tako i u toku glavnog pretresa. U nekoliko slučajeva, kada su optuženi bili u poziciji da otkriju identitet sapočinilaca, sapočinioci su i njima prijetili. Iako su prijetnje i zastrašivanja sve učestaliji, a lokalni mediji preplavljeni izvještajima o takvim incidentima, čini se da se mali broj odgovarajućih aktivnosti preduzima kako bi ovi navodi bili provjereni. Tužioci su čak išli tako daleko da su na ročištima s kojih javnost nije bila isključena, tvrdili kako su prijetnje svjedocima ozbiljne i na osnovu toga predlagali određivanje mjere pritvora optuženima, u isto vrijeme priznajući da nisu proveli istragu u pogledu tih prijetnji. "Misiji su poznata samo tri slučaja u kojima je izvršena istraga i pokrenuto krivično gonjenje u vezi sa nezakonitim vršenjem uticaja na svjedoke, što je rezultiralo osuđujućom presudom", piše u Izvještaju OSCE-a.

Prijetnje ili strah od osvete, koje mogu, djelimično, da budu pripisane propustu pravosudnih organa da preduzmu aktivnosti kako bi se takve prijetnje spriječile, mogu da imaju katastrofalan efekat. U nekim predmetima, svjedoci ili nisu identifikovali nijednog od optuženih kao počinioce krivičnih djela ili su skinuli svaku odgovornost s otpuženih. Kada se radi o svjedocima koji su povratnici ili pripadnici manjinskog naroda u svom mjestu stanovanja, njihova bojazan može biti još veća. Na primjer, u nekim predmetima je dolazilo do velikih odlaganja, jer su tužioci imali teškoća da uvjere osobe, koje su imale informacije ključne za predmet, da svjedoče, nakon što su se vratile u svoja prijeratna prebivališta.

Rezultati programa za praćenje krivičnog postupka ukazuju na to da se ovo dešava naročito u onim predmetima ratnih zločina u kojima su optuženi uticajne ličnosti u lokalnoj zajednici. Jedan tužilac je otvoreno priznao da, sve dok postoje neke uticajne ličnosti koje su navodno umiješane u ratne zločine, a koje su i dalje na položajima u vladinim ili javnim institucijama, svjedoci neće htjeti da se javljaju ili optuže pripadnike vlastite zajednice.

PRIMJENA ZAKONA

Zakoni o krivičnom postupku i posebni zakoni o zaštiti svjedoka predviđaju mjere, koje se mogu primijeniti za zaštitu svjedoka i uslove za njihovu primjenu. Ukoliko se primjenjuju na pravilan način, ove mjere znatno bi doprinijele zaštiti života, bezbjednosti i privatnosti svjedoka. One su usmjerene ka zaštiti sadržaja svjedočenja i identiteta svjedoka od javnosti i, u krajnjem slučaju, skrivanju identiteta svjedoka od optuženog. Raspoložive mjere kreću se, od zaštite izvan sudnice, uključujući relokaciju i prevoz pod zaštitom, do zaštite u sudnici, što može da uključuje upotrebu pseudonima, svjedočenje iza paravana ili korištenje elektronskih sprava za promjenu glasa ili slike svjedoka, te davanje iskaza na ročištu s kojeg je isključena javnost. Zakoni, takođe, nalažu da sudovi moraju usvojiti poslovnik o radu o korištenju mjera zaštite, to je uradio samo Sud BiH, a i on nekoliko godina nakon usvajanja zakona.

Kada su neophodne krajnje mjere, poput relokacije i promjene identiteta, one su dostupne samo na državnom nivou, u skladu sa Zakonom o programu zaštite svjedoka. Ovim Zakonom se Državnoj agenciji za istrage i zaštitu (SIPA) nalaže izrada i realizacija programa za zaštitu svjedoka, kako bi svjedoci bili sigurni za vrijeme i nakon krivičnog postupka. U nekim slučajevima, tužilaštva u entitetima koriste usluge SIPA-e na ad hoc način. Ovo ostavlja otvorenim široko područje regulatornih i sistemskih pitanja, koje treba riješiti u pogledu jačanja institucionalizovanog pružanja zaštite svjedocima u BiH, naročito u vezi sa ličnom bezbjednošću.

Savjet ministara BiH predložio je, u 2008. godini, Nacrt zakona o programu za zaštitu svjedoka, prema kojem bi Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA) imala nadležnost da proširi svoje aktivnosti programa zaštite svjedoka na one svjedoke koji svjedoče pred sudovima na entitetima. Ipak, uprkos postojećoj potrebi, taj zakon nije usvojen.

procjenjuju realne potrebe pravosudnog sektora i dodjeljuju prijeko potrebna sredstva za zaštitu i podršku svjedocima, kao i za administrativna pitanja, koja olakšavaju njihovo davanje iskaza. Prijedlozi izneseni u Strategiji možda će trebati detaljnije da se elaboriraju i prerade, ne samo u vezi sa neophodnim proceduralnim koracima, koje od sada treba preduzimati, nego i u vezi s određivanjem odgovornih nosilaca aktivnosti, koji bi trebalo da budu uključeni.

Među otvorenim pitanjima, na koje treba odgovoriti, jeste i pitanje koje nevladine organizacije mogu da se smatraju saradnicima u mreži podrške, na osnovu kojih kriterijuma, i ko će imati autoritet da to može da odredi; sa kojim ministarstvima će se trebati konsultovati; kako će se obezbijediti održivo finansiranje za razvoj i održavanje ove strukture; koja će biti priroda saradnje i koordinacije između regionalnih kancelarija i nevladinih organizacija ili centara za socijalni rad; i da li će biti potrebne bilo koje izmjene i dopune zakona, da bi se ova unapređenja potpomogla.

"Akteri pravosudnog sistema moraju ozbiljno da se pozabave provjeravanjem navoda o prijetnjama i podmićivanju. Predsjednici sudova, glavni tužioci i VSTS BiH treba da naglase važnost ovog pitanja svojim kolegama", jedna je od ključnih preporuka OSCE-a.

Materijalna pomoć

Vlastima BiH se ukazuje na potrebu iniciranja konkretnih zakonskih i sistemskih mjera da bi se riješio problem nepostojanja zaštite svjedoka na entitetskom nivou, jačanja SIPE u kadrovskom, materijalnom i tehničkom smislu kao i obuka službenika u odgovarajućim oblastima zaštite svjedoka.

Sudovi u entitetima bi trebali izraditi poslovnike o radu koji regulišu primjenu mjera za zaštitu svjedoka prema zakonima o krivičnom postupku i posebnim zakonima o zaštiti svjedoka. Iako Pravilnik o zaštiti svjedoka Suda BiH može da posluži kao početna tačka, sudovi u entitetima trebaju nastojati da izrade poslovnike o radu i smjernice, koje bi uzimale u obzir njihova konkretna ograničenja u resursima. Zauzvrat, vlasti BiH treba da obezbijede materijalnu pomoć sudovima, da bi uspostavili sistem zaštite u sudnici, koji će pravilno da funkcioniše (kao što je videolink), dok akteri u pravosuđu na sudovima u entitetima treba da obezbijede zaštitu kada je

to moguće, i u okviru mogućnosti svojih sudova, mišljenje je Misije.

U skladu sa preporukama za ustanovljavanje sistema za psihosocijalnu podršku za svjedoke i žrtve u predmetima ratnih zločina u BiH, koje je Misija OEBS-a podnijela Nadzornom organu za sprovođenje Državne strategije za procesuiranje ratnih zločina u decembru 2009. Godine vlasti bi trebale preduzeti korake ka sprovođenju strateških mjera predviđenih Državnom strategijom za rad na ratnim zločinima. Te mjere su predviđene, ali rokovi za realizaciju nisu ispoštovani.

"Nadzorno tijelo za sprovođenje Državne strategije nadležno je za nadzor nad uspostavljanjem mreže za podršku svjedocima. Kao takvo, ovo tijelo treba da imenuje ekspertnu grupu/komitet/odbor, koji bi uključivao relevantne kontaktosobe u nadležnim državnim istitucijama, da pomognu Odjeljenju za podršku svjedocima Suda BiH pri planiranju i realizaciji uspostavljanja mreže za zaštitu svjedoka, kako je to definisano u Strategiji", navedeno je u preporukama koje se odnose i na centre za socijalni rad.

Dok se finansijski i kadrovski kapaciteti centara za socijalni rad ne ojačaju, ekspertna grupa takođe treba da sačini model psihosocijalne podrške svjedocima u entitetima, kao prelazno rješenje. Planiranje i pružanje obuke centrima za mentalno zdravlje, centrima za socijalni rad i tužilaštvima, treba da bude sastavna komponenta uspostave mreže za podršku žrtvama i svjedocima.

Da bi se obezbijedila zaštita prava svjedoka i integritet krivičnog postupka, uloga nevladinih organizacija treba da bude definisana formalno pravnim okvirom.

Takva mreža treba da bude uspostavljena radi pružanja podrške koja se odnosi na logističku, finansijsku, pravnu i psihosocijalnu pomoć, u procesu svjedočenja u predmetima ratnih zločina. Ova podrška treba da bude bazirana na profesionalnom i principijelnom pristupu da bi pomogla svjedocima. Uspostavljanje ove mreže treba da posluži kao osnov za širenje usluga podrške na ugrožene svjedoke, uključene i u druge krivične predmete.

OSCE je mišljenja da treba "razmotriti jačanje i proširenje psihosocijalnih službi, koje su na raspolaganju na državnom nivou. Odjeljenje za podršku žrtvama i svjedocima, u saradnji s Kancelarijom tužilaštva BiH, trebalo bi da obezbijedi mehanizme za redovno prisustvo Odjeljenja u istražnoj fazi postupka. Kancelarija tužilaštva BiH mogla bi da formira vlastito Odjeljenje za podršku žrtvama i svjedocima ili da razmotri još jednom ideju da se imenuje koordinator za svjedoke. Glavni tužilac bi trebalo da obezbijedi izradu smjernica za učešće koordinatora i da se uloga koordinatora iskoristi u potpunosti.

Utvrđivanje prijetnji

Zbog posebnih i jedinstvenih pitanja, koja se javljaju u vezi sa procesuiranjem predmeta ratnih zločina u BiH, kao što je, na primjer, zamor svjedoka, organima vlasti u BiH preporučuje se da "razmotre načine na koje se postojeći zakoni o krivičnom postupku mogu adekvatno da primijenjuju ili prilagode, da bi se procesuirao veliki broj predmeta ratnih zločina".

"Jedan od načina", navedeno je, predstavlja "šire korišćenje presuđenih činjenica sa MKSJ-a, te proširenje ovog principa i na činjenice utvrđene u pravomoćnim presudama Suda BiH. Druge mjere, kao što su obezbjeđivanje mehanizma pomoću kojeg će odbrana moći da dâ prijedlog za oslobađajuću presudu, nakon što tužilaštvo izvede svoje dokaze, a u vezi s određenim tačkama optužnice, za koje smatra da nisu dokazane, ili šira primjena sporazuma o priznanju krivice, takođe trebaju da se razmotre".

Iako je učešće žrtava i svjedoka u postupcima veoma važno, Bosna i Hercegovina nije preduzela odgovarajuće mjere, koje bi garantovale pravo svjedoka na život, bez neopravdanog kršenja njihovog prava na bezbjednost i privatnost, zaštitu od uznemiravanja i nasilja i dostojanstveno učešće u sudskim postupcima. Kada su svjedoci izloženi prijetnjama, pravosudni organi često ne preduzimaju radnje radi utvrđivanja postojanja i ozbiljnosti prijetnji. Oni često ne koriste ni raspoložive zaštitne mjere ili ih koriste na neefikasan način. Ono što situaciju u BiH još više pogoršava jeste nepostojanje struktura za finansijsku, logističku i psihosocijalnu podršku svjedocima, čak i najugroženijim, tokom čitavog krivičnog postupka. Uprkos ovim nedostacima, sudovi obavezuju svjedoke da svjedoče – često o traumatičnim događajima. Što je još gore, mnogi svjedoci moraju davati svoje iskaze više puta.

Ovo je osnovni problem, koji znači da se pravda ne može zadovoljiti bez kršenja ljudskih prava žrtava krivičnih djela. Kao posljedica sistemskih manjkavosti, žrtve i svjedoci sve manje žele da sarađuju u krivičnim postupcima, zbog straha od osvete ili ponovnog proživljavanja traumatičnih događaja, od kojih protiče sve više vremena. Mnoge žrtve više ne vjeruju da suđenja mogu da dovedu do zadovoljenja pravde i ne žele da se pojavljuju pred sudom, ocjenjuju autori Izvještaja.

Priredila: Sanja HODŽIĆ

TEHNIČKA NEOPREMLJENOST

Za razliku od Suda BiH, sudovi u entitetima nemaju materijalne i finansijske resurse za primjenu nekih zaštitnih mjera. Takođe, nemaju ni vlastita tehnička sredstva da bi omogućili videolink i izmjenu glasa i slike svjedoka, niti imaju posebne ulaze za svjedoke, ni paravane kojima bi odvojili sudnicu od javne galerije. Ovo, naravno, ima negativan uticaj na primjenu zaštitnih mjera koje zavise od ovih resursa, a čak i na one koje ne zavise od njih. Nepostojanje resursa rezultira nesklonošću da se primijene bilo koje zaštitne mjere, predviđene međunarodnim standardima, čak i one koje je moguće primijeniti, kao što je upotreba pseudonima. U razgovoru sa predstavnicima Misije OEBS-a, sudije u entitetima su priznale da nisu sklone da određuju zaštitne mjere svjedocima. Davali su i izjave u medijima da oni ili njihovi sudovi ne primjenjuju zaštitne mjere. Neki sudovi su stalno odbijali prijedloge za zaštitu svjedoka, i sugerisali svjedocima da su te mjere nepotrebne, iako se radi o sudovima na kojima je bilo navoda o prijetnjama i zastrašivanju svjedoka.

Neki entitetski sudovi izvijestili su da nijedan svjedok nije tražio mjere zaštite, iako svi predstavnici svjedoka tvrde kako na njihovom području postoje svjedoci koji bi svjedočili kada bi imali zaštitu. Predstavnici svjedoka su mišljenja da se svjedocima ne objašnjava na pravilan način kakve mjere zaštite postoje i koja su im prava u vezi sa krivičnim postupkom i zaštitom njihovih osnovnih prava od strane države.

IZ PRAKSE
PRAVNE SLUŽBE
HELSINŠKOG KOMITETA

Upravni postupak

STANARSKO PRAVO ILI IMOVINA

Neupućenost stranke, ali i nepoštivanje načela upravnog postupka koje nalaže pružanje pomoći takvoj osobi, rezultiralo dugogodišnjim upravnim postupkom

Helsinškom komitetu za ljudska prava u Bosni i Hercegovini Vesna Đukić rođ. Spasojević podnijela je prijavu i zatražila zaštitu prava na imovinu u smislu člana 1. Protokola 1. i člana 8. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nakon obavljenog razgovora i izvršenog uvida u priloženu dokumentaciju, čiji dio je i spis predmeta sačinjen nakon održane usmene rasprave dana 18.03.2010. godine u Upravi za stambena pitanja (Uprava) Ministarstva za stambena pitanja Kantona Sarajevo, Pravna služba je Upravi uputila dopis u kojem, pored ostalog, navodi kako su nesporne činjenice da je:

„Spasojević Stevan (umrli djed Vesne Đukić op.a.) stekao pravo vlasništva stana na adresi u Ulici Grbavička broj 8A/6-24 u Sarajevu, na osnovu Ugovora 3513-2462-4, 2802/992 zaključenim sa JNA temeljem Zakona o stambenom obezbjeđenju u JNA, da je cijena stana otplaćena i da Ugovor ima pečat porezne uprave na poleđini s napomenom da na isti nije potrebno platiti porez".

Mišljenje i argumenti

U dopisu je dato i mišljenje Pravne službe Helsinškog komiteta u kojem je rečeno kako se na temelju pomenute činjenice u ovom predmetu ne radi „o zahtjevu nosioca stanarskog prava za vraćanje u posjed stana, nego se radi o zahtjevu vlasnika stana – imovine za vraćanje u posjed imovine i mirno i nesmetano uživanje iste".

Dakle, konstatuje Pravna lužba HK BiH, odredbe Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima ne mogu se primjenjivati na lica koja su na osnovu valjanog ugovora otkupila stan i stekla pravo svojine na navedenoj imovini.

U daljoj argumentaciji navodi se kako je „izmjenom odredbi člana 39. Zakona o prodaji stanova (stupila na snagu 16.10.2004.) propisano da je pravno obvezujući ugovor ako je nosilac prava iz kupoprodajnog ugovora zaključio ugovor sa bivšom SSNO do 6. Aprila 1992. godine, ako je kupoprodajna cijena utvrđena u skladu sa tada važećim zakonom i ako je cijena isplaćena".

Pravna služba je, uz ovo, naglasila da su ovako zauzeti stavovi sadržani i u odlukama o prihvatljivosti i meritumu Komisije za ljudska prava pri Ustavnom sudu BiH u predmetima broj: CH/99/1704, CH/97/60 te u odluci Ustavnog suda BiH u predmetu AP 441/08 od 17. 04. 2008. godine.

U nastavku dopisa Ustanovi, pravnica konstatuje da je, radeći na predmetu, uočila neukost i neznanje stranke u postupku kako tražiteljice zaštite prava, tako i njenih punomoćnika koji su se pojavljivali u postupku. Sve to je rezultiralo dugogodišnjim upravnim postupkom, koji je išao na štetu prava umrlog vlasnika Spasojević Stevana kao i Vesne Đukić rođ. Spasojević i to onih prava koja im po zakonu pripadaju. O tome Uprava za stambena pitanja Kantona Sarajevo, kao organ koji je vodio postupak, nije vodila računa. „Samim tim narušena su načela upravnog postupka uključujući i pružanje pomoći neukoj stranci.

„Na osnovu naprijed obrazloženog, jasno je da gore istaknuta Uprava nije nadležna u ovoj upravnoj stvari. Bilo je potrebno takav zahtjev odmah proslijediti nadležnom organu ili ga zaključkom odbaciti", rečeno je u dopisu Pravne službe HK BiH.

Zaključak o nenadležnosti

Dva mjeseca kasnije, Uprava za stambena pitanja, rješavjući u ponovnom postupku predmet odbacila je Zaključkom zahtjev Vesne Đukić za vraćanje u posjed predmetnog stana zbog nenadležnosti.

U obrazloženju Zaključka Uprava za stambena pitanja Kantona Sarajevo, između ostalog navodi: „Podnositeljica zahtjeva smatra da se ovdje ne radi o povratu stana nego vraćanju u posjed imovine. Ovo tim prije jer je vlasnik predmetnog stana, nasljednim putem, postao otac podnositeljice Zhtjeva, koji je, kao vlasnik predmetni stan, ugovorom o poklonu, poklonio svojoj kćerki Vesni

– podnositeljici zahtjeva. Imajući u vidu sve naprijed navedeno, podnositeljica zahtjeva, putem punomoćnika, zahtjeva od službenog lica upravnog organa, da postupi u skladu sa Zakonom te predmet:

1. Dostavi na postupanje nadležnom opštinskom organu koji će, u skladu sa Zakonom o prodaji stanova, Ustavom i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, donijeti na zakonu zasnovanu odluku, ili:

2. Ukoliko nađe da je Uprava nadležna za postupanje, pod hitno prestane sa opstrukcijama i drastičnim kršenjem ljudskih prava, te u roku od 15 dana od dana održane rasprave, u konkretnom predmetu donese rješenje o povratu stana podnositeljici zahtjeva...“

S obzirom da je, kako stoji u Zaključku Uprave, „Đukić Vesna u ponovnom postupku preinačila prvobitno postavljen zahtjev za povrat stana na kojem postoji stanarsko pravo u zahtjev za povrat imovine za čije rješavanje Uprava nije nadležna, kompletan spis je dostavljen nadležnom organu Općine Novo Sarajevo na rješavanje.

Postupak je u toku.

Rekli su ...

Meddžida Kreso,
predsjednica Suda BiH:

- Predsjednici sudova nemaju nikakvu mogućnost utjecaja na imenovanja sudija. To je u isključivoj nadležnosti Visokog sudskog tužilačkog vijeća. No, svi znamo da sudije moraju ispunjavati izuzetno visoke standarde, jer to javnost od nas s pravom očekuje. Kodeks sudijske etike vrlo je jasan i etički principi (nezavisnost, nepristrasnost, jednakost, integritet i dolično ponašanje, stručnost i odgovornost prema poslu) jasno definiraju šta sudija smije, a šta ne smije biti. Mislim da je rješenje u dosljednoj primjeni ovih principa.

Građanskopravni imunitet

POVREDA NAČELA SAVJESNOG KORIŠTENJA PRAVA

Tužba radi naknade štete protiv sudije zbog nezakonitog ili nepravilnog rada ima se odbaciti kao nedopuštena, Zaključak je Vrhovnog suda Federacije BiH

U posljednje vrijeme uočena je učestala praksa podnošenja tužbi radi naknade štete protiv sudija zbog nezakonitog ili nepravilnog rada prilikom donošenja odluke. Najčešće se radi o tužbama jednoobraznog sadržaja u kojima je kao štetna radnja označeno navodno nepravilno postupanje sudije prilikom donošenja rješenja o vraćanju tužbe na ispravku ili dopunu, nakon čega tužitelj proširuje tužbu na postupajućeg sudiju i predsjednika nadležnog suda, stavljajući istovremeno i prijedlog za delegaciju. U slučaju usvajanja prijedloga za delegaciju drugog stvarno nadležnog suda tužitelj, zbog navodnog nepravilnog postupanja sudije delegiranog suda, proširuje tužbu i na postupajućeg sudiju delegiranog suda ili sve sudije tog suda.

Stručni i informativni časopis za sudsku, upravnu i privredno – prekršajnu praksu “Sudska praksa” objavio je nedavno Zaključak Građanskog odjeljenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine sa sjednice od 26. 10. 2009. Godine, a koji se tiče upravo pomenute problematike.

Odgovornost kantona

U Zaključku se navodi: “Važeći Zakon o parničnom postupku, kao i prethodni, ne sadrži pravilo o odbacivanju tužbe zbog nedostatka utuživosti kao procesne pretpostavke za podnošenje tužbe. Stoga je dosadašnja sudska praksa prihvatala meritorno odlučivanje u sporovima pokrenutim protiv sudija radi naknade štete zbog nezakonitog ili nepravilnog rada i takve tužbene zahtjeve odbijala zbog nedostatka pasivne legitimacije na strani tuženih.

Zbog novih tendencija u evropskom pravu, koje se ogledaju, između ostalog, i u pojačanoj težnji za zaštitom sudija u obavljanju njihove funkcije, uz istovremeno pooštravanje njihove disciplinske odgovornosti, jasno izraženog ustavnog principa o građanskopravnom imunitetu sudija te shvatanja doktrine o utuživosti, kao procesnoj pretpostavci za podnošenje tužbe, nameće se potreba zauzimanja pravnog shvatanja o odbacivanju tužbe radi naknade štete protiv sudije zbog nezakonitog ili nepravilnog rada.

Kantonalnim zakonima o sudovima propisano je da kanton odgovara za štetu koju u vršenju službe nanese sudija građaninu ili pravnoj osobi svojim nepravilnim ili nezakonitim radom, a da kanton može od sudije zahtijevati naknadu isplaćene svote samo kada je sudija štetu učinio namjerno ili iz krajnje nepažnje.

Ustav Federacije Bosne i Hercegovine (član IV c, 5. stav 2.) određuje da sudije sudova Federacije neće biti krivično gonjeni niti odgovorni u građanskom postupku za bilo koju radnju učinjenu u vršenju svoje funkcije, izražavajući na taj način princip imuniteta sudija.

Evropska regulativa

Evropski zakon o sudijama iz 1998. godine u članu 5. tačka 1. sadrži pravilo o građanskopravnom imunitetu sudije i nemogućnosti njegove deliktne odgovornosti zbog greške u suđenju, uz mogućnost regresa države od sudije u tačno određenim slučajevima.

Osnovna načela o nezavisnosti sudstva, usvojena u Milanu od 26.08. do 08.09.1985. godine, u odjeljku o imunitetu (tačka 15.), navode da sudije moraju uživati lični imunitet od građanske odgovornosti u parnicama za naknadu štete uslijed neprimjerenih postu-

paka ili grešaka u vršenju svoje sudijske funkcije, ne dirajući time u pravila o disciplinskoj odgovornosti ili naknadi štete od države, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.

Preporuka (P.94) broj 12 Komiteta ministara Savjeta Evrope državama članicama o nezavisnosti, efikasnosti i ulozi sudija, u odjeljku koji se bavi opštim načelima nezavisnosti sudija, određuje da u postupku suđenja sudije treba da budu nezavisne i sposobne da djeluju bez ograničenja, neprimjerenih uticaja, podstrekavanja, pritisaka, prijetnji ili miješanja, neposredno ili posredno sa bilo koje strane i iz bilo kog razloga.

U pogledu pitanja kako sud treba da postupi povodom zahtjeva za zaštitu prava kojeg zakon isključuje kao u predmetnom slučaju, ranija jugoslavenska teorija je većinskim dijelom izrazila mišljenje da je utuživost procesna pretpostavka i da bi u slučaju njenog nedostatka tužbu trebalo odbaciti (tako: dr Borivoje Poznić - "Građansko-procesno pravo", 1982. godina, strana 41; Borivoje Poznić - Vesna Rakić Vodinelić - "Građansko-procesno pravo", 1999. godina, strana 39; Juhart - "Građansko-procesno pravo", Ljubljana, strana 258.).

U njemačkoj pravnoj teoriji takođe prevladava stav da je utuživost procesna pretpostavka, pa da bi stoga tužbu trebalo odbaciti u slučaju u kojem zakon izričito ili prećutno isključuje mogućnost da potraživanje bude u njoj istaknuto (vidjeti: dr Mihajlo Dika i mr Jozo Čizmić - Komentar Zakona o parničnom postupku F BiH, Sarajevo 2000. godina, strana 302.).

U istom Komentaru (strana 303.) izneseno je mišljenje da je, ukoliko se prihvati stav judikature da je utuživost stvar samog subjektivnog prava i da u slučaju njenog nedostatka valja odlučiti presudom, moguće razlikovati slučaj u kome već iz navoda tužbe proizilazi da se kondemnacija traži s obzirom na potraživanje koje nije utuživo, od slučaja u kome se tek na osnovu raspravljanja to može utvrditi, pa da bi u tom slučaju tužbu trebalo eventualno odbaciti zbog nedostatka pravozaštitne potrebe (čak i da je istina ono što tužitelj tvrdi, od vođenja pokrenute parnice on ne može očekivati traženi rezultat, pa bi tužba bila nedopuštena zato što je prima facie neosnovana).

Sadržaj imuniteta

Iz svega izloženog za ovaj sud nesumnjivo proizilazi zaključak da pravo na naknadu štete protiv sudije zbog nezakonitog ili nepravilnog rada nije podobno za sudsku zaštitu i da je posljedica nepostojanja utuživosti odbacivanje tužbe.

Pri tome je ovaj sud imao u vidu i pravni stav Evropskog suda za ljudska prava, prema kome davanje sudijama imuniteta od građanske odgovornosti nije u suprotnosti sa članom 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima ukoliko postoje druga pravna sredstva koje pojedinac može iskoristiti u slučaju da traži naknadu štete koju je pretrpio kao posljedicu radnje sudije ("Ernst i ostali protiv Belgije - 2003.", navedeno prema Donna Gomien - "Kratki vodič kroz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima", 3. izdanje, strana 60.).

IZ PRAKSE
PRAVNE SLUŽBE
HELSINŠKOG KOMITETA

Imunitet, koji u procesnom smislu znači odsustvo ili prekid započetog postupka, predstavlja povlasticu odnosno pravo određenog subjekta da bude izuzet od primjene pojedinih propisa koji se na druga lica redovno primjenjuje.

Imajući u vidu navedeni sadržaj imuniteta, iz koga proizilazi nepostojanje odgovornosti tuženog sudije za grešku u obavljanju funkcije, te kako je u parnicama pokrenutim protiv sudija po osnovu naknade štete zbog nezakonitog ili nepravilnog rada ishod spora unaprijed poznat, nema opravdanja za dopuštanje vođenja parničnog postupka.

Vođenje parnice u ovom slučaju značilo bi društveno neopravdano trošenje vremena i sredstava te slabljenje autoriteta suda i sudija, ali i besciljno vršenje prava kod jasno definisane zaštite stranke putem zahtjeva za naknadu štete od Federacije ili Kantona, tako da podnošenje tužbe za naknadu štete protiv sudije na određen način predstavlja i povredu načela savjesnog korištenja prava (član 9. ZPP).

Osnov za donošenje rješenja o odbacivanju tužbe treba biti analogna primjena odredbe člana 67. stav 1. tačka 7. ili direktna primjena Ustava Federacije BiH i citiranih međunarodnih standarda", stoji u Zaključku Građanskog odjeljenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine.

S.H.

Alarm

U građevinskom sektoru u Bosni i Hercegovni neprijavljeno je oko 40 posto zaposlenih, ili 16.000 radnika, pokazala je studija Međunarodne organizacije rada (ILO). Podaci sui z prošle godine. Građevinski sektor predstavlja oko pet posto bruto društvenog proizvoda BiH, investicije u njemu čine oko 55 posto kapitalnih investicija u BiH, a zapošljava oko šest posto ukupno registrovanog broja zaposlenih u BiH. U studiji se ističe da je zbog neprijavljenih 16.000 radnika, minimalni mjesečni gubitak prihoda od doprinosa oko 3,2 miliona eura, ili 38,4 miliona eura na godišnjem nivou, što predstavlja pet posto ukupno prikupljenih prihoda od doprinosa u Federaciji BiH i RS.

NEZAKONITI NAMET

Neuspostavljanje ugovornog odnosa Federalnog zavoda PIO/MIO i Instituta za medicnsko vještaćenje zdravstvenog stanja Sarajevo, ne smije ići na štetu korisnika usluga prema podnescima sa formalnim nedostacima

Helsinškom komitetu za ljudska prava u Bosni i Hercegovini podnesene su brojne prijave građana koji su nezakonito izloženi materijalnim troškovima kod ostvarivanja prava iz oblasti penzijskog i zdravstvenog osiguranja. Njima je, naime, nametnuta obaveza plaćanja usluga medicinskog vještaćenja koje obavlja Institut za medicinsko vještaćanje zdravstvenog stanja od čijeg nalaza, ocjene ili mišljenja ovisi hoće li osoba ostvariti određeno pravo ili ne.

Riječ je o građanima koji, mahom, pripadaju socijalno ugroženoj kategoriji. Svi navode kako „za izlazak pred komisiju Instituta moraju da uplate više do 150 KM u prvostepenom, i gotovo 200 KM u drugostepenom postupku". Sve to, kažu, da bi Komisija, a nju najčešće predstavlja jedan liječnik, - pregledala njihovu postojeću dokumentaciju, ali ne i njih.

Zakon o osnivanju Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja u članku 8. Propisuje da Institut obavlja poslove medicinskog vještačenja iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja, socijalne, dječije i invalidske zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i boračko-invalidske zaštite. Isti zakon, u članku 11. precizno navodi da troškovi medicinskog vještačenja u prvostepenom postupku padaju na teret nadležnih kantonalnih ministarstava, a u drugostepenom Federalno ministarstvo. Građanin, odnosno korisnik usluge Zavoda, nigdje nije naveden kao platilac usluge. Kao takav nije pomenut ni u zakonima iz oblasti mirovinskog i invalidskog osiguranja.

Pismo Vladi

Vrsta usluge, rokovi ocjene i način plaćanja, kako je to zakonski predviđeno, morali bi biti regulisani Ugovorom između Zavoda i ministarstava. Taj ugovor nikada nije potpisan.

Stajalište HKBiH je da neuspostavljanje ugovornog odnosa Federalnog zavoda PIO/MIO i Instituta za medicnsko vještaćenje zdravstvenog stanja Sarajevo, ne smije ići na štetu korisnika usluga jer je to protuzakonita radnja.

U cilju zaštite prava ove kategorije građana Komitet je uputio i Vladi Fderacije BiH 12. 05. 2010. preporuku da hitno poduzme radnje na otklanjanju uočene nezakonitosti i podstakne sklapanje sporazuma između Federalnog zavoda PIO/MIO i Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja Sarajevo.

Iz kabineta dr. Perice Jelečevića, federalnog ministra rada i socijalne politike, već 24. 05. 2010. Helsinškom komitetu je stigao dopis sa kopijom zahtjeva koje je Ministarstvo uputilo Federalnom zavodu za mirovinsko i invalidsko osiguranje i Institutu za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja. U tom zahtjevu, od navedenih, se traži "žurno izjašnjenje na dopis Helsinškog komiteta" i dostavljanje Ministarstvu "kako bi Ministarstvo moglo sačiniti cjelovit odgovor". Do zaključenja ovog broja Glasnika (03.07. 2010) odgovor nije stigao u Komitet.

Srazmjerni dio

Pravnoj službi HK BiH, između ostalih, obratio se i gospodin Ševija Ratko iz Banja Luke. U obraćanju pismom naveo je kako je penzionisan na osnovu radne sposobnosti u Banja Luci 20. 08. 2009. godine i to dio penzije (126,07 KM) prima u Banja Luci, a dio bi trebao primati iz Fderacije BiH.

"Srazmjerni dio iz Republike Srpske sam ostvario, a preostali dio iz Fderacije BiH nisam i ne znam iz kojih razloga. Po službenoj dužnosti Rješenje je poslato u Fderaciju, tačnije u PIO Zenica. I pored velikog broja obraćanja od njih nisam nikada dobio nikakav pismeni odgovor ili objašnjenje. U posljednjem razgovoru sa službenim licem – rečeno mi je da moram uplatiti 159 KM na ime Ljekarske komisije za ponovni pregled. Pošto sam državljanin BiH u kojoj sam i ostvario pravo na invalidsku penziju smatram da se neko poigrava sa mojim pravom. U nadi da će te mi pomoći da isto ostvarim, obraćam se vama", stoji u pismu gospodina Ševija Ratka upućenog Helsinškom komitetu 13. 03. 2010.

Zakon Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja

Član 8.

Institut obavlja poslove medicinskog vještačenja iz oblasti: penzijskog i invalidskog osiguranja, socijalne zaštite, dječije i invalidske zaštite, zaštite civilnih žrtava rata, boračko-invalidske zaštite, odbrane.

Poslove medicinskog vještačenja Institut obavlja i za druge oblasti na zahtijev suda, drugih pravnih i fizičkih lica, kao i druge poslove medicinskog vještačenja u skladu sa zakonom.

Član 11.

U vezi sa obavljanjem poslova medicinskog vještačenja iz člana 8. ovog Zakona Institut zaključuje ugovore sa zainteresiranim stranama kao korisnicima usluga (u daljnjem tekstu: korisnik usluga).

Troškovi medicinskog vještačenja iz člana 8. stav 1. u prvostepenom postupku padaju na teret nadležnih kantonalnih ministarstava, a u drugostepenom postupku troškove postupka snosi nadležno federalno ministarstvo s tim da troškove iz stava 2. član 8. uvijek snose podnosioci zahtjeva.

Ugovorom iz stava 1. ovog člana uređuju se međusobni odnosi ugovornih strana i druga pitanja (vrsta usluge, rokovi ocjene, način plaćanja i dr.).

Pravna služba HK je nakon uvida u priloženu dokumentaciju uputila 30. 03. 2010. dopis na adresu Kantonalno administrativne službe u Zenici – Odjeljenje za rješavanje o pravima iz penzijsko invalidskog osiguranja u kojem, između ostalog, piše: "Uvidom u prijavu i priloženu dokumentaciju konstatovali smo:

- Rješenjem broj: 1087780362 od 04.11. 2009. godine Fond za PIO Republike Srpske-Filijala Banja Luka priznao je gospodinu Šavija Ratku pravo na SRAZMJERAN dio invalidske penzije tražitelju zaštite prava.

- Prema ukupnom penzijskom stažu od 23 godine 10 mjeseci u smislu člana 135. Za-

kona PIO RS-a, je određen u visini od 54,37 % od utvrđenog penzijskog osnova i iznosi 259,76 KM.

- Srazmjerna penzija koja pada na teret fonda PIO RS-a iznosi 126,07 KM.

- Srazmjerna penzija tražitelju zaštite prava, koja pada na teret Federalnog zavoda PIO/MIO, Kantonalne administrativne službe Zenica, nije rješena

Čekajući Ugovor

Podsjećamo, da je Sporazumom o međusobnim pravima i obavezama u sprovođenju penzijskog i invalidskog osiguranja propisano da svaki osiguranik zahtjev za penzionisanje podnosi, odnosno penziju ostvaruje kod onog nosioca osiguranja (fonda ili zavoda) na čijem se teritoriju nalazi organizacija/preduzeće ili poslodavac koji je za tog osiguranika uplaćivao doprinos za PIO/MIO. To znači da je onaj nosilac osiguranja koji je za osiguranika uplaćivao doprinos dužan obezbijediti penziju. Što se tiče dokumentacije, sva tri nosioca osiguranja dužni su da sarađuju i međusobno je obezbjeđuju, što opet znači da sva tri nosioca osiguranja dijele troškove isplate penzija.

Stoga, u cilju zaštite prava gospodina Šavije, preporučujemo hitno poduzimanje radnji i priznavanje njegovog prava na srazmjeran dio penzije kod drugog nosioca osiguranja, na način kako je to uređeno Sporazumom i Zakonom PIO/MIO FBIH".

Priloživši kopiju Rješenja o pravu na penziju, Pravna služba je tražila od Kantonalno administrativne službe u Zenici – Odjeljenje za rješavanje o pravima iz penzijsko invalidskog osiguranja povratnu informaciju. Ona je stigla već 06. 04. 2010.

„Postupajući po Vašem aktu, izvršili smo uvid u dokumentaciju u spisu i utvrdili slijedeće:

- Ovoj Kantonalno administrativnoj službi kao nadležnoj, Federalni zavod za penzijsko/mirovinsko i invalidsko osiguranje KAS Sarajevo, dana 14. 12. 2009. Dostavilo je dokumentaciju za ostvarivanje prava na srazmjerni dio invalidske penzije u primjeni Sporazuma o međusobnim pravima i obavezama u sprovođenju PIO-a za gospodina Šavija Ratka.

- Da bi ova služba odlučila o pravu na srazmjerni dio invalidske penzije koji pada na teret Federalnog nosioca osiguranja, pema članu 10. pomenutog zakona potrebno je izvršiti ocjenjivanje radne sposobnosti, odnosno medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja.

- Medicinsko vještačenje nije urađeno iz razloga što FZ PIO/MIO Mostar i Institut u Sarajevu nisu ni do danas uspostavili ugovorne odnose i utvrdili način plaćanja vještačenja

Imajući u vidu navedeno ova Kantonalno administrativna služba ne može odlučiti po zahtjevu gospodina Šavija Ratka dok se ne izvrši medicinsko vještačenja, a čim se isto okonča prioritetno će odlučiti rješenjem po zahtjevu stranke", kaže se u informaciji koju je potpisao mr.sc. Hasan Topalović, direktor Službe.

Uz zahvalnost za brzo regaovanje, Pravna služba HK je odgovorila novima dopisom 23. 04. 2010. „...kako ste i sami naveli u odgovoru, Vašoj Službi, kao nadležnoj, je 14.12.2009. dostavljena dokumentacija za ostvarivanje prava na srazmjeran dio penzije . Mišljenje HKBiH je da odlučivanje o pravu na invalidsku penziju, shodno članu 10. Sporazuma, treba provesti nosilac osiguranja po propisima koje primjenjuje, uključujući propise koji se odnose na ocjenjivanje radne sposobnosti. Nadalje, zakonom uspostavljeni Institut za medicinsko vještaćenje zdravstvenog stanja obavlja poslove medicinskog vještaćenja i iz oblasti "penzijskog i invalidskog osiguranja" Pitanje troškova medicinskog vještaćenja regulisano je u Članu 11. Njegov stav II precizno određuje da Troškovi medicinskog vještačenja iz člana 8. stav 1. u prvostepenom postupku padaju na teret nadležnih kantonalnih ministarstava, a u drugostepenom postupku troškove postupka snosi nadležno federalno ministarstvo.

Na osnovu naprijed istaknutog zaključili smo da se gospodinu Šaviji uskraćuju prava koja mu pripadaju u smislu Sporazumu i prema Zakonu.

Šavija bez penzije

Neuspostavljanja ugovornog odnosa Federalnog zavoda PIO/MIO Mostar i Instituta za medicnsko vještaćenje zdravstvenog stanja Sarajevo, ne smije biti razlogom ne odlučivanja o njegovim pravima i na njegovu štetu.

Napominjemo, osnovna djelatnost Zavoda je provedba mirovinskog osiguranja sukladno Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", broj 29/98), Zakonu o organizaciji mirovinskog i invalidskog osiguranja FBiH ("Službene novine FBiH", broj 32/01), drugim zakonima i Statutu. Federalni zavod vrši sljedeće poslove: a) prikuplja doprinose za mirovinsko i invalidsko osiguranje i isplaćuje mirovine, b) provodi postupak za ostvarivanje prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, c) posluje sredstvima i imovinom Federalnog zavoda, d) obavlja druge poslove sukladno zakonu, Statutu i drugim općim aktima.

Stoga, ispred HKBiH, u cilju zaštite prava gospodina Šavije, popreporučujemo hitno poduzimanje radnji i rješavanje zahtjeva na način kako je to regulisano Sporazumom i Zakonom".

Nakon ovog pisma Pravna služba nije dobila nikakav odgovor, ali je od gospodina Šavije informisana kako mu je direktor Zavoda "usmeno obećao pomoć oko rješavanja njegovog problema".

D.M.

NI SUDSKE ODLUKE NE POMAŽU

Eldin Puška, uposlenik Državne granične službe, ni uz pomoć suda ne može da ostvari svoja prava

Eldin Puška iz Brčkog, u svom prvom obraćanju Helsinškom komitetu za ljudska prava u BiH, podnio je Pravnoj službi prijavu o povredi prava, kojom je pokrenuo i pitanje diskriminacije u uživanju prava iz člana II/3 e) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 6. stav 1. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, Zakona o državnoj graničnoj službi, Zakona o policijskim službenicima BiH, i Pravilnika o disciplinskoj odgovornosti policijskih službenika BiH.

Činjenice iz prijave, a koje proizilaze iz navoda i dokumenata predočenih tom prilikom, opredijelile su pravnicu da, u skladu sa Statutom i Pravilima Helsinškog komiteta, prijavu podnositelja ocijeni osnovanom uz nepodijeljeno mišljenje da je „kršitelj prava“ učinio povrede relevantnog i gore navedenog zakonodavstva koje se primjenjuje u ovakvom slučaju.

„Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza, ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu ...“ Rukovodeći se ovim navodima koji su odredba člana 6. stav 1. Evropske konvencije, pravnica je zapazila da se u konkretnom slučaju radi o postupku koji se odnosi na prava iz radnog odnosa, dakle na predmet građansko-pravne prirode, radi čega je navedena odredba člana primjenjiva.

Evidentna zastara

Prava koja su garantirana članom II/3 e) Ustava BIH, i članom 6. stav 1. Evropske konvencije podrazumijevaju ne samo široke proceduralne garancije, nego i saglasnost sa zakonom. Stoga je pravnica pravičnost postupka u predmetu podnositelja prijave cijenila na osnovu vođenog postupka kao cjeline.

Unutrašnja kontrola je 11.09.2006. podnijela Disciplinskoj komisiji zahtjev za pokretanje disciplinskog postupka protiv E. Puške. Postupak je okončan Rješenjem Policijskog odbora, kao drugostepene komisije, dana 29.03.2007. godine. (Shodno članu 121. stav 4. Zakona o policijskim službenicima i članu 51. stav 4. Rješenja Policijskog odbora su konačne).

Ali, odredba člana 114. stav 2. Zakona o policijskim službenicima BiH propisuje da za

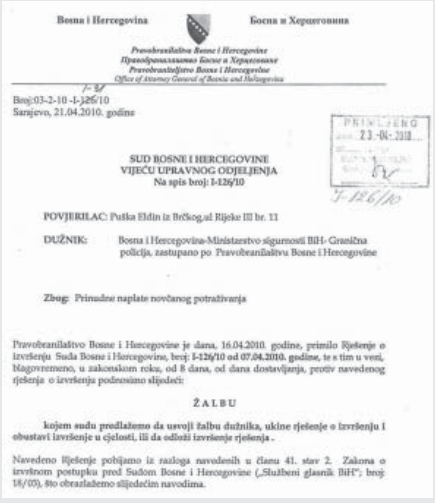

Bosna i Hercegovina — Босна и Херцеговина

Pravobranilaštvo Bosne i Hercegovine
Правобранилаштво Босне и Херцеговине
Pravobranilaštvo Bosne i Hercegovine
Office of Attorney General of Bosnia and Herzegovina

Broj:03-2-10 -1-126/10
Sarajevo, 21.04.2010. godine

PRIMLJENO 23 -04- 2010

SUD BOSNE I HERCEGOVINE
VIJEĆU UPRAVNOG ODJELJENJA
Na spis broj: I-126/10

POVJERILAC: Puška Eldin iz Brčkog,ul Rijeke III br. 11

DUŽNIK: Bosna i Hercegovina-Ministarstvo sigurnosti BiH- Granična policija, zastupano po Pravobranilaštvu Bosne i Hercegovine

Zbog: Prinudne naplate novčanog potraživanja

Pravobranilaštvo Bosne i Hercegovine je dana, 16.04.2010. godine, primilo Rješenje o izvršenju Suda Bosne i Hercegovine, broj: I-126/10 od 07.04.2010. godine, te s tim u vezi, blagovremeno, u zakonskom roku, od 8 dana, od dana dostavljanja, protiv navedenog rješenja o izvršenja podnosimo sljedeći:

ŽALBU

kojem sudu predlažemo da usvoji žalbu dužnika, ukine rješenje o izvršenju i obustavi izvršenje u cijelosti, ili da odloži izvršenje rješenja .

Navedeno Rješenje pobijamo iz razloga navedenih u članu 41. stav 2. Zakona o izvršnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“; broj 16/05), što obrazlažemo slijedećim navodima.

teže povrede disciplinske odgovornosti disciplinski postupak mora biti okončan u roku od devet mjeseci, tj., od dana kada je povreda prijavljena unutrašnjoj kontroli, a odredbom člana 23. stav 1. Pravilnika o disciplinskoj odgovornosti policijskih službenika se propisuje da vođenje disciplinskog postupka za teže povrede službene dužnosti zastarjevaju u roku od šest (mjeseci, od dana saznanja za izvršenu povredu i počinioca, a najduže u roku jedne godine, od dana izvršene povrede. S tim u vezi pravnica je konstatovala:

- U pokrenutom postupku su se morale poštivati ove zakonske odredbe i postupak je morao biti okončan u roku od devet (9) mjeseci od dana saznanja za povredu i počinioca povrede. Međutim, u ovom slučaju zastara je sasvim evidentna.

U pismu od 05. 01. 2009. upućenom Ministarstvu sigurnosti, u čijoj nadležnosti je Državna granična služba, izneseno je mišljenje Pravne službe HKBiH i data preporuka: „Helsinški komitet, na osnovu utvrđenih činjenica preporučuje da se nezakonita rješenja ponište i na taj način utiče na umanjenje troškova sudskog postupka koji ćei bespotrebno, i krivicom „kršitelja prava“ biti izdvojeni iz budžetskih sredstava“.

Naime, Eldin Puška je u međuvremenu podigao i sudsku tužbu. Pravnica je, u ulozi monitora, prisustvovala i pripremnom ročištu u predmetu podnositelja prijave pred Sudom Bosne i Hercegovine koji je presudom, potvrđenom i u drugostepenom postupku, ocijenio da se radi o nezakonitom otkazu i naložio vraćanje Eldina Puške na posao. Istovremeno, presuđeno je da mu se ima isplatiti plata, razlika u platama te uspostavu svih drugih prava iz ugovora o radu.

Novi problemi

Puška je vraćen na posao 15. 01. 2010. godine mada kod toga nije ispoštovana odredba Zakona o radu u institucijama BiH koja određuje da će se u slučaju nezakonitog otkaza službenik vratiti na poslove na kojima je radio prije prestanka radnog odnosa Drugi dio presude vezan za novčanu naknadu nikada nije izvršen. Eldin Puška se u vezi s tim, kako kaže, obraćao i direktoru Granične službe i nadležnom ministarstvu. Rezultata nije bilo. Obratio se opet i Helsinškom komitetu.

Informisao je pravnicu da je podigao novu tužbu radi ostvarivanja prava koja mu pripadaju i po osnovi pravosnažne sudske presude. U svom obraćanju navodi i dokumentuje da se u kompletnom slučaju osjeća i diskriminiran u odnosu na postupanje u odnosu na gotovo identičan slučaj kakav je imao jedan drugi uposlenik Granične policije.

Novi dopis Pravne službe otišao je 06. 06. 2010. na ruke ministra sigurnosti. Između ostalog u njemu je navedeno: „o slučaju Puška Eldina iz Distrikta Brčko, zaposlenika Ministarstva sigurnosti - Granična policija, upoznali smo i prethodnog ministra. Puška Eldinu je, naime, bila ispostavljena nezakonita odluka o otkazu sa posla. Tom prilikom HK BiH je preporučio da se ta odluka poništi i Eldin Puška vrati na posao čime bi bila otklonjena povreda njegovih prava. Istovremeno, naveli smo, poništenjem nezakonite odluke zasigurno bi se izbjeglo opterećenje državnog budžeta (isplate plaća za sporni period, zatezne kamate koje su tražene od dana podnošenja tužbe, pa do isplate, kao i sudski troškovi).

Data preporuka Komiteta nije prihvaćena i sudski postupak je rezultirao donošenjem pravosnažne i izvršne presude, kojom je vraćen na posao sa naplatom traženih novčanih potraživanja uz prateće zatezne kamate.

Imajući u vidu činjenicu da se sada Rješenje Suda BiH o izvršenju koje sadrži naplatu traženih novčanih potraživanja ne izvršava, Komitet preporučuje Vama da, shodno svojim ovlaštenjima i funkciji koju obavljate, preduzmete radnje u odnosu na izvršenje s obzirom da neizvršavanje Rješenja nosi povrede prava iz člana II/3(e) Ustava BiH, člana 6. stav 1. Evropske kon-

IZ PRAKSE
PRAVNE SLUŽBE
HELSINŠKOG KOMITETA

vencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (Evropska konvencija), prava na imovinu iz člana II/3(k) Ustava BiH, i člana 1. Protokola 1. uz Evropsku konvenciju, te prava iz člana 17. i 18. Evropske konvencije.

U ovakvoj situaciji Komitet se poziva na praksu Evropskog suda za ljudska prava Hornsyu protiv Grčke, presuda od 19.03.1997. godine, prema kojoj član 6. stav 1. Evropske konvencije osigurava svakome pravo da iznese svoj zahtjev koji se odnosi na njegova građanska prava i obaveze pred sud ili tribunal; to obuhvata „pravo na sud“ u čijem okviru je pravo pristupa sudu tj. pravo da pokrene postupak pred sudovima u civilnim stvarima. Međutim to pravo bi bilo iluzorno da domaći pravni sistem država ugovornica dozvoljava da konačne izvršne sudske odluke ostanu neizvršene na štetu jedne od strana. Stoga izvršenje presuda koje donese bilo koji sud mora biti promatrano kao integralni dio „suđenja“ u smislu člana 6. Evropske konvencije. Uostalom, Evropski sud za ljudska prava je već prihvatio taj princip u predmetima koji se tiču dužine postupka.

Stoga je Komitet mišljenja da efektivna zaštita učesnika u postupcima, kao u slučaju Puška Eldina, tj. povrat legaliteta predstavlja obavezu organa da ispoštuju presudu suda, jer u suprotnom dolazi do povrede člana 6. stav 1. Evropske konvencije upravo zato što vlasti ne poštuju obavezu izvršenja sudske presude.

Ukazujemo i na činjenicu različitog postupanja: M.D., takođe zaposleniku Ministarstva sigurnosti - Granična policija je, u potpuno identičnoj situaciji, izvršenje sudskog rješenja sprovedeno i pri tome nije uložen prigovor od strane Pravobranilaštva BiH na Rješenje o izvršenju, dok je u predmetu Puška Eldina prigovor uložen. Ovakva različitost pokreće pitanje diskriminacije shodno članu 14. Evropske konvencije, imajući u vidu činjenicu da je povreda vezujućeg člana 6. Stav 1. Konvencije u predmetu Puška Eldina, već učinjena.

I ova preporuka Komiteta, kao i prethodne ima karakteristiku ostvarenja vladavine prava i posjeduje svoju potpunu pravnu opravdanost“, piše u dopisu Pravne službe HKBiH.

Upravo u vrijeme zaključivanja ovog broja Glasnika, Pravnu službu HK BiH telefonom je pozvao Eldin Puška i obavijestio da je primio novčanu naknadu u skladu sa odlukom Suda.

Zapažanja i mišljenje Pravne službe HK

PROPUSTI MINISTARSTVA

Pravna služba HK BiH dostavila je u martu ove godine Vladi Kantona Sarajev na razmatranje i dalji postupak, shodno Zakonu o vladi Kantona Sarajevo (Prečišćeni tekst “Službene novine Kantona Sarajevo“ broj 24/03) zapažanja i mišljenje bazirano na sistematskom praćenju obrazovnog sistema u visokoškolskim ustanovama Kantona.

Skupština ovog kantona usvojila je Zakon o visokom obrazovanju prije više od dvije godine. (31.12.2008.) shodno članu 12. tačka b) i članu 18. tačka b) Ustava Kantona i članu 63. Okvirnog zakona o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini. U odnosu na Okvirni Zakon o visokom obrazovanju u BiH[1] Pravna služba konstatuje da; Ministarstvo za nauku i obrazovanje Kantona Sarajevo nije u utvrđenim rokovima izvršilo obaveze iz odredaba člana 2. i člana 20 Okvirnog zakona.[2]

Okvirni zakon je stupio na snagu 15.08.2007., a prema njemu Zakon o visokom obrazovanju je morao biti donesen u roku od šest mjeseci. Donesen je tek 31.12.2008. Istovremeno, navedeno je, da je odredba člana 114. Zakona o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo u suprotnosti sa odredbom člana 28. Okvirnog zakona[3].

U nastavku se konstatuje da Ministarstvo nije preduzelo radnje u odnosu na primjenu odredbe člana 60. Okvirnog zakona.[4], čime su prekršeni rokovi utvrđeni ovom odredbom. Nije izvršeno integrisanje visokoškolskih ustanova (prekršeni rokovi). Prekšena je i odredba člana 61. Okvirnog zakona, jer akreditacija visokoškolskih ustanova nije objavljena u periodu - najviše dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona. Istovremeno, nije pokrenuta interna evaulacija fakulteta/univerziteta. Čak nije propisan ni sadržaj niti način interne evaulacije, (odredba člana 3. Zakona), koja prethodi eksternoj evaulaciji, odnosno eksternoj certifikaciji - pitanje priznavanja diploma u svijetu. S obzirom da se akreditacija definiše odredbom člana 3. Zakona neprovođenje tih aktivnosti se ne može eskulpirati nepostojanjem agencije za akreditiranje ustanova obrazovanja, jer je većina uslova za akreditaciju propisana Standardima i normativima za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja koje je Vlada Kantona donijela u 2005., a koji su i danas na snazi.

Kada je u pitanju Zakon o visokom obrazovanju u Kantonu Sarajevo, zapaženo je da ovaj zakon Ministarstvo nije donijelo u rokovima koje propisuje odredba člana 10. Zakona o nadležnosti ministarstava Kantona Sarajevo.

Primjećeno je, takođe, da Ministarstvo ne predlaže mjere za unapriјeđenje visokog obrazovanja u smislu integracije u evropsku porodicu visokog obrazovanja. Suprotno tome, usporava sve razvojne procese relativizirajući ih kroz nedostajuće podzakonske akte. Nisu registrovane aktivnosti na otklanjanju uočenih i prijavljenih nedostataka i uočenih nezakonitosti. Ministarstvo ne vrši nadzor nad zakonitošću rada visokoškolskih ustanova.4

Pravna služba posebno apostrofira da Ministarstvo nema aktivnosti u smislu vanjske ocjene i kvaliteta u smislu odredbe člana 52. Zakona. Takav pristup ima svoju negativnost, posebno u usporedbi sa drugim zemljama. Univerzitet u Crnoj Gori završio je vanjsku certifikaciju Univeziteta u 2007., kao i Hrvatska i Srbija. Kantonalno Ministarstvo nije, shodno odredbi člana 103. Zakona, izradilo čak ni Pravilnik.

Među ostalim zapažanjima navedeno je i to da se; odredbom člana 115. tačka (5) i (6) Zakona krši pravo na rad, suprotno Zakonu o radu Federacije BiH i Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda; ne sprovode, u smislu odredbe člana 116. Zakona, zakonske odredbe o obaveznosti penzionisanja nastavnika, nakon navršenih 65 (šezdeset pet) godina života; da se krši odredba člana 119. Zakona jer je evaulacija rada akademskog osoblja, evaulacija nastavnog i naučnog rada prepuštena statutu koji nije ni donesen.

U zapažanjima su konstatovani i propusti ministra koji nije preduzeo odgovarajuće radnje u odnosu na:

- prestanak mandata rukovodioca organizacionih ustanova (dekana u smislu Zakona o ustanovama) - odredba člana 135. tačke (1) c, (2) a, c i d.

- sufinansiranje naučnoistraživačke djelatnosti što je utvrđeno odredbom člana 144. Zakona. Odredba ovog člana se ne provodi već tri godine. Izdvajanja za nauku, koja bi trebala biti redovna prema Zakonu o naučnoistraživačkoj djelatnosti Kantona Sarajevo i Programom, su prekinuta od 2007. godine.

- neimenovanje PNID kako je to predviđeno odredbom člana 15. Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti Kantona Sarajevo.

- nepokretanje procedure izbora novih članova Savjeta za nauku Kantona Sarajevo, nakon što je prethodnim istekao mandat.

1 „Službeni Glasnik BiH“ broj 59/07

2 Godinu dana nakon stupanja na snagu Okvirnog Zakona fakulteti gube pravni subjektivitet i ne mogu stvarati finansijske obaveze, van naznačenog prijelaznog perioda.

3 Odredbom člana 28 4.i 5 stav. Okvirnog Zakona je regulisano: „proveden najmanje jedan izborni period u zvanje docenta (5 godina primj.) odnosno vanrednog profesora (6 god. primj)“

Odredbom člana 114. Zakona o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo je regulisano: „Član akademskog osoblja u zvanje docenta i vanrednog profesora može biti izabran u zvanje i prije isteka perioda na koji se bira, ukoliko ispuni uslove u više nastavno zvanje i ukoliko je proveo u nastavi najmanje tri godine, nakon posljednjeg izbora“.

4 Odredbom člana 60. Okvirnog Zakona je utvrđeno da će „Visokoškolske ustanove uskladiti svoje statute i druge akte neophodne za usklađivanje organizacije s ovim Zakonom u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu.

U RALJAMA BIROKRATIJE

Pravnoj službi HKBiH obratili su se predstavnici Privrednog društva „CONTROL-H“ d.o.o. Mostar i podnijeli prijavu u kojoj traže zaštitu svojih prava zbog neopravdano dugog vremena rješavanja njihovog zahtjeva za dobijanje ovlasti kontrole kakvoće proizvoda pri uvozu i izvozu. Prilažući obimnu dokumentaciju podnosioci prijave navode da su narušena njihova „osnovna ljudska prava (pravo na rad) te da je izvršena diskriminacija Društva u odnosu na druge kuće koje su registrirane i bave se istom djelatnošću“, te da im je „nanesena nenadoknadiva šteta kako financijska tako i poslovna“.

Nakon izvršenog uvida u prijavu i priložene dokaze, Pravna služba je konstatovala da je:

- ovo privredno društvo uputilo 30. 07. 2009. godine Zahtjev sa prilozima za dobijenje ovlasti kontrole kakvoće proizvoda pri uvozu i izvozu na adresu Federalnog ministartsva trgovine (u daljem tekstu: Ministartstvo), a Dopunu zahtjeva 16. 11. 2009.,

- u međuvremenu je Ministarstvo dobilo mišljenje u pismenoj formi od Ureda Vlade Federacije BiH za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima EU, o nadležnosti Ministarstva za izdavanje rješenja;

- Ministarstvo dostavlja 5. 02. 2010. predmet pod brojem: 01-05-145/09 Federalnoj Upravi za inspekcijske poslove, na postupanje;

- 16. 02. 2010. Uprava za inspekcijske poslove dostavlja Zahtjev Društva „CONTROL-H“ d.o.o Mostar na ponovno rješavanje Ministartvu. Uz Zahtjev proslijeđeni su i svi prilozi uključujući i akt sa obrazloženjem te zakonskim uporištem o nadležnosti Ministarstva.

Pravna služba Helsinškog komiteta je 21. 05. 2010. Uputila Preporuka Federalnom ministarstvu trgovine u Mostaru, n/r gospodina Desnice Radivojevića - ministra, kojom je zatražena informacija o poduzetim radnjama u ovom predmetu kao i o razlozima koji su uticali da se o zahtjevu još nije odlučilo.

Mjesec dana kasnije stiglo je Očitovanje Fderalnog ministarstva trgovine kojeg je potpisao mr. sci Desnica Radivojević. Ne negirajući Mišljenje HK BiH i potvrđujući kompletan tok procedure, ministar ističe “da je predmetna oblast regulisana Zakonom o nadzoru kvaliteta određenih proizvoda pri uvozu i izvozu (“Službeni glasnik BIH, broj:13//03) i Zakonom o kontroli kvaliteteta određenih proizvoda pri uvozu i izvozu (Sl. novine Federacije, broj:21/97), a Vijeće Ministara BiH još do danas nije donijelo obavezujuće podzakonske akte, a ranije nadležno Federalno ministarstvo energije, rudarstva i indistruje zbog promjene propisa i donošenja Zakona na nivou BiH, prestalo (!!!???) da utvrđuje ispunjavanje minimalno-tehničkih uslova opremljenosti i kadra za privredna društva. Ministarstvo i nadalje traži pravni osnov za postupanje u ovom predmetu...“

Vjerovatno bi ta „potraga“ zatekla i novog ministra koji će doći nakon oktobarskih izbora da na sto ministra Radivojevića 21.05.2010. nije stigao dopis Helsinškog komiteta. Tek tog dana predmet je (moguće pronađen negdje u ladici) aktueliziran. O tome svjedoči završni pasus iz već citiranog pisma koje je ministar Radivojević uputio Komitetu

„Federalno ministarstvo trgovine, a na osnovu predmetnog rješenja obratilo se sa zahtjevom Federalnoj upravi za inspekcijske poslove dana 24. 05. 2010. godine (tri dana nakon pisma Pravne službe HK BiH op. a.) i istim zatražilo da Federalna tržišna inspekcija izvrši kontrolu u privrednom društvu „CONTROL-H“ d.o.o. Mostar, u pogledu odgovarajuće spreme za uposlene u Društvu i odgovarajuće opreme za obavljanje kontrole u skladu sa članom 7. i 8. Zakona o kontroli kvalitete određenih proizvoda pri uvozu i izvozu i članom 7. Stav 2. Zakona o privrednim društvima. Dokaz: Akt Federalnog mimistarstva trgovine od 24.05.2010. Federalna uprava za inspekcijske poslove je dana 16.06. 2010. ovom ministarstvu dostavila zapisnik o izvršenom inspekcijskom pregledu i obavijest o postupanju u predmetnom zahjevu...“

I onda, najzad, u zaključku dopisa minister piše:

“Na osnovu naprijed navedenog, a u skladu sa Zakonom i podzakonskim aktima Ministarstvo je u mogućnosti pristupiti rješavanju zahtjeva privrednog društva “CONTROL – H” d.o.o. Mostar”.

+ + +

Logično se nameće pitanje – nije li zahtjev prema Fderalnoj upravi za inspekcijske poslove mogao otići davno prije 24.05.2010.

S.H.

Alarm

Pred Sudom u Strasbourgu trenutno je oko 1.200 predmeta protiv Bosne i Hercegovine. Ovaj broj je donedavno bio i veći, ali je Sud tokom prve polovine 2010., nakon presude Suljagić, odbacio oko 1.250 predmeta koji se odnose na deviznu štednju.

SPORO, ALI SE, IPAK, KREĆE

Nakon što je potpisala Deklaraciju o pristupanju "Dekadi Roma" i time iskazala političku volju da smanji diskriminaciju prema Romima vlast učinila neke iskorake u poboljšanju socioekonomskog statusa ove populacije

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH završilo je u februaru ove godine projekt evidentiranja romskih porodica kojima je potrebna pomoć u rješevanju problema stanovanja, zapošljavanja, obrazovanja i zdravstvene zaštite.

Na tom spisku našlo se ukupno 4.318 romskih domaćinstava sa ukupno 16.762 člana. Logično, broj bi zasigurno bio veći da su popisom obuhvaćeni svi pripadnici najbrojnije manjine u Bosni i Hercegovini kojima je potrebna pomoć. Podsjećamo, evidentiranje je započelo u novembru 2009., a zaključeno u februaru 2010. Za tako kratko vrijeme objektivno nije bilo moguće završiti ovako ozbiljan posao. Uz to, jedan broj Roma nije ni želio da bude uvršten u spisak. U nevladinom sektoru procjenjuju da u ovom trenutku bar 10 000 romskih porodica nema odgovarajući smještaj. Kada je riječ o obrazovanju, samo 15% romske djece završava obavezno osmogodišnje obrazovanje, s tim što djevojčice u prosjeku prekidaju školovanje u petom razredu osnovne škole, a većina Roma nema besplatno zdravstveno osiguranje.

Zavodi bez programa

Nakon što je Bosna i Hercegovina tek 4. septembra 2008. godine potpisala Deklaraciju o pristupanju "Dekadi Romskog uključenja 2005. - 2015. godina" i time iskazala političku volju da značajno smanji diskriminaciju prema Romima i utječe na poboljšanje njihovog socioekonomskog statusa učinjeni su iskoraci.

U 2009. godini za oblast stambenog zbrinjavanja ove populacije započela je realizacija 17 projekata. Za njih devet iz budžeta je izdvojeno 2.175.000 KM. Sva sredstva su plasirana u izgradnju 104 kuće i infrastrukturu romskih naselja. Preostalih osam odabranih projekata finansirala je švedska agencija SIDA u ukupnom iznosu od 1.885.714 KM. U pitanju je izgradnja 80 novih kuća i rekonstrukcija 24 postojeće. U konačnici, na ovaj način će biti stambeno zbrinuta 231 porodica.

Prethodnim podacima treba dodati i iznos od 1.722.200 KM koje su obezbijedile općine i implementing organizacije

U 2010. godini iz državnog budžeta za iste potrebe obezbijeđeno je dva miliona maraka, a od tog iznosa Federaciji BiH je pripalo 1.253.200, Republici Srpskoj 626.000 i Brčko Distriktu 120.000 KM. Upravo u vrijeme pripreme ovog broja Glasnika raspisan je javni poziv za prikupljanje projektnih prijedloga koji mogu ući u konkurenciju za korištenje pomenutih sredstava. Maksimalan iznos koji će se dodjeljivati po projektu je 300.000 KM.

Tokom prošle godine nadležna ministarstva su uložila sredstva i u zapošljavanje Roma. Prema odobrenim programima koje provode zavodi za zapošljavanje Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko Distrikta, zaposlen je 151 pripadnik romske manjinske zajednice u BiH, navode u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH.

Nedžad Jusić, predsjednik Udruženja Euro-Rom i Vijeća nacionalnih manjina koje djeluje pri Parlamentu BiH ocijenio je "poražavajućim" rezultate do kojih je došlo Istraživanje o efikasnosti utrošenih sredstava za provođenje Akcionog plana za zapošljavanje Roma u 2009., a koje su udruženim snagama provela tri udruženja Roma iz BiH - "Euro-Rom" i "Bospo" iz Tuzle i "Eur-Romalen" iz Kaknja.

Prema njihovim podacima, Federalni zavod za zapošljavanje dobio je na ime zapošljavanja Roma 440.000, a utrošio 102.000 KM, Zavod za zapošljavanje RS-a 220.000, a utrošio 39.000 KM, dok Zavod za zapošljavanje Brčko Distrikta, od dodijeljene 42.000 KM, nije utrošio nijednu marku. Ni jedan od tri zavoda nije izradio program za zapošljavanje Roma koji bi obuhvatio potrebe tržišta i pregled obrazovne strukture nezaposlenih, a iz čega proističe da kriteriji propisani po javnim pozivima ne odgovaraju ciljnoj skupini.

Prilikom predstavljanja rezultata pomenutog istraživanja Nedžad Jusić je pozvao zavode za zapošljavanje FBiH, RS-a i Brčko Distrikta koji su uključeni u provedbu projekta zapošljavanja Roma, da učine dodatni napor da bi se stanje u tom pogledu promijenilo nabolje. Istaknuo je da odgovornost za kašnjenje u implementaciji spomenutih

Nedžad Jusić

sredstva snose i udruženja Roma u BiH koja se moraju intenzivnije angažirati na animiranju pripadnika ove populacije u vezi s mogućnostima njihovog zapošljavanja, ili samozapošljavanja, odnosno pokretanja vlastitog biznisa.

Informativna kampanja

Jusić se u tom kontekstu, a referirajući se na preporuke Istraživanja, zalaže za izmjenu kriterija iz javnih poziva zavoda za zapošljavanje, prvenstveno povećanjem iznosa poticajnih sredstava za zapošljavanja. Po njegovim riječima, umjesto dosadašnjih 4.500 KM za zapošljavanje, odnosno 5.000 za samozapošljavanje trebalo bi u tu svrhu izdvojiti 9.400, odnosno 10.000 KM u svakom pojedinačnom slučaju, a zbog nedostatnosti prvobitno odobrenih sredstava.

Nadalje, smatra da bi trebalo osigurati poticajna sredstva za firme koje su u vlasništvu Roma te organizirati radionice za korisnike, odnosno dodatno se angažirati na informativnoj kampanji u vezi sa mogućnostima zapošljavanja i podizanja svijesti građana o neophodnosti rješavanja njhovog statusa uopće.

Vijeće ministara BiH je 10. 06. 2010., na prijedlog Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, donijelo Odluku o rasporedu budžetskih sredstava za rješavanje problema Roma u oblasti zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite. Prema ovoj odluci, sredstva od ukupno 3.000.000,00 KM raspoređena su na sljedeći način: za stambeno zbrinjavanje 2.000.000,00 KM; za zapošljavanje 700.000,00 KM; za zdravstvenu zaštitu 200.000,00 KM i za izradu baze, ažuriranje i vođenje podataka o potrebama romskih domaćinstava te nabavku tehničke opreme centrima za socijalni rad 100.000,00 KM.

S.H.

Osposobljavanje djelatnika centara za socijalni rad u BiH

SOCIJALNA ZAŠTITA KLJUČNI ELEMENT STABILNOSTI DRUŠTVA

Održavanjem seminara za uposlene u Ministarstvu za socijalni rad i socijalnu politiku Republike Srpske, Ministarstvu rada i socijalne politike Federacije BiH, te Ministarstvu za rad, socijalnu politiku, raseljene osobe i izbjeglice Kantona Sarajevo Misija za sigurnost i saradnju (OSCE) u Bosni i Hercegovini nastavila je aktivnosti na obuci socijalnih radnika kroz koji će proći djelatnici iz svih centara za socijalni radu u našoj zemlji.

Od prošle godine kada je započeta realizacija projekta seminari su već održani u Travniku, Bihaću, Livnu, Doboju, Mostaru, te Vogošći, a iste aktivnosti sprovest će se i u Tuzli i Banja Luci (ukupno osam seminara).

Pravo, a ne milostinja

Za obuku socijalnih radnika kroz seminare pod nazivom "Ljudska prava za socijalne radnike u teoriji i praksi" koristi se priručnik. Uz to, priručnik će biti dostavljen svim centrima za socijalni rad – socijalni radnici ga mogu koristiti kao vodič u svakodnevnom radu. Također, predviđeno je da ga koriste kako bi prenijeli stečeno znanje svojim kolegama i pokrenuli diskusiju u centru o tome kako provesti aktivnosti iz priručnika kao što je strateško planiranje ili aktivnosti u vezi sa procjenom potreba.

Inače, priručnik za obuku pod nazivom "Ljudska prava za socijalne radnike u teoriji i praksi" je izrađen uz podršku Misije OSCE-a za BiH kao dio sveukupnih aktivnosti Misije u domenu socijalne zaštite. Priručnik je izrađen u bliskoj saradnji sa Jasminkom Džumhur, ombudsmanom za ljudska prava BiH, dr. Žarkom Papićem, direktorom Nezavisnog biroa za humanitarna pitanja (IBHI), Rankom Ninković - Papić, pomoćnikom direktora Nezavisnog biroa za humanitarna pitanja (IBHI) i Mirom Ćuk, direktoricom Centra za socijalni rad Trebinje.

Direktor Odjela za ljudsku dimenziju Misije OSCE-a u BiH Richard Williams istakao je prilikom promocije priručnika Ljudska prava za socijalne radnike u teoriji i praksi da Misija OSCE-a dugo radi na praćenju ljudskih prava u BiH i da je posvetila posebnu pažnju povećanju mogućnosti države da osigura ekonomska i socijalna prava najugroženijih grupa u BiH, uključujući povratnike iz reda manjina, raseljene osobe i izbjeglice, porodice sa djecom, starije osobe i osobe s invaliditetom.

Promocija priručnika Ljudska prava za socijalne radnike u teoriji i praksi

Smanjiti kršenje prava

-Misija OSCE-a podržava pravednu, transparentnu i odgovornu dodjelu socijalne pomoći i pružanje usluga socijalnog rada. Socijalna pomoć i usluge socijalnog rada moraju se smatrati stvarnim pravom, a ne milostinjom – to su prava osoba, kojima je potrebna pomoć i obaveza je organa vlasti BiH na svim nivoima da im je obezbijedi. Sve to u skladu sa međunarodnim i evropskim obavezama iz oblasti ljudskih prava koje je BiH preuzela. OSCE je naročito angažiran u pružanju podrške centrima za socijalni rad, koji spadaju među najvažnije institucije u ovom pogledu. Oni su tijela, koja su najbliža ljudima sa potrebama, te zato imaju veliki potencijal da unesu promjene u njihove živote i utječu na politiku. Međutim, kao i druge institucije, centri za socijalni rad se suočavaju sa nizom izazova: ograničeni materijalni resursi, osoblje preopterećeno raznim zadacima i značajan dio birokratskog rada, koji oduzima vrijeme i novac, koji bi trebali biti usmjereni pružanju pomoći ugroženim osobama, naglasio je Williams.

Kao dio napora za poboljšanje situacije, naveo je direktor Odjela za ljudsku dimenziju Misije OSCE-a u BiH jeste i priručnik za obuku "Ljudska prava za socijalne radnike u teoriji i praksi". On je naglasio je Williams koristan u svakodnevnom radu centara za socijalni rad i namjena mu je pomoći profesionalcima, koji rade u oblasti socijalne zaštite, u njihovim svakodnevnim poslovima.

-Priručnik se već koristi u nizu obuka, koje organizira Misija OSCE-a za socijalne radnike u cijeloj BiH. Svrha priručnika je da se osigura da socijalni radnici upoznaju i razumiju međunarodne i evropske standarde ljudskih prava. Također, pokazuje da su ovi standardi dio svakodnevnog rada centara za socijalni rad. Postoji potreba da se nastave napori i pruži podrška vlastima u zaštiti najugroženijih segmenata društva BiH, kroz sistem socijalne zaštite. Želim zahvaliti svim socijalnim radnicima, koji su učestvovali ili će tek učestvovati u obukama, koje organizira Misija OSCE-a. Njihov posao je izazovan i od velike je važnosti. Vjerujem da će im priručnik za obuku "Ljudska prava za socijalne radnike u teoriji i praksi" biti koristan u praksi i moralno uvjerljiv. Najvažnije, nadam se da će ga moći koristiti, kako bi pružili što bolje usluge ljudima u BiH, te tako doprinijeti ostvarenju socijalnih prava za svakoga u ovoj državi. Socijalna zaštita je ključni element stabilnosti društva, zaključio je Williams.

Pomoćnik ministra rada i socijalne politike FBiH Asim Zečević istakao je da su centri za socijalni rad vrlo značajne institucije kao i njihove aktivnosti iako to često ne prati i politika u smislu potpore, te je stoga naglasio važnost i

zahvalnost uloge misije OSCE-a u BiH u tome posebno kada je u pitanju obuka.

-Iako je BiH potpisala i preuzela veliki broj dokumenata iz oblasti ljudskih prava, ona su u brojnim oblastima narušena i zapriječena. Kao društvo koje je u tranziciji djelatnicima u socijalnom sektoru gdje nisu angažirani samo socijalni radnici, već i pravnici, psiholozi, defektolozi potrebno je usavršavanje i obuka kako bi se podigli postojeći nivoi znanja i učinilo sve da se kršenje prava svede na razumnu mjeru, istakao je Zečević.

Evropski standardi

Pravni savjetnik Misije OSCE-a u BiH Hajro Pošković istakao je kako je fokus priručnika za obuku na međunarodnim i evropskim dokumentima o ljudskim pravima koji su potpisani od strane BiH, a koji se odnose na socijalna prava i rad naročito centara za socijalni rad. Takvi dokumenti, naglasio je obuhvataju, na primjer, Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima i Evropsku socijalnu povelju.

-Priručnik se bavi osnovama anti-diskriminacije i jednakosti i objašnjava kako prepoznati primjere diskriminacije. On daje uputstva centrima za socijalni rad kako koristiti pristup zasnovan na ljudskim pravima kod strateškog planiranja, zagovaranja prema organima vlasti, otvaranja prema korisnicima te u provođenju procjene potreba ugroženih grupa, kao i otvaranja prema zajednici. Priručnik prikazuje kako se standardi ljudskih prava obuhvaćeni npr. Međunarodnim paktom o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima i Evropskom socijalnom poveljom mogu prevesti u praktične korake za socijalne radnike. Prije svega, u skladu sa ovim dokumentima, svi organi vlasti uključujući i centre za socijalni rad imaju obavezu da osiguraju minimalne standarde socijalne zaštite i pomoći. Oni imaju obavezu da maksimalno koriste resurse koji im stoje na raspolaganju kako bi stalno poboljšavali ostvarenje ovih prava. Ovo donosi praktične implikacije centrima za socijalni rad u praksi koji trebaju imati strateški plan kako bi se postepeno poboljšala situacija najugroženijih, kao što su manjine ili osobe sa invaliditetom, naglasio je Pošković.

Priručnik također, objašnjava da centri za socijalni rad moraju davati prioritet najsiromašnijima i onima kojima je pomoć najpotrebnija, ukoliko su resursi ograničeni. Centri bi stoga, naglašava Pošković trebali provesti procjenu potreba kako bi se identificirali najugroženiji.

Rekli su ...

Muhiba Kaljanac, direktorica Historijskog muzeja BiH:

- Aktuelnu vlast očito da ne zanima uopšte kulturna baština, historija Bosne i Hercegovine. Nažalost, kad su izbori, u predizbornoj kampanji, svi će da se kunu na hiljadugodišnju historiju BiH. A ima ih – većina – iz aktuelne vlasti – nikad nisu ušli u ovaj muzej.

Srđan Puhalo, šef istraživačkog tima Agencije PRIME Communication:

Budimo realni, pitanje je u tome što sada imamo jedan binarni sistem, na jednoj strani tu je opozicija sa svojim koalicijama, na drugoj vladajuće stranke i svi nas ubjeđuju da će imati dovoljno glasova da sastave novu vladu. Postavlja se pitanje da li će to tako biti, odnosno da li ćemo poslije izbora morati razmišljati o nekim neprincipijelnim koalicijama o kojima se sada šuška, a u principu mogu biti vrlo vjerovatne nakon samih izbora.

Senada Softić Telalović, predstavnica građana BiH koji žive u Australiji:

- Jednostavno – tražimo uvažavanje jednakih prava, da ne budemo i dalje građani trećeg reda, da smo zanimljivi Bosni i Hercegovini samo kad dolazimo na godišnje odmore, kad pomažemo sve humanitarne akcije u ovoj zemlji. A nama to nije jedina uloga, jedini cilj. Treba nam međusobna saradnja, poštovanje, uvažavanje i izgradnja mostova između BiH i cijelog svijeta – u ime boljitka naše domovine.

Andrej Kurnik, aktivista pokreta "Nevidljivi radnici" (IWW) iz Ljubljane:

- Od oko 90.000 stranih radnika, koliko ih na različite načine stigne u Sloveniju, 60.000 dolazi iz BiH, mahom iz tuzlanske regije i Krajine. Riječ je o građevinarima od kojih je dio legalno prijavljen, dok dio radi nacrno, bez ikakve socijalne, a često i materijalne zaštite i sigurnosti. Ima radnika koji mjesečno rade i po 300 sati na građevini, za platu od mizerna dva eura na sat. Uprkos tome, većina tih radnika nije sigurna hoće li na kraju mjeseca primiti i tu tako nisku plaću, jer ih poslodavci ucjenjuju dozvolama i boravišnim vizama.

OSCE je naglašava se svjestan da centri za socijalni rad, kao i druge institucije u BiH, često imaju ograničene resurse - finansijske, materijalne i ljudske. Također, iz Misije OSCE-a ističu i svjesnost da centri zavise od entiteta, kantona i općina u smislu pružanja socijalne pomoći i socijalne zaštite stanovnicima. Upravo stoga cilj priručnika je da pokaže da su i centri odgovorni za poduzimanje koraka za postepeno ostvarivanje socijalnih prava uz korištenje svih svojih kapaciteta. Priručnik pokazuje da postoje koraci koje centri trebaju i mogu poduzeti, a koji bi doprinijeli poboljšanju položaja najugroženijih kategorija.

-Prikupljanje tačnih i klasificiranih podataka o potrebama najugroženijeg stanovništva, je jedan korak koji socijalni radnici mogu preduzeti. Drugi korak, može biti održavanje redovnih kontakata sa organizacijama civilnog društva i lokalnim zajednicama, kako bi se pridobila njihova podrška u identificiranju najvećih potreba. Ove aktivnosti su u skladu sa standardima ljudskih prava i mogu se realizirati sa relativno malim resursima, naveo je Hajro Pošković, pravni savjetnik Misije OSCE-a u BiH.

Naglašeno je da priručnik pod nazivom "Ljudska prava za socijalne radnike u teoriji i praksi" daje upravo - solidnu osnovu za socijalne radnike o teoriji ljudskih prava i koji su to međunarodni pravni akti kojima se ona štite, navodi primjere i daje savjete o tome šta ovi principi znače za socijalne radnike u praksi te kako socijalni radnici mogu koristiti ljudska prava kako bi poboljšali svoje usluge najugroženijim dijelovima BiH društva.

Almir TERZIĆ

Amnesty International upozorava

LJUDSKA PRAVA POSTALA ŽRTVA GLOBALNE KRIZE

Vodeća organizacija za zaštitu ljudskih prava Amnesty International (AI) objavila je krajem petog mjeseca o.g. svoj godišnji izvještaj o stanju ljudskih prava u svijetu. U njemu se navodi da su ljudska prava postala žrtva na mnogim lokacijama jer se pažnja koncentrira na sve veće financijske probleme. Sezonski radnici u Kini, domorodačko stanovništvo u Južnoj Americi i milioni ljudi širom afričkog kontinenta bili su žrtve represije kad su pokušali prosvjedovati protiv sve većeg siromaštva i nezaposlenosti. Globalna financijska kriza potiče vlasti u zemljama širom svijeta da se obračunavaju s ljudima koji prosvjeduju, stoji u Izvještaju AI.

Ugledna organizacija, sa sjedištem u Londonu, se vrlo iscrpno bavi i prilikama u zemljama našeg regiona – Bosni i Hercegovini (BiH), Srbiji, Hrvatskoj, Crnoj Gori i Kosovu. Kompletan Izvještaj se odnosi na prilike tokom 2009. godine u oblasti poštivanja ljudskih prava. On sadrži poduži spisak primjera kršenja ljudskih prava u svim spomenutim zemljama. Dio koji se odnosi na BiH prenosimo u cjelosti.

Negiranje zločina

„Odnosi između tri glavne etničke grupe – Srbi, Hrvati i Bošnjaci – su drastično pogoršani. Neki visokopozicionirani političari sve više koriste nacionalističku retoriku. U nekim slučajevima je ovo poprimilo formu javnih, verbalnih napada na državne institucije, uključujući i nezavisnost pravosudnog sistema. Pojedini političari su davali izjave u kojima su negirali ratne zločine, iako su sudovi presudili u ovim predmetima i osudili počinioce.

U nekoliko navrata su srpski predstavnici bojkotirali državne institucije, na taj način paralizirajući njihov rad. Pregovori koje je moderirala međunarodna zajednica da bi se osnažile državne institucije i izmijenio ustav su u oktobru 2009. propali.

Kao odgovor na ekonomsku krizu, vlasti su najavile smanjenje budžeta za socijalna davanja. Ovo je nesrazmjerno uticalo na najranjivije grupe i dočekano je javnim revoltom.

Međunarodna zajednica nastavlja svoje prisustvo u Bosni i Hercegovini. U martu je austrijski diplomat Valentin Inzko zamijenio

Odnosi između Srba, Hrvata i Bošnjka u BiH su drastično pogoršani, visokopozicionirani političari sve više koriste nacionalističku retoriku što je poprimilo formu javnih, verbalnih napada na državne institucije, uključujući i pravosudni sistem

Miroslava Lajčaka na mjestu Visokog predstavnika – šefa civilne agencije za implementaciju mira koja je uspostavljena 1995. godine Dejtonskim mirovnim sporazumom. Visoki predstavnik također obavlja dužnosti Specijalnog predstavnika EU. Evropska unija i dalje zadržava svoje mirovne snage sa oko 2.000 vojnika, kao i policijsku misiju sa oko 150 članova međunarodnog osoblja.

U oktobru je BiH izabrana za nestalnu članicu Vijeća sigurnosti UN-a za period 2010-2011.

Međunarodna pravda

Krajem 2009. godine, sedam predmeta ratnih zločina iz BiH se našlo pred Međunarodnim sudom UN-a za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije (Tribunal). Pored toga, još tri predmeta su bila u žalbenom postupku. Pred Tribunalom je u oktobru započeto suđenje Radovanu Karadžiću. Prema dvjema tačkama optužnice, Karadžić se tereti za genocid. Prvi se odnosi na zločine koji su počinjeni u periodu između 31. marta i 31. decembra 1992. godine u više opština u BiH, koji su uključivali ubistva, mučenja, prisilno premještanje i deportaciju i koji su imali za cilj da unište bosanske Hrvate i bošnjake kao etničke ili vjerske grupe. Druga tačka obuhvata ubijanje više od 7.000 muškaraca i dječaka u Srebrenici u julu 1995. godine. Još pet tačaka optužnice se odnose na zločine protiv čovječnosti, uključujući progon, istrebljivanje, ubistvo i deportaciju nesrpskog stanovništva. Optužnica također sadrži četiri optužbe za kršenje zakona ili običaja ratovanja, kao što je uzimanje talaca i teroriziranje civilnog stanovništva.

Radovan Karadžić je bojkotirao postupak od samog početka tako što je redovno odbijao da se pojavi u sudnici. U novembru je predsjedavajući sudija imenovao advokata koji će ga zastupati u njegovoj odsutnosti. Suđenje je prekinuto do marta 2010. godine da bi se advokat kojeg je imenovao Sud mogao pripremiti za predmet.

U julu je Sudsko vijeće Tribunala osudilo Milana i Sredoja Lukića za ratne zločine i zločine protiv čovječnosti, uključujući spaljivanje barem 119 Bošnjaka u Višegradu 1992. godine. Optužnica je obuhvatala djela ubistva, progona, istrebljivanja i mučenja civilnog stanovništva u području Višegrada tokom ratnog perioda od 1992. do 1995. godine. Milan Lukić je osuđen na doživotnu kaznu zatvora, a Sredoje Lukić na 30 godina zatvora. Ipak, bez obzira na obimne dokaze koje je Tribunal prikupio, optužbe koje su se odnosile na ratne zločine seksualnog nasilja nisu uvrštene u optužnicu. Od osnivanja 1993. godine, Tribunal je procesuirao samo 18 predmeta koji su uključivali optužbe za ratne zločine seksualnog nasilja u ratu u BiH.

Pravosudni sistem

Podrška svjedocima i mjere zaštite su neadekvatni u svim sudovima u BiH. Ovo znači da u nekim predmetima žrtve, uključujući preživjele ratnih zločina i seksualnog nasilja, nisu u mogućnosti ostvariti pristup pravdi.

POSJETE AI BIH

- Delegati Amnesty International-a su posjetili BiH u martu, septembru i oktobru 2009.
- „Nobody listens to us and nobody cares“: Women still waiting for justice in Bosnia and Herzegovina (EUR 63/006/2009)
- Bosnia and Herzegovina: „Whose justice?“ The women of Bosnia and Herzegovina are still waiting (EUR 63/005/2009)
- Bosnia and Herzegovina: Submission to the UN Universal Periodic Review (EUR 63/007/2009)
- Bosnia and Herzegovina: No justice for rape victims, 21 July 2009

Procesuiranje ratnih zločina se nastavlja pred Odjelom za ratne zločine Suda BiH. Do kraja godine, Odjel je donio 39 konačnih presuda od njegovog uspostavljanja 2005. godine. Ukupno je 57 predmeta u radu, u fazi suđenja ili žalbenog postupka.

Neka suđenja za ratne zločine gdje su počinioci nižerangirane osobe se vode pred lokalnim sudovima u oba polu-autonomna entiteta u državi – Federaciji Bosne i Hercegovine (FBIH) i Republici Srpskoj (RS) – kao i u Distriktu Brčko. Međutim, kapaciteti sudova i tužilaštava u FBIH i RS za procesuiranje ratnih zločina su i dalje nedovoljni.

U decembru 2008. su vlasti usvojile Državnu strategiju za procesuiranje predmeta ratnih zločina za rješavanje svih neriješenih predmeta ratnih zločina. Radi nepostojanja centralizirane baze podataka predmeta, predviđa se da se u svim jurisdikcijama nalazi između 6.000 i 16.000 predmeta ratnih zločina, u različitim fazama postupka. Međutim, provedba strategije je tokom 2009. išla veoma sporo i bila opstruirana nedostatkom političke volje. Verbalni napadi na pravosudni sistem i negiranje ratnih zločina od strane pojedinih visokopozicioniranih političara u zemlji su narušili državne napore da se procesuiraju predmeti ratnih zločina.

U oktobru je državni Parlament BiH odbio produženje mandata međunarodnim sudijama i tužiocima u Odjelu za ratne zločine. Nakon ove odluke, nekoliko organizacija za zaštitu ljudskih prava, uključujući i Amnesty International, su izrazile ozbiljnu zabrinutost u vezi spremnosti pravosudnog sistema BiH da procesuira predmete ratnih zločina u skladu sa najvišim međunarodnim standardima poštenog suđenja bez podrške međunarodnih sudija i tužilaca. Visoki predstavnik je 14. decembra 2009. iskoristio svoje posebne ovlasti da odbije odluku državnog parlamenta i produži njihov mandat.

Žrtve seksualnog nasilja

Preživjelim žrtvama ratnih zločina seksualnog nasilja se i dalje ne omogućava pristup ekonomskim i socijalnim pravima. Vlasti nisu odgovorile na potrebe preživjelih žrtava i nisu obezbijedile odgovarajući odštetu, koja bi im omogućila da ponovo izgrade svoje živote.

Mnoge žene koje su silovane tokom rata i dalje žive u siromaštvu i nisu u mogućnosti da pronađu zaposlenje jer i dalje pate od fizičkih i psiholoških posljedica svog ratnog iskustva.

Pružanje psihološke podrške preživjelima je neadekvatno, a mnoge žene nemaju ni pristup zdravstvenoj zaštiti. One bivaju predmetom diskriminacije u socijalnim davanjima u odnosu na druge grupe žrtava rata.

Prava manjina

Veliko vijeće Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu je 22. decembra 2009. godine presudilo da odredbe o podjeli vlasti u Ustavu BiH krše pravo na slobodne izbore i zabranu diskriminacije jer ne dopuštaju pripadnicima manjina da se kandidiraju na izborima za državno Predsjedništvo i Dom naroda državnog parlamenta.

Dervo Sejdić (Rom) i Jakob Finci (Jevrej) su 2006. godine podnijeli tužbu Evropskog sudu za ljudska prava tvrdeći da su njihova prava da budu birani u političke organe BiH i princip zabrane diskriminacije prekršeni Ustavom BiH. Obojica su poznate javne ličnosti i namjeravali su da se kandiduju na izborima za državno Predsjedništvo i Dom naroda, ali su spriječeni jer Ustav BiH ovo pravo ograničava samo na članove tri „konstitutivna naroda“ BiH (Bošnjaci, Hrvati i Srbi).

Prisilni nestanci

Napredak u identificiranju mjesta gdje se nalaze nestale osobe tokom ratnog perioda od 1992. do 1995. godine je i dalje spor i opstruiran nedostatkom saradnje među organima FBIH i RS. Prema raznim procjenama, lokacije gdje se nalazi oko 10.000 do 12.000 nestalih osoba i dalje ostaju nepoznate. Pored toga, oko 3.000 tijela koja su pronađena i ekshumirana i dalje čekaju identifikaciju. Ekshumacije koje provodi Institut za nestale osobe se nastavljaju na različitim lokacijama.

U augustu je identificirano tijelo pukovnika Armije Bosne i Hercegovine Avde Palića. On je bio predmetom nasilnog nestanka u julu 1995. godine, navodno od strane vojske bosanskih Srba. Prema medijskim izvještajima, njegovo tijelo je ekshumirano iz masovne grobnice u Rogatici u Republici Srpskoj 2001. godine, ali je identificirano tek osam godina kasnije.

Državne vlasti nisu uspostavile bazu podataka nestalih osoba i Fond za podršku porodicama nestalih osoba, koje nalaže Zakon o nestalim osobama koji je usvojen 2004. godine.

U nedostatku adekvatnih mjera od strane vlasti da se riješe ova pitanja, neki srodnici nestalih osoba su zatražile pravdu pred međunarodnim institucijama za ljudska prava.

Tokom 2009., Advocacy Centre – TRIAL (ACT), nevladina organizacija sa sjedištem u Ženevi, je podnijela pet pojedinačnih podnesaka Komitetu za ljudska prava UN-a u ime srodnika žrtava nasilnog nestanka u BiH. Ova organizacija je navela višestruka kršenja ljudskih prava zbog neprovođenja istraga, krivičnog gonjenja, nedostatka odštete i efektivnog lijeka za nestanak srodnika. ACT je podnio dodatnih 16 tužbi Evropskom sudu za ljudska prava u ime srodnika nestalih osoba.

U oktobru je Savez udruženja porodica zarobljenih i nestalih lica RS podnio 78 predmeta Evropskom sudu za ljudska prava u ime porodica nestalih Srba. Savez je naveo da su vlasti propustile da odgovore na njihove stalne upite o mjestima gdje se nalaze nji-

hovi srodnici bez obzira na prethodnu odluku Doma za ljudska prava BiH kojom su vlasti obavezane do ovo urade.

Izbjeglice i raseljeni

Manje ljudi se vratilo u svoje prijeratne domove tokom 2009. godine u odnosu na 2008. godinu. Prema informacijama UNHCR-a, UN-ove agencije za izbjeglice, do septembra 2009. godine samo se 758 izbjeglica i 216 interno raseljenih osoba vratilo svojim prijeratnim domovima.

Većina povrataka se desila u mjestima gdje povratnici čine etničku manjinu. Mnogi ljudi, uključujući preživjele ratnih zločina seksualnog nasilja, i dalje nisu u mogućnosti da se vrate u svoja prijeratna mjesta prebivališta. Mnogi strahuju za svoju sigurnost jer pojedinci koji su počinili ratne zločine protiv njih ili njihovih porodica i dalje žive u prijeratnim zajednicama i često se nalaze na pozicijama moći.

Diskriminacija u pristupu ekonomskim i socijalnim pravima, kao što su zaposlenje, zdravstvo i obrazovanje, i dalje sprječavaju povratak izbjeglica.

Protuterorističke mjere

Vlasti BiH su nastavile da krše prava pojedinaca koji su se nastanili u BiH tokom ili nakon rata i kojima je nakon toga dodijeljeno državljanstvo BiH. Kao rezultat odluka Državne komisije za reviziju odluka o naturalizaciji stranih državljana, neki od njih su izgubili državljanstvo te su protiv njih pokrenute procedure deportacije.

Sedam ljudi je smješteno u imigracioni centar u Lukavici, gdje očekuju deportaciju u zemlje porijekla. Ukoliko budu deportovani, oni će biti izloženi riziku mučenja ili smrtne kazne. Vlasti nastavljaju da drže ove osobe u pritvoru na osnovu nespecifiricane prijetnje nacionalnoj sigurnosti. Imad al Husein ostaje u pritvoru u imigracionom centru u Lukavici, gdje se nalazi od oktobra 2008. godine bez obzira što protiv njega nisu podignute krivične optužbe koje bi opravdale njegovo držanje u pritvoru. Postupak žalbe protiv oduzimanja državljanstva je u toku pred bh. pravosuđem i Evropskim sudom za ljudska prava.

Uslovi za pritvorenike u imigracionom centru u Lukavici su neadekvatni. Tokom procesa oduzimanja državljanstva, ljudi su u tom pritvoru provodili po nekoliko mjeseci. Ustanova u Lukavici je predviđena za privremeni pritvor za samo nekoliko sedmica i nema kapacitete da zadovolji prava i potrebe osoba koje su zadržane duže vremena, kao što su dijetetske potrebe tokom Ramazana ili posebna soba za bračne posjete.

JAKI SU IZNAD ZAKONA

Trend zanemarivanja ljudskih prava kako bi se nosilo s finacijskim problemima zabilježen je – kaže Amnesty International – i u Sjedinjenim Državama. AI je optužio SAD, Rusiju i Kinu za ignoriranje ljudskih prva. Američk predsjednik Barack Obama optužen je za lažno obećanje kako će zatvoriti zatvor u Guantanamo Bayu na Kubi. Rusiju i Kinu su kritizirali za blokiranje međunarodnog nadzora za vrijeme krvavog sukoba između Vlade i pobunjenika u Šri Lanki. Tom prilikom vladine snage i tamilski tigrovi su namjerno gađali civile i bolnice. Prema procjenama UN-a ubijeno je više od 7.000 civila.

- Naši zapisi pokazuju kako se jake države drže iznad zakona i štite svoje saveznike, a pravda se samo servira kada nekome to dobro dođe, rekao je Claudio Cordone, glavni tajnik Amnesty International.

Francis Perrin, zamjenik predsjednika francuske podružnice Amnesty International, dodao je kako Obamina administracija ne želi istražiti navodne povrede ljudskih prava za vrijeme Bushovog rata protiv terora. No, i Francuska je također kritizirana i to zbog policijskog nasilja, ali i maltretiranja izbjeglica kao i tražitelja azila. Kinu se kritizira za prikrivanje nemira u autonomnoj provinciji Uighur.

Zbog toga jer ne žele sudjelovati u radu Međunarodnog kriminalnog suda, uz SAD, Rusiju i Kinu, kritizirano je još dvadeset zemalja. SAD i EU su iskoristili i svoj položaj u UN-ovom Vijeću sigurnosti kako bi pomogli Izraelu da izbjegne kaznu za napad na Gazu. U The Goldstone Reportu stoji da su Izrael, ali i Hamas, počinili ratne zločine i moguće zločine protiv čovječnosti u Gazi, navode u AI.

U Rusiji se krše ljudska prava ubistvima advokata, novinara i svih onih koji se bore za pravdu. Naveliko se krše građanska prava i u Afganistanu, dok se s kršenjem svojih prava susreću Indijanci u Argentini, Kolumbiji i mnogim drugim državama.

U dijelu izvještaja koji govori o Evropi podsjeća se da je u osmom mjesecu prošle godine po prvi put u posljednjih deset godina došlo do sukoba dviju evropskih država. Petodnevni rat između Rusije i Gruzije rezultirao je s nekoliko stotina civilnih žrtava, hiljadama ranjenih i više od 200.000 raseljenih osoba.

Iako mnogi kršitelji ljudskih prava na jugoistoku Evrope uspješno izbjegavaju pravdu, u Izvještaju se kao izuzetan uspjeh navodi hvatanje i izručivanje Radovana Karadžića u Haag. Navodi se i to da je prošle godine Crna Gora i službeno priznala odgovornost za deportacije bošnjačkih civila 1992. godine.

Od problema vezanih uz ljudska prava u Evropi Amnetsty ističe da je sve više nasilja motiviranog rasnom i vjerskom mržnjom u nekim evropskim zemljama, kao što su Mađarska i Češka, a na meti napadača najčešće su se nalazili Romi, Židovi i muslimani.

Dio Izvještaja sa podnaslovom "Kosovo", ukazuje da UNMIK nije uspio da riješi pitanje nekažnjavanja predstavnika međunarodne zajednice odgovornih za kršenje ljudskih prava, kao ni počinioce ratnih zločina, prije svega one odgovorne za nestanke i otmice. Istaknuta je i diskriminacija prema manjinskim zajednicama, a povratak izbeglica je zanemarljiv, navedeno je u dokumentu.

Hrvatskim vlastima je zamjereno što još nisu istražile pripadnike hrvatske vojske i policije za zločine počinjene između 1991. i 1995. protiv pripadnika manjina, posebno hrvatskih Srba. AI navodi da je suđeno za samo dva posto zločina koje su počinili Hrvati, a 98 posto vođeno je protiv manjinskih pripadnika, velikom većinom Srba. AI upozorava na taj nesrazmjer.

AI navodi da u Srbiji još nema napretka u istrazi povodom pretjerane upotrebe sile prema zatvorenicima u Nišu, koji su se pobunili u decembru 2006. i od kojih je jedan umro od posljedica premlaćivanja. U području Sandžaka, sporovi među političkim strankama i suparničkim islamskim grupama i dalje izazivaju nasilje, navodi se u Izvještaju AI.

Mučenje i loše postupanje

U većini slučajeva, vlasti ne poduzimaju mjere protiv lošeg postupanja od strane policije i u zatvorima. Postojeći mehanizam pritužbi je nedjelotvoran i broj tužilačkih istraga o lošem postupanju je i dalje veoma mali.

Državni ombudsman je objavio izvještaj u septembru, gdje je rečeno da su uslovi u zatvorima u cijeloj BiH ispod međunarodnih standarda. Spomenuti su neadekvatni higijenski uslovi i materijalni uslovi, kao i nemogućnost zatvorenika da ostvare pristup zdravstvenim uslugama. Vlasti nisu riješile situaciju u Forenzičkom odjelu zatvora u Zenici, gdje pacijenti sa mentalnim oboljenjima nemaju adekvatnu medicinsku pomoć.

Osobe kojima je presudio Državni sud i dalje odslužuju kazne u zatvorima u FBIH i RS, jer ne postoji državni zatvor na nivou BiH. Ovo dovodi do razlika u ostvarenju njihovih prava i materijalnih uslova u pritvoru", kaže se u dijelu Izvještaja AI za Bosnu i Hercegovinu.

D.M.

Dok se govori o obaveznom srednjem obrazovanju u BiH

NEUREĐENO OSNOVNO OBRAZOVANJE

Veliki broj škola nema salu za tjelesno, internet, biblioteku, TV i video, grafoskope, školsko dvorište, a neke ni vodu za piće

U BiH svake godine, od svih upisanih, oko 20.000 djece ne završi srednju školu. Upišu se i onda jednostavno – nestanu. O ovoj djeci niko ne brine jer – srednje obrazovanje nije obavezno i niko, pa ni roditelji, ne može natjerati dijete da pohađa i završi srednju školu, objašnjavaju u školama i inspekcijama.

Udžebenici i nastavnici

Istovremeno, dostupne analize i informacije pokazuju da se djeca često ispisuju iz srednje škole zbog lošeg uspjeha, loše socijalne situacije u porodici, ali i objektivnih problema kao što je nepostojanje prevoza do udaljenih škola. Uostalom, nije daleko prošlo ljeto kada je u nizu opština i kantona u kojima HDZ BiH ima većinu u vlasti ukinut besplatan prevoz za učenike srednjih škola. No, dok se priča o obaveznom srednjem obrazovanju, rijetko se govori o onom osnovnom i svim njegovim bremenitostima.

Pred početak svake školske godine govori se o udžbenicima: opširni, neprilagođeni uzrastu učenika, veliki broj različitih izdanja i izdavača koji se otimaju za škole... U Republici Srpskoj udžbenike izdaje isključivo Zavod za udžbenike i nema privatnih izdavača pa je sve jednostavno i, za sada, nema problema kao u Federaciji BiH gdje Ministarstvo obrazovanja raspisuje tender za udžbenike i konkursom bira recenzente. Potom se izdavači prijave, recenzenti pregledaju materijale i daju primjedbe koje bi izdavači morali uvažiti iako su one često kontradiktorne, a ponekad i neprihvatljive ili neosnovane. Potom udžbenici idu pred Vijeće za udžbenike u FBiH u kom sjede ministri obrazovanja iz vlada svih deset kantiona i FBiH i to Vijeće daje konačnu ocjenu udžbenika, a u učionice mogu ići samo oni udžbenici koji dobiju ocjenu 4 plus, ili 75 posto pozitivnih mišljenja.

Posljednjih godina sa nivoa FBiH za svaki predmet budu odobrena po tri udžbenika, a izdavači se, od prošle školske godine, mogu žaliti na odluku Vijeća i to – samom Vijeću. (Članovi Vijeća, inače, imaju nakandu od 300 KM po sjednici). No, nakon odluke Vjeća, kantoni mogu napraviti vlastiti odabir udžbenika ili proširiti onaj sa nivoa FBiH.

A može i ovako

Uz sve ovo, kantoni sa hrvatskom većinom imaju svoj plan i program i izdaju svoje udžbenike. Konačno, između odabranih udžbenika nastavnik bira onaj koji ocijeni kao najbolji ili onaj koji mu naloži direktor škole. Ovdje se otvara pitanje povjerenja prema nastavnicima, prema direktorima, ali i prema izdavačima, a pojedini od ovih posljednjih tvrde da se iza ovakve procedure kriju korupcija i kriminal jer ministarstva mogu preferirati određene izdavače, a u FBiH je oko 200.000 osnovaca i svaki od njih kupuje između pet i 15 udžbenika i priručnika, a razlika u cijeni udžbenika od izdavanja do prodaje je navodno tri KM po knjizi.

Računica je jednostavna, a u trci za ovaj novac koji dolazi jednom u godini je između 10 i 15 izdavača i oko 90 štmaparija. Sada se pojavljuju inicijative da se u FBiH definiše zakon o udžbenicima ili da udžbenike biraju isključivo nastavnici, bez Vijeća i ministara. Do konačne odluke, djeca će se boriti sa udžbenicima koje ne koriste ni sami nastavnici koji ih preporuče. O interesu djece se, u svemu ovome, svakako vodi najmanje računa.

Nastavnici u osnovnim školama, prvenstveno oni stariji, nisu u prilici da prate tehnološka dostignuća, pa često o nekim pojmovima imaju manje znanja nego njihovi učenici. No i mlađim i starijim, naravno ne svim, često nedostaje znanja da zainteresuju učenike da prate nastavu ili pak da na prijemčiv način prenesu znanje, a pred njih se često, uz malu platu, stavlja niz obaveza koje nisu plaćene - poput vođenja sekcija ili članstva u komisijama, a u nekim kantonima u FBiH ni prekovremeni časovi nisu plaćeni.

Ombudsmeni FBiH su prije par godina u jednom specijalnom izvještaju ukazali i na činjenicu da veliki broj nastavnika ne obavlja redovne ljekarske preglede, a u posljednje vrijeme se u dnevnim novinama pojavljuju informacije prema kojima je sve češća pojava da nastavnici na časove dolaze pripiti.

Neopremljenost škola

U inspekciji za obrazovanje FBiH tvrde da se roditelji ne žale, ali sami roditelji kažu da im to ne pada na pamet jer ne žele da se nastavnici kasnije svete njihovoj djeci. Sve ovo je vjerovatno jedan od razloga da je Univerzitet u Sarajevu uspostavio pravilo prema kom profesori pri zapošljavanju moraju donijeti ljekarsko uvjerenje da su mentalno zdravi i da nisu ovisnici o drogama ili alkoholu. Kad pravila nema u obaveznom obrazovanju, neka ga barem ima u onom najvišem do kog dođe oko 25 posto djece u BiH.

Prema dostupnim informacijama, još prošle godine samo u Brčkom od 38 školskih objekata u njih 24 voda nije za piće ili pak od 111 osnovnih škola u Rrepublici Srpskoj njih 77 nije imalo bakteriološki ispravnu vodu. Istovremeno, ogroman je broj

škola koje nemaju salu za tjelesno, internet, biblioteku, TV i video, grafoskope, školsko dvorište… (Jednoj sarajevskoj osnovnoj školi je vlasnik bespravno izgrađenog ugostiteljskog objekta uzurpirao školsko dvorište i napravio parking.) Neki nemaju ni dovoljno tabli, kreda ili klupa… Djeca nastavu pohađaju u tri smjene.

Direktorske sabotaže

Za opremanje škola se svake godine u oba entieta u BiH izdvoji više miliona KM, ali to očito nije dovoljno ili je pogrešno raspoređeno. Samo u Kantonu Sarajevo, gdje djeluje više od 70 škola, do nedavno je više od deset škola bilo bez direktora – među strankama nije bilo političkog dogovora o tome kome "pripada" koja škola. Ovoj "šupljini" sa imenovanjem direktora je prethodila duga rovovska borba oko imenovanja školskih odbora koji u principu imaju samo jedan zadatak – da imenuju direktora škole.

Podsjećanja radi, mjesecima je trajala borba oko toga ko će na osnovu konkursa biti imenovan u školski odbor vjerovatno kako bi se tim ljudima kasnije moglo lakše naložiti koga da izaberu za direktora. Ovo je jedan od najkrupnijih razloga zbog kojih je CCI pokrenuo inicijativu da se direktori škola biraju direktno, od strane roditelja i zaposlenih. Ova inicijativa je već pretočena u zakon u Tuzli i Goraždu i upućeni tvrde da je dala dobre rezultate.

-Izbor direktora ima veze sa užinom, bibliotekom, opremljenošću škole, ekskurzijom, iznajmljivanjem sale za tjelesno, korištenjem dvorišta za održavanje stranačkih skupova, ali i niz drugih pitanja bitnih za funkcionisanje škole, objašnjava Adis Arapović iz CCI.

U javnu raspravu po ovom pitanju su uključena vijeća roditelja, ali informacije sa terena govore da su direktori pokušali sabotirati izjašnjavanje roditelja. Ovu inicijativu za sada podržava i ministar obrazovanja u Vladi kantona Sarajevo, Safet Kešo koji je deklarativno podržao ideju, ali je još nije pretočio u zakon. No, ideju je podržao premijer Besim Mehmedić koji je najavio da će, ukoliko ministar do ljetnje pauze ne poduzme ništa, sam predložiti izmjenu Zakona o obrazovanju koja će ići u pravcu ove inicijative.

Da rezimiramo: politika bira školske odbore koji biraju direktore, a direktori dalje određuju život u školi: određuju hoće li poslušati vijeća roditelja i učenika, opremaju škole, sugerišu izbor udžbenika koje opet bira politika…

-Obrazovanje je prioritet razvoja i ono mora biti u vrhu svih političkih, predizbornih i postizbornih agenda, ako želimo progres ovom društvu, kažu u nevladinom sektoru, ali izgleda da ih za sada malo ko sluša.

Rubina ČENGIĆ

Dok inovirana Strategija za povratak u BiH čeka najavljene kredite, 30%, ili više od 90.000, obnovljenih kuća je prazno, a oko 50.000 porodica, neki kao podstanari, čeka obnovu imovine. U međuvremenu se nerijetko može čuti da je povratak u BiH završena priča jer se više od četvrtine izbjeglica i raseljenih osoba integrisalo u zemljama prihvata i u mjestima raseljenja u BiH, ili su našli neka druga trajna rješenja.

- U Kupresu smo vidjeli da je hrvatska Vlada obnovila 420 kuća, a tamo žive četiri povratnika. U opštini Travnik, u Vitovlju u 17 kuća se niko nije vratio, u Korićanima 10, u Višegradu i u Šipovu živi 50 porodica, a više od 1.100 stambenih objekata je obnovljeno. U Bosanskoj Krupi u pedesetak obnovljenih kuća živi 30-ak ljudi, a u Opštini Zvornik 500 obnovljenih kuća niko ne koristi, govori Mirhunisa Zukić, predsjednica Unije za povratak u BiH.

- Prema našim podacima, dvije trećine ljudi koji su se stvarno vratili su još uvijek u evidencijama opština gdje su bili raseljeni jer ne mogu da se odreknu prihoda od kojih žive, jer ne mogu da dobiju posao u mjestu povratka. Svega jedan posto povratnika je zaposleno, kaže ministar Safet Halilović i tvrdi da je Ministarstvo uvelo rigorozne kontrole dodjele donacija od kada se domovi povratnika obnavljaju novcem iz budžeta.

Ove godine je, vjerovanto i s približavanjem izbora, priča o prognanicima i povratku aktivirana i ono što najviše brine su različiti podacima kojima raspolažu vladin i nevladin sektor. Tako, naprimer, u Opštini Rudo tvrde da imaju 2,5 miliona KM za povratnike i samo jednu aplikaciju dok u Ministarstvu tvrde da je tamo prijavljeno oko 150 porodica koje traže obnovu svojih domova za šta je potrebno oko 5,5 miliona KM, a od 2008. godine je za Rudo izdvojeno nešto više od 600.000 KM što je dovoljno za svega 10-ak kuća. Iz Dervene tvrde da tamo 4.000 povratničkih aplikacija čeka da bude obrađeno, dok u Ministarstvu tvrde da je to 800 prijava i da se razlika "vjerovatno odnosi na zahtjevima za naknadu štete". U Brčkom opet tvrde da je povratak sto posto završen, a u Ministarstvu da je za taj prostor potrebno još oko 500 kuća ili oko 20 miliona KM.

- Nesporno je da se Hrvati, kojih je u Derventi bilo gotovo 22.000, tamo ne vraćaju kao što je uostalom i slučaj sa gotovo svim područjima Posavine u dijelu koji je pripao RS. Stopa manjinskih povrataka (Hrvata i Bosnjaka) u Derventu je ispod osam posto,

Uz aktueliziranu priču o povratku

PRAZNE KUĆE ŠIROM BIH

Dok pedesetak hiljada porodica i dalje čeka krov nad glavom, veliki broj obnovljenih kuća širom zemlje sablasno su puste

a slično je i sa ostalim dijelovima Posavine u RS - kažu u Ministartstvu ne pojašnjavajući zašto je tako.

Opozicioni političari su skloni cijeniti da su još 90-tih SDA, SDS i HDZ BiH napravili nepisani dogovor da neće podržavati povratak.

- Sasvim bi drugačije izgledala politička scena, a samim tim i ukupna situacija u BiH da je, recimo, Posavina nacionalno šarena kaa prije rata – kaže Zvonko Jurišić iz HSP BiH

No u Uniji za povratak su sve bliže stavu aktuelnih vlasti.

- Činjenica je da lokalne vlasti i državno Ministarstvo imaju različite podatke, ali je teško reći na kome je krivica jer Ministarsvo na čudan način određuje prioritete za dodjelu novca za obnovu kuća za povratnike. Ovo može da znači da Ministarstvo, ipak, nema puni uvid u podnijete zahtjeve za povratak i obnovu imovine i oni bi novac trebali dodijeliti lokalnoj zajednici da ona određuje prioritete na način da stvarni povratnici dobiju novac jer sada imamo brojne slučajeve da ti stvarni povratnici žive u izuzetno teškim uslovima dok se obnavljaju kuće nekom ko je godinama u inostranstvu i ne namjerava se vratiti. Ali, činjenica je da i sami povratnici prave problem jer ne žele da se vrate i administrativno, na način da zdravstveno, socijalno ili penziono osiguranje prenesu tamo gdje su se vratili – kaže Mirhunisa Zukić.

R.Č.

POTRAGA ZA KREDITIMA

Iako se pominje da je za okončanje procesa povratka potrebno obezbjediti oko milijardu KM, prema Programu održivog povratka do 2014. godine, Parlament BiH je zadužio Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice i Ministarstvo finansija i trezora da za te namjene nađu povoljne kredite u iznosu od 400 miliona KM.

Alarm

Od 1995. Godine iz Bosne i Hercegovine je otišlo 70% inženjera, 81% magistara i nešto više od 70% doktora nauka, podatak koji je iznijela Prof. Dr Lamija Tanović sa Univerziteta u Sarajevu, govoreći na Tribini „Priliv mozgova/pameti: kako dovesti, vratiti, zadržati stručnjake u BiH“, koju je organizovala Asocijacija Alumni Centar za interdisciplnarne postdiplomske studije.

„Bosna i Hercegovina ima sto dolara manji bruto društveni proizvod (BDP) po glavi stanovnika nego što ga ima, recimo Namibija“, kaže ekonomski analitičar Damir Miljević. Pad ovogodišnjeg BDP-a BiH biće 3%, procjenju analitičari Međunarodnog monetarnog fonda.

BDP Bosne i Hercegovine iznosi tek 30% prosjeka u Evropskoj uniji. Podatak je objavio Eurostat krajem juna 2010.

Ekonomska banka za obnovu i razvoj (EBRD) u svom majskom izvještaju ističe da BiH u 2010. očekuje neznatni ekonomski rast kroz, kako navode, povećanje cijene aluminijuma, našeg glavnog izvoznog proizvoda, ali upozoravaju i na negativne političke aspekte. “BiH je u izbornoj godini, što će realizaciju značajnih reformi učiniti manje vjerovatnom”, ocjenjuju u EBRD-u.

Banka za region jugoistočne Evrope, takođe, projektuje prosječan rast BDP-a u 2010. godini od 0,3 odsto. Jedina zemlja u regionu koja će se izvjesno suočiti sa ekonomskim padom je Bugarska (-1,2 odsto), dok bi najveći pomak trebalo da ostvari Makedonija sa rastom BDP-a od 2,2 procenta. BiH će, prema prognozi iz istog izvještaja, iduće godine ostvariti najmanji ekonomski rast u regionu, od 1,7 odsto.

Afirmacija bh žene u političkom odlučivanju

VRIJEME JE ZA PREUZIMANJE ODGOVORNOSTI

Važno je učestvovati u promjeni strukture liderstva koji su skrojeni prema muškim standardima moći, nadmetanja, pobjede i kontrole

U cilju podizanja nivoa znanja o pitanju ženskih političkih prava, kapaciteta, mogućnosti i odgovornosti grupa nevladinih organizacija iz cijele Bosne i Hercegovine proteklih mjeseci uspješno provodi Projekt koji bi na kraju trebao rezultirati unapređenjem kapaciteta u donošenju odluka kod žena, kao društveno isključene grupe iz političkog života BiH. Kompletan Projekt dobija na značaju činjenicom da predstoje oktobarski izbori.

Kampanja i izazovi

Putem edukativnih treninga koji se realiziraju u 36 bosanskohercegovačkih gradova i 105 ruralnih područja radi se na educiranju građanstva o ženskim ljudskim pravima i građanskom aktivizmu. Do oktobarskih izbora kroz radionice će proći više od 3.000 direktnih korisnica i 20.000 indirektnih korisnika/ca o temama važnosti građanskog aktivizma i ženskim ljudskim pravima, koje po Ustavu BiH ima svaki/a građanin/ka. Bitno im je, ističu u TPO Fondaciji, osnažiti žene kako bi se aktivnije uključile u društvene procese, te postale ravnopravne sudionice kreiranja pitanja na državnom nivou.

Kampanja „Osnaživanje uloge žena – 101 razlog zašto glasati za ženu“ odvijala se i odvija u tri faze. U prvoj je bilo primarno promovisanje samog projekta i njegovih ciljeva. Druga faza je već pomenuta edukacija i promocija “NE jedan – 101 razlog zašto glasati za ženu”, a treća jeste poziv za glasanje. Glasaj za ženu!

Kroz niz javnih debata, tv spotova, radio jinglova, uličnih akcija animirani su građani/ke da se zapitaju zašto od 2002. godine broj žena u tijelima državne vlasti konstantno opada, te koje su posljedice isključenja žena iz političkog života.

U samome startu kampanje, veliki izazov je bio kako na jednostavan, prepoznatljiv i pamtljiv način pokazati prednosti uključenja žena u politički život, ali i ukazati na trajne posljedice po društvo i žene uopšte u slučaju njihovog isključivanja iz odlučivanja.

U prvih mjesec dana trajanja najveće bh. inicijative za osnaživanje uloge žene u BiH prikupljena je i promovisana 101 izjava, od 101 bosanskohercegovačke ličnosti, a koja je ujedno i 101 razlog zašto glasati za ženu na predstojećim izborima. Putem ulične akcije 24.05.2010. godine u isto vrijeme u 11 gradova Bosne i Hercegovine je održana promocija brošure sa 101 izjavom zašto glasati za ženu pod sloganom kampanje: „Domaćice više zbori i za svoje mjesto se izbori“!. Ovaj slogan otkrio nam je grafizam, asesoar i komunikaciju kuhinje, mjesta koje je, kako stvari stoje, mnogo bliže i poznatije većini bh. žena, nego što su to skupštinske sale, parlament. Istraživanja su pokazala da će većina žena radije ostati uz porodicu nego se javno angažovati bilo kroz nevladinu organizaciju, bilo kroz političku partiju.

Sve radionice su izuzetno posjećene

Politička tradicija

U periodu od 27.05.2010. do 07.06.2010., u sklopu projekta, je realizovano radijsko takmičenje na talasima RSG-a, na kojem su građani/ke mogli/e glasati za najinteresantniju izjavu. Nakon 11 dana izabran je i pobjednik radijskog takmičenja za Najizjavu “101 razlog zašto glasati za ženu” - Marijan Mijajlović:

- Ako može Indira Gandi, Jadranka Kosor, Benazir Buto, ne vidim razlog zbog kojeg bh. žene ne bi mogle biti na vodećoj funkciji u državi. Potrebna je ravnopravnost i svakako treba dati punu podršku i hrabro pokušati stići i slijediti primjer vodećih zemalja svijeta, u kojima žena zauzima važno mjesto u političkom životu i odlučivanju.

Većinu biračkog tijela u BiH čine žene, čak 52% glasačkog tijela. Nžalost, one glasaju u manjem procentu nego muškarci, a na predizbornim listama zastupljne su tek “u tragovima”. Za demokratsko društvo, gdje svaka pojedinka preuzima odgovornost prema državi, kako bi svi/e imali/e kvalitetniji život, potrebno je da svi/e budu jednako zastupljeni/e na mjestima gdje se donose državne odluke.

Unatoč dugogodišnjoj retorici osnaženja žena koja insistira na edukaciji i formalnim političkim pravima žena, politička participacija žena u tijelima vlasti u različitim nacionalnim kontekstima ostaje mala. Ovakvo stanje po pitanju političke participacije žena nije iznenađujuće kada se u obzir uzme politička tradicija koja počiva na patrijarhalnom konceptu društvene organizacije. Međutim, ne smijemo zaboraviti činjenicu da su žene ipak napravile značajan pomak u različitim

profesijama i sferama društvenog života - pomak koji zasigurno može biti samo podsticaj za dalju borbu u procesima destabilizacije neravnopravnosti i nejednakih mogućnosti žena u politici.

Rezultati globalnog interesa za povećanje učešća žena u politici i političkom životu su ohrabrujući. Mada je u svijetu još uvijek situacija takva da jedna trećina svih parlamenata ima manje od 10% učešća žena u svojim tijelima, ipak se ne smije zanemariti činjenica da se od 1995. do danas broj zastupničkih mjesta koje popunjavaju žene u parlamentima povećao za 60%. Istina, napredak je vidljiv, ali njegov ritam je spor i promjene ne nastaju podjednako za sve države. Predrasude i kulturalne percepcije ženskih uloga, nedostatak finansijskih sredstava kao i institucionalna neosjetljivost nastavljaju da oneomogućavaju pristup i učešće žena u politici. Zasigurno je da pred nama stoji još mnogo truda i rada kako bi se približili demokratiji koja će odslikavati rodnu jednakost i koja se jedino kao takva može nazvati demokratijom.

Zabrinjavajuće činjenice

Danas barem znamo da je učešće žena u politici značajno iz razloga što insisitira na različitosti i poštivanju različitosti. Žene su te koje u političku arenu unose različite i svježije perspektive, talente i shvatanja, kreirajući time političku agendu obojenu raznovrsnim i dinamičkim bojama. Promjene koje su nastale u izvršnim vlastima pojedinih država ukazuju na pozitivni uticaj prisustva žena – tome svjedoči unapređenje komunikacijskog aspekta i ponašanja u parlamentima; prioritiziranje određenih pitanja i zakona; rodni senzibilitet u svim vladajućim tijelima, uključujući finasiranje; kao i donošenje novih zakona i izmjene postojećih.

Uključivanje žena u procese odlučivanja unutar zakonodavnih tijela daje izuzetnu političku vidljivost ženskim ljudskim pravima širom svijeta. Mada žene nisu homogena grupa, one naginju uzajamnoj podršci i imale su ključnu ulogu u osvjetljenju ženskih pitanja i problema na dnevnom redu u parlamentima. Dodatno tome, uključenje žena nosi simboličku vrijednost obzirom da problematizira ustaljeno shvaćanje politike kao muškog domena i mijenja aktuelnu empirijsku istinu da politika jeste muški domen.

U kontekstu Bosne i Hercegovine, zastupljenost žena na mjestima odlučivanja ne sadrži ni kvotu od 30%, koja je zakonom zagarantovana. Zastupljenost žena

I ulične akcije su pobudile interesovanje građana

u Predstavničkom domu Paralmentarne skupštine BiH iznosi 11,9%, u Domu naroda Parlamentarne Skupštine BiH 13,33%. U ovakvoj situaciji vrlo je teško vjerovati da će se demokratizacija i političko osnaživanje žena desiti uskoro. Naročito je zabrinjavajuća činjenica malo učešće žena u radnim tijelima i delegacijama iz kojih su žene potpuno isključene. Na primjer, samo jedna od devet članova/ica Gender komisije je žena.

Žene koje su uključene u javne diskusije su izuzetno rijetke. One najčešće zastupaju tradicionalno mišljenje ¨ovo je za nekoga drugog, neka drugi pročitaju i odluče... ja ne mogu preuzeti tu odgovornost¨. Razlozi za to su raznovrsni: patrijarhalna tradicija, zatim ženska uloga u porodici; nemogućnost da se kućni poslovi prebace na iznajmljenu domaćicu zbog ekonomskih razloga; nevjerovatna količina psiho-fizičke energije potrebne za brigu za primarne i sekundarne članove porodice; specifičan mentalni sklop žena; spremnost da žrtvuju svoju političku i drugu karijeru u ime materinstva koje je prioritet u njihovom životu. Rezultat ovakve situacije je dinamika i veza unutar same ženske populacije koja je složena i nepovoljna za promociju žena kao i ženskih ljudskih prava.

Studije pokazuju da većinu nezaposlenih čine žene i to one sa niskom stopom obrazovanja. Danas su žene ili zaposlene u „sivoj ekonomiji" ili domaćice. I kao takve izgubile su i motiv i želju da se vrate u aktivan javni život. Da odlučuju za sebe i svoju porodicu na političkom nivou. Bazirane su zbog potrebe za preživljavanjem da odlučuju o svakodnevnom životu i svakodnevnoj borbi tako da su zanemarile „globalnu" borbu.

UDRUŽIO IH JE "101 RAZLOG"

Projekat pod nazivom Osnaživanje uloge žena "101 razlog zašto glasati za ženu" kojim koordinira TPO Fondacija Sarajevo, implementira se od aprila 2010. godine i trajat će do oktobra 2010. godine. Partnerske organizacije su: Udruženje INFOHOUSE Sarajevo, koji je vlasnik brenda "101 razlog" i Fondacija CURE Sarajevo. Za edukaciju su zadužene organizacije na čelu sa TPO Fondacijom i Fondacijom CURE i još 10 partnera/ca iz cijele Bosne i Hercegovine (Udružene žene Banja Luka, Glas žene Bihać, Lara Bijeljina, UG Grahovo Bosansko Grahovo, Forum žena Bratunac, Asocijacija mladih BD Brčko, Li Women Livno, Žena BiH Mostar, VESTA Tuzla i Medica Zenica)

Glavni donator projekta je Švicarska vlada ureda za saradnju na području BiH, a projekat su podržali Heinrich Boll Stiftung i Friedrich Ebert Stiftug.

Centar za građansku suradnju

LOKOMOTIVA CIVILNOG DRUŠTVA

Kreiranje boljih ekonomskih i političkih uvjeta življenja u županijama/kantonima 8 i 10, ali i cijeloj BiH, s posebnim naglaskom na razvoj civilnog društva, demokracije, ljudskih prava, medija, rada s mladima i ranjivim skupinama – osnovna je zadaća ove nevladine organizacije iz Livna

Anto Mišković, predsjednik Upravnog odbora CGS-a uručuje nagrade osnovcima za najbolji likovni rad na temu zaštite rijeka i voda

Kada je 1996. Centar za civilno društvo u jugoistočnoj Europi (CGS) iz Washingtona DC u Livnu osnovao Centar za građansku suradnju ni najveći optimisti nisu mogli pretpostaviti da će ta nevladina, neprofitna, izvanstranačka organizacija postojati do danas i da će građanima livanjske Općine, Županije/Kantona i šire, donijeti toliko korisnih projekata. Osnivač im je u prvoj godini rada osigurao financjisku i tenhičku potporu, a osnovna sredstva za rad ureda dobili su od National Endowment for Democracy iz Washingtona, Američkog instituta za mir i Zaklade Charles Stewart Mott.

Već u godini osnivanja Centar počinje raditi samostalno. U početku je duboko podijeljeno društvo trebalo povezati na način da se izgradi povjerenje, da se projektima od koristi za sve građane, pripadnike različitih nacionalnosti, naprave prvi mostovi. Dvije izvršne direktorice, Zulka Baljak i Sonja Garić, bile su one koje su, zajedno sa šestočlanim Upravnim odborom, nosile to teško breme na svojim plećima.

Razbijanje predrasuda

Trebalo je probiti led, jer riječ je o prvoj modernoj nevladinoj organizaciji na ovim prostorima. Do tada su egzistirale jedino humanitarne, poput Crvenog križa i Merhameta, a Centar za građansku suradnju je bio prva nevladina organizacija koja je počela raditi na poticanju poštivanja ljudskih, građanskih i manjinskih prava, te promicanju međuetničke suradnje i podupiranju demokratskih procesa u BiH. Zbog toga ih se, među ostalim, primalo i s podozrenjem. Tko su te dvije žene i zašto su instalirane baš u Livnu, zbog čega je riječ o Bošnjakinji i Hrvatici, zašto ih financira međunarodna zajednica, koji je njihov interes u tomu…

Pitanja brojna, predrasude još veće, ali mjesec po mjesec, godina po godina, Centar za građansku suradnju izrastao je u najrespektabilniju nevladinu organizaciju u široj regiji, koju mnogi neopravdano zovu Hercegovina, jer niti su Livno, a ni Županija/Kanton u Hercegovini, već u jugozapadnoj Bosni. No, to je problem onih koji su nedovoljno pažljivi bili na satima zemljopisa/geografije.

Osnovni cilj CGS-a danas je poticanje aktivnog sudjelovanja građana u životu zajednice. Aktivnosti su usmjerene na provođenje projekata vezanih za kreiranje boljih ekonomskih i političkih uvjeta življenja u Županijama/Kantonima 8 i 10, kao i u Bosni i Hercegovini, s posebnim naglaskom na razvoj civilnog društva, demokracije, ljudskih prava, medija, rada s mladima, te ranjivim skupinama.

Ono što posebno valja naglasiti jeste da svi projekti koje je CGS realizirao, ili ima namjeru realizirati, moraju biti od koristi za sve građane bez obzira na nacionalnu, političku ili bilo koju drugu pripadnost. Samo tako možemo kreirati moderno civilno društvo na mikro i makro planu, kazat će Sonja i Zulka, kojima se u radu pridružio pravi mali tim, tako da pored njih, koje su i izvršne direktorice, u Centru profesionalno rade još tri stalno uposlene osobe, šest je stalnih volontera koji rade puno radno vrijeme, te veliki broj povremenih.

Kreatori ideja

Te prve godine djelovanja u Livnu i regiji CGS je otpočeo proces međuetničke suradnje realizirajući humanitarne i edukativne projekte uz potporu lokalnih javnih institucija, a svoje aktivnosti je usmjerio i na formiranje i jačanje drugih lokalnih nevladinih organizacija u regiji. U suradnji s medijima, posebice lokalnim radio postajama, za čije mlade novinare su često znali organizirati treninge za svladavanje osnovnih novinarskih vještina, Centar je neumorno radio na podizanju svijesti javnosti o civilnom društvu i demokraciji.

Trenutno je CGS registriran kao udruga građana kod Županijskog ministarstva, što im je omogućilo da prošire svoje aktivnosti na područje cijele županije kao i BiH, te da surađuju s drugim nevladinim organizacijama diljem zemlje.

Upravni odbor CGS-a je multietnički i volonterski. Riječ je o istaknutim, stručnim i moralnim ljudima poznatim po promicanju

međuetničke suradnje i demokracije u zajednici. Svojom mudrošću daju pozitivan kredibilitet CGS-u u zajednici, a i kreatori su ideja za nove projekte.

Za pobrojavanje svih njihovih projekata nemamo ni vremena ni prostora, jer bi nam trebalo više mjesta nego što ga Glasnik ima, stoga ćemo samo spomenuti nekolicinu aktivnih projekata.

Projekt „Poticanje aktivnog sudjelovanja građana u procesima odlučivanja“ promovira zdravu lokalnu demokraciju poticanjem i podržavanjem legalne participacije građana u procesima odlučivanja na općinskoj razini kroz mehanizam mjesnih zajednica. Njime žele doprinijeti transparentnijim i odgovornijim lokalnim vlastima u deset općina u Županijama/Kantonima 8 i 10 u Bosni i Hercegovini. Projekt je višegodišnji a podržan je od tri donatora: Mott fondacije, Međunarodnog Olof Palme Centra i Nacionalne zaklade za demokraciju (NED). Riječ je o desetogodišnjem projektu koji traje već tri godine.

„Lobiranje za bolju zakonsku zaštitu radničkih prava“ je projekt koji ima za cilj doprinijeti boljoj zaštiti radničkih prava formiranjem koalicije u Zapadnohercegovačkoj i Hercegbosanskoj županiji. Koalicija bi svojim medijskim i lobističkim aktivnostima animirala širu javnost te nagovorila više razine vlasti na poduzimanje konkretnih mjera glede poboljšanja položaja naših radnika. Projektne aktivnosti uključuju okrugle stolove, radio i televizijske emisije, prikupljanje podataka, izradu baze podataka, izvješća o stanju na tržištu rada i Zakonu o radu, izradu preporuka za bolju zaštitu radnika te lobiranje kod predstavnika svih razina vlasti, izravno i preko medijske kampanje.

Nemjerljiv doprinos

Putem UNDP-a (Razvojni program Ujedinjenih Naroda), Global Fond financira program pod nazivom „Koordinirani nacionalni odgovor na HIV/AIDS i tuberkulozu u ratom pogođenom i visoko stigmatiziranom društvu“. U okviru ovoga Programa, na prostoru cijele BiH, u tijeku je implementacija projektnog Cilja 1. pod nazivom: „Uvećanje informiranosti i obrazovanja o prevenciji među mladima“. Implementacija niza projektnih aktivnosti povjerena je „Asocijaciji za seksualno i reproduktivno zdravlje XY“ sa sjedištem u Sarajevu. Svrha njihovog angažmana je uspostava Info i Prijateljskih centara za mlade u BiH putem kojih će se osigurati dostupne, pravovremene i besplatne informacije o zaštiti zdravlja mladih ljudi, prevencija rizičnih ponašanja, informacije o spolno prenosivim bolestima a osobito o HIV/AIDS-u kao i besplatne medicinske usluge. Za općinu Livno projektne aktivnosti implementira Centar za građansku suradnju. Nedavno je završen i trening za 15 mladih volontera srednjoškolaca koji će obavljati vršnjačku edukaciju u osnovnim i srednjim skolama u općini Livno.

Pored ovih projekata godinama CGS radi na projektima zaštite okoliša, te suradnje vladinog i nevladinog sektora na tom planu. U suradnji sa Ministarastvom graditeljstva i zaštite okoliša u Kantonu 10 identificiralo je u svih šest općina (Livno, Tomislavgrad, Kupres, Glamoč, B. Grahovo i Drvar) najkritičnije divlje deponije, uklanjalo ih i saniralo, no, na žalost neodgovorni pojedinci su, za vrlo kratko vrijeme, na svakoj od njih stvorili nove deponije. Zajedno s Centrom mladih u Livnu osnivaju koaliciju Partnerstvo za okoliš, te provode aktivnosti na usvajanju Deklaracije o proglašenju HB županije ekološkom županijom. U sklopu tih aktivnosti bilo je i nedavno prikupljanje potpisa za peticiju koja će se naći na klupama zastupnika u Skupštini HBŽ, a Deklaraciju je već podržalo nekoliko općinskih vijeća. Tu je i edukacija učenika osnovnih škola na ekološkom planu te organiziranje natjecanja za najbolji likovni rad na temu zaštite rijeka i voda u HBŽ…

Sve ovo što smo pobrojali moglo bi se reći da su iznimno vrijedan doprinos Centra za građansku suradnju koji se ne može mjeriti novcem, a u ovih bezmalo petnaest godina postojanja bio je tu i cijeli niz, uvjetno rečeno, materijalnih projekata, od gradnje sustava za grijanje u livanjskoj Gimnaziji, Ekonomskoj školi, rekonstrukciji mokrih čvorova u školama, pristupnih putova, opremanju informatičkih kabineta, alata u strukovnim školama, crpkama za rješavanje vodoopskrbnih problema seoskih mjesnih zajednica

Željka MIHALJEVIĆ

« Znanje je žila kucavica demokratske samouprave – zemlja gdje građani nemaju pouzdan pristup informacijama, zemlja je idiota.»

Anne W. Branscomb, «Ko je zaista vlasnik javne informacije».

Alarm

Nesnošljiv položaj djece u kolektivnim centrima RS

USKRAĆENO PRAVO NA ŠKOLOVANJE

Jovanka Vuković

- U kolektivnim i izbjegličkim centrima Republike Srpske trenutno živi 96 djece do 18 godina. Njihov položaj je nezadovoljavajući zbog teških uslova života, kazala je Jovanka Vuković, predsjednica Savjeta za djecu RS.

- Osnovni problemi su uslovi stanovanja, koji nisu odgovarajući za djecu i za njihov psihofizički razvoj. Više od 59 odsto porodica živi u prostorijama koje imaju manje od 30 kvadrata, a više od 30 odsto nema vodu u stambenom objektu, dok 33 odsto nema toalet – dodala je Vukovićeva i pojasnila da su ovi podaci rezulat istraživanja položaja djece u kolektivnim i izbjegličkim centrima RS rađenog krajem 2009. godine.

Kako je naglasila, zabrinjavajuće je to da su djeca uskraćena za pravo na obrazovanje, jer više od 50 djece živi u seoskim i prigradskim kolektivnim centrima.

- Ovdje je problem u nastavljanju školovanja nakon osnovnog obrazovanja. Najčešće je problem neorganizovanog prevoza. Upravo zbog toga 37 odsto djece do 18 godina ostalo je na osnovnom obrazovanju - kazala je Vukovićeva ukazavši i na težak ekonomski položaj u kojem odrastaju. Analiza je, naime, pokazala da je 63 posto njihovih očeva i blizu 80 posto majki nezaposleno.

BLJESAK MUNJE

Uri Avnery, jedan od najdosljednijih izraelskih aktivista za mir, objavio je 19. 6. 2010., na Gush Salomu - sajtu Izraelskog bloka za mir, kolumnu pod naslovom "Bljesak munje" iz koje je vidljivo kako se mijenjaju okolnosti koje su Izraelu decenijama omogućavale da 's popustom' primjenjuje politiku sile. Prevod pomenutog teksta, kojeg prenosimo za čitaoce Glasnika, objavile su 26. 06. 2010. novine za civilno društvo i urbanu kulturu ZaMirZINE.

"Noć. Potpun mrak. Pljusak. Vidljivost gotovo nikakva. A onda, odjednom – bljesak munje. U djeliću sekunde svjetlost pokaže krajolik. U tom djeliću sekunde može se vidjeti zemljište oko nas. Nije onakvo kakvo je nekoć bilo. Akcija naše vlade protiv flotile s pomoći za Gazu bila je takav bljesak munje.

Izraelci, što se tiče viđenja svijeta, uobičajeno žive u mraku. Ali u onom se trenutku moglo vidjeti zbiljski krajolik oko nas; izgledao je zastrašujuće. Potom se na nas opet spustio mrak, Izrael se vratio u svoj mjehur, a svijet je nestao s vidika.

Taj djelić sekunde bio je dovoljan da otkrije turoban prizor. Gotovo na svim frontama stanje Države Izrael se pogoršalo nakon posljednjeg bljeska munje. Taj krajolik nisu stvorili flotila i napad na nju. On postoji otkako je uspostavljena naša sadašnja vlada. Ali ni to nije bio početak pogoršanja. Ono je počelo davno prije.

Akcija Ehuda Baraka & co. samo je rasvijetlila situaciju kakva je sada i dodatno je gurnula u krivom smjeru. Kako taj novi pejzaž izgleda u svjetlu Barakove barake ("barak" na hebrejskom znači munja)? Na čelu popisa nalazi se činjenica koju, čini se, nitko dosad nije primijetio: smrt Holokausta. U cijeloj strci koju je ova afera izazvala diljem svijeta Holokaust nije čak ni spomenut. Istina, bilo je nekih u Izraelu koji su Tayyipa Erdoğana nazvali "novim Hitlerom", a neki izraelomrsci su govorili o "nacističkom napadu", ali Holokaust je praktički iščezao.

Tokom cijelih dviju generacija naša se vanjska politika služila Holokaustom kao glavnim oruđem. Stav svijeta spram Izraela određivala je njegova nečista savjest. (Opravdani) osjećaji krivice – bilo zbog počinjenih grozota, bilo zbog toga što se gledalo na drugu stranu – uzrokovali su da se Evropa i Amerika odnose spram Izraela drukčije nego spram bilo koje druge nacije – od nuklearnog naoružanja do naseljā [na okupiranim područjima – prev.]. Svaka bi kritika postupaka naših vlasti odmah bila obilježena kao antisemitizam, i ušutkana.

Ali vrijeme čini svoje. Osjetila svijeta su otupjela uslijed novih tragedija. Za novu generaciju Holokaust je stvar daleke prošlosti, poglavlje u historiji. Osjećaj krivice nestao je u svim zemljama, osim Njemačke. Izraelska javnost to nije primijetila, jer u samom Izraelu Šoa je živa i prisutna. Mnogi Izraelci su djeca ili unuci onih koji su proživjeli Holokaust i Holokaust je ostavio pečat na njihovom djetinjstvu. Štoviše, golem se aparat brine da Holokaust ne nestane iz našeg sjećanja, počevši od dječjeg vrtića, pa preko ceremonija i spomen-danā, do organiziranih putovanja "onamo".

Prema tome, izraelsku javnost šokira saznanje kako Holokaust gubi moć kao politički instrument. Otupjelo je naše najvrednije oružje. Središnji stup naše politike jest naš savez sa Sjedinjenim Državama. Da upotrebimo izraz tako drag Benjaminu Netanyahuu (u drugom kontekstu): to je "stijena našeg opstanka". Mnoge nas je godine taj savez čuvao od svih nevolja. Znali smo da od SAD možemo dobiti sve što nam treba: moderno naoružanje kojim zadržavamo nadmoć nad svim arapskim armijama skupa, municiju u vrijeme rata, novac za našu privredu, veto na sve rezolucije Vijeća sigurnosti UN protiv nas, automatsku podršku za sve akcije svih naših vlada. Svaka mala i srednja zemlja na svijetu znala je da, želi li pravo ulaza u palače Washingtona, mora podmititi izraelskog vratara.

Ali tokom prošle godine u tom su se stupu pojavile pukotine. Ne tek malene ogrebotine i krhotine uslijed normalnog trošenja, nego pukotine što ih izazivaju pokreti tla. Uzajamna averzija između Baracka Obame i Benjamina Netanyahua samo je simptom mnogo dubljeg problema.

Prošlog tjedna šef Mossada je rekao Knessetu: "Za SAD mi više nismo pozitivna stavka nego teret." Tu je činjenicu oštrim riječima izrekao general David Petraeus, kazavši da trajni izraelsko-palestinski sukob ugrožava živote američkih vojnika u Iraku i Afganistanu. Značaj tog upozorenja nisu izbrisale kasnije umirujuće poruke. (Kada se Petraeus ovog tjedna onesvijestio tokom senatskog saslušanja, neki religiozni Židovi su u tome vidjeli božju kaznu.)

Sudbonosnu promjenu nisu pretrpjeli samo izraelsko-američki odnosi; i položaj samih SAD se pogoršava, što je doista loš znak za budućnost izraelske politike. Svijet se, polako i tiho, mijenja. SAD su još uvijek daleko najmoćnija zemlja, ali više nisu ona svemoćna supersila kakvom su bile od 1989. Kina pokazuje mišiće, zemlje poput Indije i Brazila su sve jače, neku ulogu počinju igrati zemlje poput Turske – da, Turske! To nije stvar godine ili dviju, ali svatko tko razmišlja o budućnosti Izraela za deset, dvadeset godina mora shvatiti da će se, ako se iz osnove ne promijeni, pogoršati i naša pozicija.

Ako je naš savez sa SAD jedan od središnjih stupova izraelske politike, drugi je široka podrška većine svjetskog židovstva. Tokom 62 godine mogli smo na nju računati

naslijepo. Štogod smo činili – gotovo su svi Židovi svijeta stajali u stavu mirno i salutirali. Kroz vatru i vodu, pobjede i poraze, slavna ili mračna poglavlja – Židovi svijeta su nas stvarno podržavali, dajući novac, demonstrirajući, vršeći pritisak na svoje vlade. Bez premišljanja, bez kritike. Više ne. Mirno, gotovo šutke, i u tom su se stupu pojavile pukotine. Ispitivanja javnog mnijenja pokazuju da se većina mladih američkih Židova okreće od Izraela. Ne tako što bi svoju lojalnost premjestili s izraelskog establishmenta na izraelski liberalni tabor – nego se potpuno okreću od Izraela.

Ni to se neće odmah osjetiti. AIPAC [American Israel Public Affairs Committee] i dalje tjera strah u srca onih u Washingtonu, Kongres će i dalje plesati kako oni sviraju. Ali kada na ključne položaje dođe nova generacija, doći će do erozije podrške Izraelu, američki političari će prestati puzati a vlada SAD će postupno izmijeniti svoje odnose s nama.

U našem neposrednom susjedstvu također se zbivaju duboke promjene, od kojih su neke blizu površine. Incident s flotilom ih je otkrio. Utjecaj naših saveznika se postojano smanjuje. Gube na visini, a u usponu je stara-nova sila: Turska. Hosni Mubarak je zaokupljen nastojanjem da vlast prenese na svojeg sina, Gamala. Islamska opozicija u Egiptu diže glavu. Nova privlačnost Turske postaje jača od saudijskog novca. Jordanski kralj je prisiljen da se prilagodi. Osovina Turska-Iran-Sirija-Hezbolah-Hamas je snaga u usponu, a osovina Egipat-Saudijska Arabija-Jordan-Fatah u opadanju. Ali najvažnija je promjena ono što se događa u svjetskom javnom mnijenju. Svako ismijavanje tog mnijenja podsjeća me na Staljinovo znamenito podrugivanje ("Koliko divizija ima papa"?).

Nedavno je neka izraelska televizijska kuća prikazala fascinantan film o njemačkim i skandinavskim volonterkama koje su u pedesetim i šezdesetim godinama preplavile Izrael kako bi radile (a ponekad se i udale) u kibucima. Izrael se tada smatralo srčanom malenom nacijom okruženom neprijateljima koji je mrze, državom koja se uzdigla iz pepela Holokausta kako bi postala rajem slobode, jednakosti i demokracije, koja je svoj najuzvišeniji izraz našla u toj jedinstvenoj tvorevini, kibucu.

Sadašnju generaciju mladih idealista iz cijelog svijeta, muškaraca i žena, koji bi nekada bili radili kao volonteri u kibucima, sada se može naći na palubama brodova što plove ka pogaženoj, zagušenoj i izgladnjeloj Gazi, koja dira srca mnogih mladih ljudi. Onaj pionirski izraelski David prometnuo se u okrutnog izraelskog Golijata.

To ne bi mogao izmijeniti čak ni neki genij spina. Sada već godinama svijet svaki dan vidi

Pod sliku: Uri Avnery

Državu Izrael na televizijskom ekranu i na prvim stranicama predočenu teško naoružanim vojnicima kako pucaju na djecu koja bacaju kamenje, topovima koji ispaljuju fosforne granate na stambene četvrti, helikopterima koji vrše "ciljane eliminacije", a sada i piratima koji napadaju civilne brodove na otvorenom moru. Prestravljenim ženama koje u rukama nose ranjenu malu djecu, muškarcima s amputiranim udovima, razorenim domovima. Kada čovjek na jednu sliku koja prikazuje drukčiji Izrael vidi stotine slika poput ovih, Izrael postaje čudovište. Tim više što izraelska propagandna mašina uspješno potiskuje bilo kakve vijesti o izraelskom mirovnom taboru.

Prije mnogo godina, kada sam htio ismijati narkomansku ovisnost naših vođa o upotrebi sile, parafrazirao sam izreku koja u mnogome odražava židovsku mudrost: "ako sila ne djeluje, upotrebi mozak". Da bih pokazao kako se mi Izraelci jako razlikujemo od Židova, izmijenio sam riječi: "ako sila ne djeluje, upotrebi još više sile".

To sam rekao kao šalu. Ali, kako to već biva s mnogim vicevima u ovoj zemlji, ona je postala zbiljom. Sada je to credo mnogih primitivnih Izraelaca, s Ehudom Barakom na čelu. U praksi, sigurnost neke države ovisi o mnogim faktorima, a vojna je sila samo jedan od njih. Dugoročno, svjetsko javno mnijenje je jače. Papa ima mnogo divizija. U mnogim je aspektima Izrael još uvijek snažna zemlja. Ali, kao što je pokazalo iznenadno osvjetljenje afere s flotilom, vrijeme ne radi u našu korist. Trebali bismo produbiti svoje korijene u svijetu i u regiji – što znači postići mir sa svojim susjedima – sada dok smo još jaki.

Ako sila ne djeluje, ni jača sila ne mora djelovati. Ako sila ne djeluje, sila ne djeluje. I točka."

Alarm

Za šest mjeseci ubijeno 59 novinara

Najmanje 59 novinara ubijeno je širom svijeta u prvih šest mjeseci ove godine zbog svog posla, a u istom razdoblju prošle godine ubijena su 53 novinara, saopštila je nevladina organizacija Press Emblem Campaign (PEC) sa sjedištem u Švicarskoj.

Najopasnija zemlja za ljude koji rade u medijima je ove godine Meksiko u kojem je ubijeno devetoro medijskih službenika. Na drugom mestu je Honduras, sa osam ubijenih, zatim Pakistan (šest mrtvih), Nigerija (četiri) i Filipini (također četiri). U tih pet zemalja ubijena je polovina ukupnog broja žrtava iz oblasti medija.

U Rusiji su ubijena tri novinara, u Kolumbiji također tri, a po dva u Iraku, Nepalu, Tajlandu i Venezueli. Po jedan novinar ubijen je u Afganistanu, Angoli, Bangladešu, Brazilu, Bugarskoj, Kamerunu, Cipru, Ekvadoru, Izraelu, Demokratskoj Republici Kongo, Ruandi, Turskoj, Somaliji i Jemenu.

Generalni sekretar PEC-a Blez Lampan osudio je ubistva i izrazio žaljenje zbog toga, pozivajući vlade svih zemalja i međunarodnu zajednicu da čvršćim mjerama spriječe ubistva novinara i da kazne počinioce, navedeno je na veb sajtu te organizacije.

Novinari su također često kidnapovani. Trenutno otmičari na istoku Avganistana drže dva francuska novinara već šest meseci. U Somaliji je više novinara ranjeno tokom sukoba, a stanje u toj zemlji, zbog nestabilnosti, postaje slično kao u Avganistanu.

Ako se gleda po kontinentima, onda je Latinska Amerika najopasnija za zaposlene u novinskoj "industriji", gdje su od početka godine ubijena 24 medijska radnika. Za njom slijedi Azija, sa 14 ubijenih, pa Afrika, sa devet ubijenih, gde je zabilježen zabrinjavajući porast ubijenih novinara, ukazuje PEC.

"Razlozi" ubijanja novinara su različiti. U Meksiku to je izvještavanje o ratu narkokartela, u Hondurasu i Tajlandu sukobi vlade i opozicije, u Pakistanu i Nigeriji plemenske tenzije, na Filipinima, Nepalu i kavkaskim zemljama politički sukobi.

Broj ubijenih novinara u svijetu stalno raste. U prvih šest mjeseci 2009. ubijeno je, prema PEC-u, 53 novinara, a u toku cijele te godine 122 novinara. Prethodne 2008. godine, od januara do juna, ubijeno je 45 novinara, a tokom cijele godine 91.

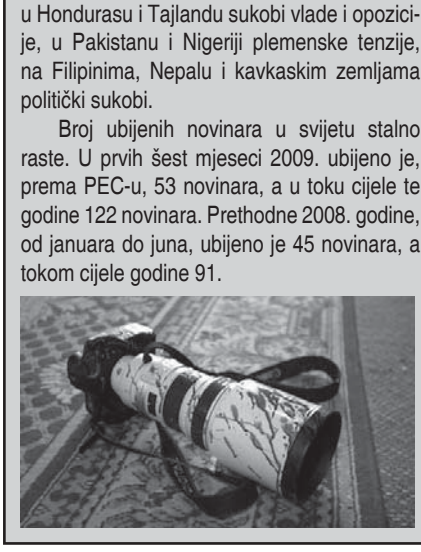

DAN KADA JE ZAČETA EVROPSKA UNIJA

Dokument nastao 09.05.1950. u Parizu predstavlja simbol početka, slobodnog i uspješnog puta mirne saradnje suverenih država, na temelju zajedničkih vrijednosti i interesa kao što su mir, solidarnost, demokratija, dobrobit ljudi i vladavina zakona

Evropska unija (EU) koja se, prije svega, temelji na zajedničkim vrijednostima poput solidarnosti, vladavine zakona i ljudskih prava začeta je Schumanovom deklaracijom 09. 05. 1950. godine. To je i razlog što su čelnici EU-a 1985., na sesiji u Milanu, donijeli odluku da se 09. 05. slavi kao (rođen)Dan Evrope.

Toga dana, prije šest decenija, u Parizu, tadašnji ministar vanjskih poslova Francuske, Robert Schuman upoznao je svjetsku javnost sa Deklaracijom kojom poziva Francusku, Njemačku, ali i druge evropske zemlje da ujedine svoju proizvodnju uglja i čelika kao "prvi konkretni temelj Evropskoga saveza". Predložio je stvaranje nadnacionalne evropske ustanove zadužene za upravljanje industrijom uglja i čelika, sektor koji je tada bio osnova sveukupne vojne moći.

Schumanova vizija

Pet godina po završetku Drugog svjetskog rata države Evrope bile su gotovo uništene u sukobu koji je za sobom ostavio materijalnu i moralnu pustoš. "Svjetski mir ne može se očuvati ukoliko se ne ulažu kreativni napori razmjerni opasnostima koje ga ugrožavaju. Doprinos koji organizirana i živa Evropa može dati civilizaciji nužan je za održavanje miroljubivih odnosa. Francuska, koja je više od 20 godina predvodila napore oko ujedinjene Evrope, uvijek je kao bitni cilj naglašavala služenje miru. Ujedinjena Evropa nije ostvarena, imali smo rat", uvodni je pasus Deklaracije.

Schuman je znao da vizija Evrope koju razlike ujedinjuju, a ne dijele, neće nastati preko noći, niti zahvaljujući ideji i interesu samo jedne ili nekoliko država. Zato je u Deklaraciji i zapisao kako će se ujedinjena Evropa izgraditi "putem konkretnih postignuća koja će prvo stvoriti solidarnost koja će dovesti do toga da svaki rat između Francuske i Njemačke postane ne samo nezamisliv, nego i materijalno nemoguć. Uspostava te snažne proizvodne cjeline, koja je otvorena prema svim zemljama koje su voljne sudjelovati, cjeline koja se definitivno opredijelila za to da svim zemljama članicama pruži osnovne proizvode za industrijsku proizvodnju pod istim uslovima, smatrat će se istinskim temeljima za njihovo gospodarsko ujedinjenje. (...) Ta će se proizvodnja nuditi cijelom svijetu, bez razlike i iznimaka, s ciljem da se doprinese podizanju životnog standarda i promicanju uspostave mira… To može biti poticaj iz kojeg će izrasti šire

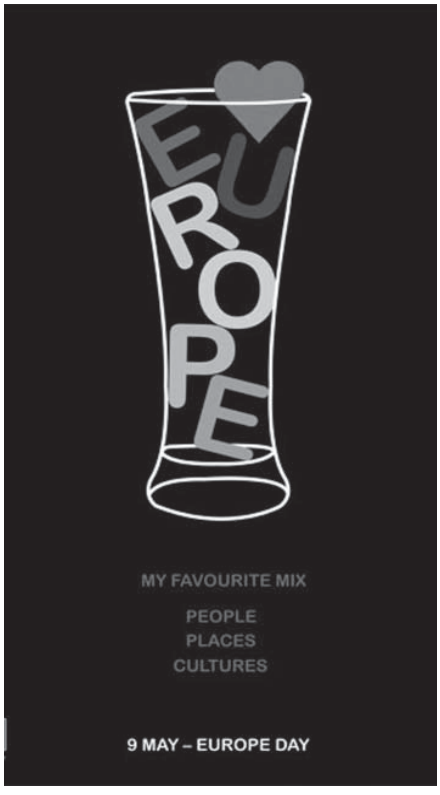

i dublje zajedništvo među zemljama koje su dugo bile međusobno suprotstavljene kroz krvave podjele."

Temeljna načela

Samo godinu dana kasnije, 18. 04. 1951., Francuska, Njemačka, Italija, Belgija, Nizozemska i Luksemburg osnovali su Evropsku zajednicu za ugljen i čelik. To je bio prvi korak u ostvarenju Schumanovog sna i nastajanju današnje Evropske Unije, zajednice pola milijarde ljudi od Baltika do Sredozemnog mora. Svaka država koja odabere pristupiti ovoj zajednici podupire njena temeljna načela mira i solidarnosti Te vrijednosti pronalaze izraz putem gospodarskoga i socijalnoga razvitka, obuhvaćajući ekološke i regionalne dimenzije koje su jamstvo odgovarajućeg životnog standarda svih građana Unije. Sa bogatstvom naroda, kultura, pogleda i razmišljanja, Unija danas predstavlja jedinstven politički poduhvat u civilizaciji koju živimo, tijelo čiji se rast i sazrijevanje bilježi gotovo godišnje.

Visoka predstavnica Evropske unije za vanjsku i sigurnosnu politiku Caterine Ashton ukazala je, povodom ovogodišnjeg, jubilarnog obilježavanja Dana Evrope, na značaj Schumanove deklaracije iz 1950. koja je, poslije dva svjetska rata, postavila temelje za ujedinjenu, stabilnu i mirnu Evropu:

- Dan Evrope postao je simbol novog početka, slobodnog i uspješnog puta mirne saradnje suverenih država, na temelju zajedničkih vrijednosti i interesa kao što su mir, solidarnost, demokratija, dobrobit ljudi i vladavine zakona, ocijenila je u saopćenju Ashton.

Potpredsjednica Evropske komisije je poručila da Evropa želi da pojača saradnju s partnerima širom svijeta radi pronalaženja rješenja za izazove s kojima se suočava svijet u 21. stoljeću, kao što su nestabilnost država, terorizam, organizovani kriminal, klimatske promjene, pandemije, ilegalna imigracija, trgovina ljudima, ekonomski i drugi problemi.

D.M.

ROBERT SCHUMAN

(29 June 1886 – 4 September 1963)

Svako mora biti uvjeren da smo potrebni jedni drugima, bez obzira na položaj i snagu kojom raspolažemo. Sama naša sredstva nisu više dovoljna za sve naše potrebe. Gorka je to istina, ali nemamo je pravo skrivati. Nije ponižavajuće priznati takvu promjenu stanja. Ako bismo odbili da prihvatimo tu činjenicu, bio bi to znak neprimjerena i opasna ponosa. Izolacija je postala ne samo uzrok slabosti, nego i uzrok gubitka.

* * *

Evropska politika u našem duhu ni u čemu nije suprotna rodoljubnom idealu svakoga od nas. Prije više miliona godina prve ljudske zajednice oblikovale su se izvan obitelji, a zatim su se na njoj utemeljila primitivna plemena. Poslije su došle komune, potom sve razvijeniji gradovi; nikome ne pada na pamet optužiti da je taj razvoj omeo ulogu obitelji. Ista je stvar sa svakom nadnacionalnom organizacijom. Ona nadvisuje naciju ne zato da bi je umanjila i apsorbirala, nego zato da bi joj dala šire i uzvišenije polje djelovanja. Nacija ima svoju vokaciju ne samo za vlastite sunarodnjake nego i za druge nacije. Prema tome, ne bi se mogla zatvoriti u toj svojoj prvoj ulozi.

* * *

Da, potrebno je još nešto osim tekstova i riječi, nešto što nije samo nastojanje da se onemoguće zločini kakav je rat, nešto što nije samo podsjećanje na užase i bijedu. Ratu treba oduzeti razlog postojanja, spriječiti da se uopće dođe u napast započeti ga. Valja stvoriti uslove da niko, čak ni najneskrupuloznija vlada, nema interesa da vodi rat. Ići ću još dalje: želimo oduzeti sredstva za pripremu rata, makar se on vodio i na vlastiti rizik. Ni najgori pustolov neće sada biti sposoban za pripremu takvog udarca.

Umjesto nekadašnjeg nacionalizma, sumnjive i nesigurne nezavisnosti, mi povezujemo interese, odluke i sudbine nove zajednice nekada suparničkih država. Ta nova politika u temelju je solidarnosti i sve većeg povjerenja.

Evropski sud za ljudska prava u Strazburu

JEDINSTVENA PRESUDA

Kipar i Rusija kažnjeni po osnovu Člana 4 Evropske konvencije koji zabranjuje ropstvo i prinudni rad

U presudi za trgovinu ljudima, prvoj takve vrste, koju je Evropski sud za ljudska prava (ECHR) donio 7. januara 2010. godine, Kipar je proglašen krivim po više tačaka optužnice u slučaju Rantsev protiv Kipra i Rusije, zato što nije zaštitio Oksanu Rantsevu, državljanku Rusije, koja je pod nerazjašnjenim okolnostima preminula u martu 2001. godine.

Dvadesetogodišnja Ruskinja Oksana Rantseva bila je trafikovana iz Rusije na Kipar, gdje je, sa „umjetničkom" vizom, seksualno eksploatisana u kabareu u Limasolu. Oksana Rantseva je pronađena mrtva u martu 2001. godine, ispod balkona stana koji je pripadao jednom radniku kabarea, a gdje ju je iz policije odveo vlasnik kabarea. Policija je našla posteljinu privezanu za ogradu balkona na gornjem spratu stana. Istraga je pokazala da je smrt nastupila usljed povreda zadobijenih skokom sa balkona.

Tokom niza godina, izdavanje „umjetničkih" ili „izvođačkih" viza je bilo direktno povezano sa trgovinom ženama u svrhu seksualne eksploatacije. Trgovci su regrutovali žene nudeći im posao zabavljačica i plesačica u noćnim klubovima i kabareima, da bi ih onda primoravali da se bave prostitucijom.

Oksanin otac Nikolaj Rantsev podnio je tužbu sudu, tvrdeći da okolnosti smrti njegove kćerke nisu adekvatno istražene, da joj kiparska policija nije pružila odgovarajuću zaštitu dok je bila živa a da pojedinci odgovorni za njenu seksualnu eksploataciju i maltretiranje koje je dovelo do njene smrti, uopšte nisu kažnjeni. On se takođe žalio na nemogućnost da učestvuje u sudskom procesu na Kipru.

Sud je utvrdio da Kipar, u ovom slučaju zemlja destinacije, ne samo što nije zaštitio Oksanu Rantsevu od trgovine ljudima i protivzakonitog pritvora koji je prethodio njenoj smrti, već njenu srmt nije ni adekvatno istražio. Što se tiče zemlje porijekla, Sud je utvrdio da Rusija nije adekvatno istražila na koji način je Oksana Rantseva trgovana preko njenih granica. Sud je naložio kiparskoj vladi da plati ocu Oksane Rantseve 40.000 evra na ime odštete, dok je Rusija dužna da plati 2.000 evra. U ovoj presudi, Sud je ukazao na obaveze država u vezi sa suzbijanjem trgovine ljudima, bilo da se radi o zemljama porijekla, tranzita ili destinacije, naglasivši značaj prekogranične saradnje.

Napominjući da se, kao novija pojava, trgovina ljudima ne spominje u Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima iz 1950. godine, Sud je utvrdio da ona spada u materiju koju reguliše član 4 Konvencije (zabrana ropstva i prinudnog rada). U presudi se govori o pozitivnim obavezama država koje proizilaze iz člana 4 u smislu trgovine ljudima, gdje je istaknuto da države imaju pozitivnu obavezu da usvoje odgovarajuće i efektivne pravne i administrativne okvire, da preduzmu zaštitne mjere i da istraže slučajeve postojeće trgovine ljudima. Sud smatra da je „nesporno" da ova posljednja obaveza podrazumijeva potrebu za punom i efikasnom istragom svih aspekata optužbi za trgovinu ljudima, od regrutovanja do eksploatacije. Sud ukazuje da se ove obaveze odnose na razlicite države koje mogu biti uključene u trgovinu ljudima kao zemlje porijekla, tranzita ili destinacije. Imajući u vidu prekograničnu prirodu trgovine ljudima, Sud je naglasio značaj prekogranične saradnje u istrazi slučajeva trgovine ljudima.

Što se tiče Kipra, Sud je utvrdio da režim „umjetničkih" viza nije pružio praktičnu i efikasnu zaštitu protiv trgovine ljudima i eksploatacije. Takođe, sud je utvrdio da kiparska policija nije sprovela adekvatnu istragu u slučaju Oksane Rantseve kada je postojala osnovana sumnja da se radi o žrtvi trgovine ljudima. Shodno, Sud je utvrdio da Kipar nije ispunio svoju pozitivnu obavezu iz člana 4. nakon što je prethodno utvrdio da Kipar nije izvršio obavezu iz člana 2 (pravo na život) da istraži smrt Oksane Rantseve, Sud je smatrao da nije morao da se bavi proceduralnim obavezama iz člana 4.

Što se tiče Rusije, Sud je utvrdio da slučaj trgovine iz člana 4 Konvencije, čija je žrtve Oksana Rantseva, nije efikasno istražen. U presudi se kaže da nije istraženo na koji način je Oksana Rantseva regrutovana niti su preduzeti koraci radi identifikacije onih koji su uključeni u njenu prodaju i njihovog načina rada. Dalje se kaže da je Rusija bila u mogućnosti da sprovede istragu nad ljudima i mrežama koje su bile uključene u prodaju Oksane Rantseve, ali da je propustila da to učini. Stoga je Rusija proglašena krivom za neispunjenje svojih procesnih obaveza iz člana 4.

Ujedinjene nacije

TOKOM 2009. 43,3 MILIONA IZBJEGLIH

Niko nije amnestiran od odgovornosti za ovakve prizore

U godišnjem izvještaju Visokog povjereništva Ujedinjenih nacija za izbjeglice, objavljenom 15. 06. o.g., navodi se, između ostalog, da je u 2009. godini 43,3 miliona ljudi bilo silom raseljeno zbog sukoba i progona što je najveći broj prognanih u jednoj godini od sredine 90-ih.

Posebno brine činjenica da je sve manji broj onih koji uspijevaju da se vrate kućama. U 2005. godini više od pola miliona ljudi bilo je vraćeno svojim domovima, a u 2009. vraćeno je tek 250.000 izbjeglica. Ta je brojka najmanja u zadnjih 20 godina, a glavni razlog tome je nastavak sukoba i nasilja u domovinama izbjeglih osoba.

- Više od tri četvrtine svih izbjeglica u svijetu su u zemljama u razvoju. Zbog galopirajuće urbanizacije, za velik broj njih dom više nije čak ni prenapučeni izbjeglički logor koji vodi neka međunarodna humanitarna organizacija, već obično sklonište sklepano od otpadaka na rubu velikoga grada, rekao je tim povodom Ban Ki-moon, glavni tajnik UN-a.

Visoki povjerenik za izbjeglice Antonio Guterres ovakvo stanje objašnjava dugotrajnošću velikih sukoba, primjerice u Afganistanu, zatim na jugu Sudana ili u Demokratskoj Republici Kongo, koji ne pokazuju nikakve znakove da bi se mogao postići mir.

Glavni tajnik UN-a upozorio je svijet da su izbjeglice najugroženije skupine ljudi u gradovima koji eksplozivno rastu, jer nemaju pristupa osnovnim higijenskim uslugama niti zdravstvu i školstvu. Svjetska financijska i gospodarska kriza dodatno je pogoršala njihov status, rekao je Ban i pozvao međunarodnu humanitarnu zajednicu na provedbu politike koja će odgovoriti na potrebe te skupine.

- Izbjeglice koje su lišene vlastitog doma ne smiju biti lišene i vlastite budućnosti, zaključio je Ban.

Crna Gora

NEEFIKASNA ZAŠTITA ONIH KOJI PRIJAVLJUJU KORUPCIJU

Smatramo da u Crnoj Gori ne postoji efikasna zaštita državnih službenika koji prijavljuju korupciju, takozvanih „zviždača" (engl. wistler-blower), uprkos odredbi Zakona o državnim službenicima i namještenicima, koja takvu zaštitu propisuje, uvodni je dio saopštenja kojim se Akcija za ljudska prava iz Crne Gore nedavno obratila javnosti.

Kao primjer naveli su slučaj veterinarske inspektorke Mirjane Drašković, koja je više od devet mjeseci udaljena s radnog mjesta i kojoj je plata umanjena za 40%, zbog obavještavanja javnosti o realnoj opasnosti za zdravlje građana i prijavljivanja pretpostavljenih za korupciju.

U skladu sa zakonom, ona je prijavila nepravilnosti u radu glavnog inspektora Veterinarske uprave, direktora Uprave i nadležnog resornog ministra. Nakon što je 11. juna 2009, podnijela krivičnu prijavu protiv navedenih državnih službenika

Mirjana Drašković

Specijalnom tužiocu kako bi spriječila aktivnost koju je smatrala nezakonitom i opasnom po zdravlje stanovništva, direktor Veterinarske uprave (VU) protiv nje je pokrenuo disciplinski postupak i udaljio je s radnog mjesta, uz smanjenje plate od 40%. Naknadno, direktor donosi i rješenje o otkazu koje Komisija za žalbe Vlade Crne Gore poništava ukupno tri puta (!) u periodu od devet mjeseci i nalaže donošenje novog rješenja. Posljednji put, Komisija za žalbe je poništila rješenje Veterinarske uprave i naložila donošenje novog iako je u tom trenutku disciplinski postupak već bio zastario, i trebalo ga je obustaviti. U međuvremenu, i poslije gotovo mjesec dana po nastupanju zastarjelosti, direktor Veterinarske uprave nije utvrdio da je disciplinski postupak zastario i nije omogućio povratak na posao inspektorke Drašković, već je za 20. maj zakazao novu raspravu disciplinske komisije.

U cilju zaštite prava na slobodu izražavanja i djelotvorni pravni lijek gospođe Mirjane Drašković, Akcija za ljudska prava podnijela je predstavku i Evropskom sudu za ljudska prava, pošto je Ustavni sud odbacio njenu ustavnu žalbu. "Smatramo da je pravo gospođe Drašković na slobodu izražavanja u javnom interesu već ozbiljno prekršeno i očekujemo da to sud u Strazburu i utvrdi.

Konačno, u pismu potpredsjedniku Vlade, Svetozaru Maroviću, čiji stručni tim priprema dopunu zakona u cilju pojačanja zaštite "zviždača", predložili su da se izmjenom Zakona o državnim službenicima i namještenicima obavezno predvidi obaveza Komisije za žalbe Vlade Crne Gore da meritorno odluči u slučaju kada prvostepeni organ ne postupi po njenim uputstvima iz rješenja kojim poništava njegovu odluku. Podsjetili su da je u ovom slučaju Komisija za žalbe Vlade Crne Gore "igrala ping-pong sa Veterinarskom upravom tako što je u devet mjeseci ukupno tri puta poništavala rješenje Veterinarske uprave o otkazu, sve dok sada konačno taj disciplinski postupak nije zastario, mada to tek ostaje da bude potvrđeno i inspektorka Drašković vraćena na posao.

S.H.

Hrvatska

DISKRIMINACIJSKI PROPISI

Za Republiku Hrvatsku rješavanje problema izbjeglica i stanarskog prava je od izuzetne važnosti. Od provođenja Programa stambenog zbrinjavanja ovisi i otvaranje poglavlja o pravosuđu i ljudskim pravima u pristupnim pregovorima Hrvatske s Evropskom unijom.

- Još uvijek sam jako nezadovoljan provođenjem Akcijskog plana za ubrzanu provedbu Programa stambenog zbrinjavanja, kaže Saša Milošević, zamjenik predsjednika Srpskog narodnog vijeća (SNV).

Prema njegovom mišljenju, stanova je malo i još uvijek ih prije dobivaju useljenici Hrvati nego Srbi povratnici.

- Propisi su također iznimno diskriminacijski usmjereni prema Srbima povratnicima, mišljenja je Milošević.

Glasnogovornik misije UNHCR-a u Hrvatskoj Dorijan Klasnić kaže da sve strane organizacije, koje djeluju na području Hrvatske, prate provođenje Programa i da UNHCR čvrsto stoji na stanovištu da ljudi koji su bili nositelji stanarskog prava imaju pravo na stanarsko zbrinjavanje.

-Problem je što se ljudi koji su bili nositelji stanarskog prava na područjima od posebne države skrbi, objašnjava on, još uvijek mogu prijaviti za sudjelovanje u Programu, dok je za one koji su nekada živjeli u velikim urbanim sredinama rok istekao još 2005. godine. UNHCR se zalaže da se i za te ljude rok ponovno otvori, objasnio je Klasnić dodavši da bi ti ljudi trebali dobiti mogućnost koju smo svi mi ostali imali početkom devedesetih, kada su se jeftino otkupljivali društveni stanovi. I predstavnici srpske zajednice u Hrvatskoj dugo vremena se bore za to da se bivšim nositeljima stanarskih prava omogući neka vrsta nadoknade.

Prema podacima Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija od početka provođenja programa omogućen je povratak za 347.516 osoba. Iz državnog proračuna RH za ove programe ukupno je izdvojeno 5,3 milijarde eura. Međunarodne donacije čine oko pet posto tog iznosa.

U šestom mjesecu 2008. godine, kažu, Vlada je donijela Akcijski plan za ubrzanu provedbu stambenog zbrinjavanja izbjeglica - bivših nositelja stanarskog prava - koji se žele vratiti u Hrvatsku, na i izvan područja posebne državne skrbi (PPDS).

Ipak, prema podacima iz Ministarstva, a i prema riječima zamjenika predsjednika SNV-a Miloševića, Akcijski plan koji predviđa rješavanje oko 4.900 slučajeva u trogodišnjem razdoblju za 2008. godinu nije ispunjen do kraja.

Dorijan Klasnić

- Zbog recesije i sporijeg tempa stambene izgradnje, kao njegove posljedice, dio obveza planiranih za 2009. je prebačen za 2010. godinu, objašnjavaju iz MVPEVI-a. Također, RH se suočila s neočekivanim problemom. Naime, određeni broj dodijeljenih stanova korisnici nisu preuzeli. Milošević kaže da je to istina, ali tu treba malo i zagrepsti ispod površine.

- Pozovu te: 'Dođi i preuzmi stan tada i tada.' Službe nemaju razumijevanja da ti ljudi žive u izbjeglištvu već 15 godina i ne mogu se preseliti u 10 dana. Osim toga, ti stanovi znaju biti bez parketa, namještaja, neuseljivi, pa sve to treba sagledati i iz te perspektive, objašnjava Milošević.

D.M.

BRISEL
KONKURS ZA NAGRADU LORENZO NATALI

Evropska komisija pokrenula je i ove godine aktivnosti oko dodjeljivanja nagrade Lorenzo Natali 2010. za razvoj novinarstva Nagrada se dodjeljuje u partnerstvu sa Reporterima bez granica i Svjetskim udruženjem novinskih izdavača, za najbolje novinarstvo u oblasti razvoja, demokratije i ljudskih prava.

"Lorenzo Natali" je međunarodna nagrada koja se dodjeljuje od 1992. i predstavlja sastavni dio razvojne politike Evropske komisije. Braneći slobodu izražavanja, demokratiju, ljudska prava i razvoj doprinosi promovisanju dobrog upravljanja, uspostavi i održavanju mira, te poboljšanju uslova života u najsiromašnijim zemljama svijeta. Inače, Lorenzo Natali (1922.-1990.) je bio Evropski komesar, a zatim potpredsjednik Evropske komisije između 1976. i 1989. godine, sa posebnom odgovornošću za saradnju i razvoj između1985. i 1989. godine.

Konkurs je otvoren za novinare koji rade na televiziji, radiju, u pisanim medijima i internetu. U 2009. godini više od 1000 novinara iz 130 zemalja je konkurisalo za ovu nagradu.

Zainteresovani novinari se mogu prijaviti do 31. avgusta 2010.g (http://www.nataliprize2010.eu). Pobjednici će biti proglašeni na ceremoniji dodjele nagrada u Briselu u decembru, u prisustvu evropskog komesara za razvoj, Andrisa Piebalgsa. Nagrade ukupne vrijednosti od 60.000 € će biti dodjeljene za 17 novinara iz različitih regiona: Afrike, Evrope, arapskog svijeta/Bliskog Istoka, Azije i Južne Amerike/Kariba.

D.M.

BAVARSKA
TOTALNA ZABRANA PUŠENJA

Bavarci su na referendumu 04. 07. 2010. podržali potpunu zabranu pušenja u restoranima, barovima, kafićima pa i šatorima u kojima se toči pivo.

Odaziv na referendum bio je razmjerno slab, samo 37,7 posto. Međutim, 61 posto onih koji su glasali podržali su potpunu zabranu pušenja.

Bavarska je nekada imala neka od najstrožih ograničenja za pušenje u Njemačkoj, ali ih je prošle godine ublažila dopustivši pušenje u barovima do 75 kvadratnih metara i šatorima s pivom poput onih na Oktoberfestu. Veći barovi mogu imati odvojenu sobu za pušače.

BRAZIL
NESTANAK JEDNOG NARODA

Hidroelektrana Belo Monte, treća najveća brana na svijetu u Brazilu, projekt u „plućima svijeta", Amazoni, sa svoje tri akumulacije na rijeci Xingu u državi Para potopit će više od 400 kvadratnih kilometara poljoprivrednih zemljišta i prašume i potpuno isušiti rijeku Xingu što će dovesti do daljnje marginalizacije i prijetnje opstanku urođeničkih zajednica naroda Juruna.

Više od 20.000 ljudi bit će raseljeno. Bit će sagrađena i dva ogromna kanala 500 metara široka i 75 kilometara dugačka koja će skretati vodu od glavne brane do hidroelektrane za što će se iskopati više zemlje nego pri gradnji Panamskog kanala.

„Glavni negativni utjecaji gradnje brana su raseljavanje lokalnih stanovnika i degradacija ekosustava koja uključuje gubitak bioraznolikosti i močvarnih područja te širenje invanzivnih vrsta", stoji u zaključku Ujedinjenih naroda.

Iako se hidroelektrana pokušava prikazati kao doprinos borbi protiv klimatskih promjena, Nacionalni institut za istraživanje Amazone izračunao je da će tokom deset godina rada Belo Monte emitirati emisije CO2 usporedive sa 2. 156 460 automobila godišnje.

Mega projekti poput ovoga donose bolesti u urođeničke zajednice, ugrožavaju im izvore hrane i vode, kulturno propadanje i ugrožavanje ljudskih prava. Dugoročni utjecaj Belo Montea još više zabrinjava jer će privući prljave industrije kao aluminijsku, potaći daljnju ekspanziju plantaža soje na račun amazonske prašume, ceste koje će se sagraditi potaknut će još veću sječu šume i rudarske aktivnosti, naglašava organizacija Amazon Watch. Uz to, postoji sumnja da na području koju će se potopiti žive i „nekontaktirani" urođenički narodi, te bi potapanje njihovog životnog prostora značilo i njihov potpuni nestanak.

Unatoč prosvjedima urođenika, brojnih brazilskih i svjetskih ekoloških organizacija, brazilskog pokreta bezemljaša, ali i ocjeni tehničkog tima Brazilske okolišne agencije IBAMA da je Studija utjecaja na okoliš manjkava, šefovi te iste agencije izdali su privremene dozvole za početak gradnje u februaru ove godine.

„S obzirom na podršku „pod svaku cijenu" koju gradnja ima iz državnog vrha, njenu će gradnju biti teško zaustaviti, a svijet je tek promatrač u daljnjoj degradaciji izuzetno važnog područja Amazone, bioraznolikošću najbogatijeg na svijetu. U godini koju su Ujedinjeni narodi proglasili godinom bioraznolikosti planovi za potapanje dijela Amazone napreduju.

Ideja o projektu Belo Monte potječe iz vremena kada je Brazil bio pod vojnom diktaturom u sedamdesetim godinama prošlog stoljeća. Prije nego krenemo u zgražanje nad Brazilcima koji u 40 godina nisu uspjeli ništa novo smisliti, dobro je zgroziti se nad samima sobom. Iz istih godina, naime, potječe i ideja o potapanju i stvaranju akumulacije u Hrvatskoj, u Kosinjskoj dolini, bioraznolikošću bogatoj i stanovnicima nešto manje, koja je također aktualizirana početkom ove godine", zapisala je Marina Kelava, H-alterova novinarka.

SRBIJA

ŽRTVE MORAJU PLATITI DOKAZ O NASILJU

Samo nalaz ljekara sa Instituta za sudsku medicinu, sa pratećim fotografijama povreda omogućava žrtvi da dobije sudski postupak protiv nasilnka – a nalaz se plaća

U Srbiji postoji ukupno devet Sigurnih kuća za žrtve nasilja. U dvjema u Beogradu živi oko 50 žena i djece. Novi prostor je neophodan kako bi život štićenika i terapija bili kvalitetniji. RTS već nekoliko meseci vodi humanitarnu akciju prikupljanja sredstava za izgradnju treće Sigurne kuće u Beogradu. Istovremeno, na svim programima RTS-a, Radio Beograda i na Internet portalu, sprovodi se medijska kampanja za sprječavanje porodičnog nasilja u Srbiji.

Mjesečno se Institutu za sudsku medicinu javi oko 15 žena koje su preživjele nasilje. Tu dobijaju najpouzdaniji ljekarski nalaz, koji je validan za eventualni sudski postupak protiv nasilnika. Taj nalaz, međutim, nije besplatan.

"Kako mislite da u tom momentu imam 5.000, 6.000 dinara kad sam izašla iz kuće u farmerkama i majci, krvava skroz, razbijene glave, sa detetom u naručju. Mislite li da sutra, preksutra ili za mesec dana mogu da imam da platim tu sudsku medicinu", rekla je žrtva porodičnog nasilja.

Samo nalaz ljekara sa Instituta za sudsku medicinu, sa pratećim fotografijama povreda, neoboriv je dokument, na osnovu kojeg se može rekonstruisati način nastanka povreda.

"Nekada ključno pitanje za sud je da li su povrede nastale kao posledice nasilja, tokom slučajnog pada ili na drugi način. U tom smislu naš nalaz daje posebnu vrednost tokom vođenja sudskog postupka", rekao je doktor Đorđe Alempijević sa Instituta za sudsku medicinu u Beogradu.

U savjetovalištu smatraju da problem mora sistemski da se riješi, jer više od 50 odsto žena u sigurnoj kući, koje dođu iz unutrašnjosti, nemaju odgovarajuće nalaze.

"Tih žena nema mnogo da bi oštetilo neku instituciju ili ministarstvo. Uostalom to može da se reguliše zakonom, kao što je regulisano zakonom da žrtve trgovine ljudima imaju besplatnu zdravstvenu zaštitu, zašto to ne bi imale i žene žrtve nasilja", navela je Vesna Stanojević iz Savetovališta za žrtve nasilja u porodici.

Godinu dana, do 2008, gradski sekretarijat za zdravstvo finansirao je takve preglede. Sada kažu, to nije u njihovoj nadležnosti. U institutu i dalje, samoinicijativno, besplatno pregledaju povrijeđene žene.

To, kažu, ne može da traje u nedogled, jer Institut, kao dio medicinskog fakulteta, nije u sistemu zdravstvene zaštite, te troškovi pregleda ne mogu da im se refundiraju preko Fonda zdravstvenog osiguranja.

D.M.

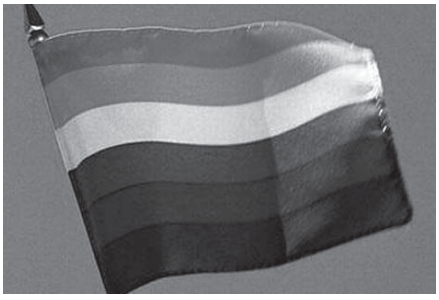

Beograd

DAN PONOSA

Razvijanjem zastave duginih boja sa zgrade Zaštitnika građana 27. 06. 2010 u Beogradu je prvi put obilježen međunarodni Dan ponosa "Neobično nam je važno da se ovo prvi put dešava kod nas, uz podršku jedine institucije koja ne samo deklarativno, nego zaista podržava lezbejska i gej prava u Srbiji", rekla je predstavnica organizacije za zaštitu lezbejskih ljudskih prava Labris, Marija Savić.

Dragana Vučković, takođe iz te organizacije, osvrnula se i na zabranu Povorke ponosa u Beogradu u septembru 2009. godine, uz ocjenu da se u položaju LGBT (lezbejki, gej muškaraca, biseksualnih i transrodnih osoba) populacije u Srbiji u proteklih 10 mjeseci ništa značajno nije izmijenilo.

U saopštenju Zaštitnika građana navedeno je da je on ovim činom pozvao na toleranciju i poštovanje prava pripadnika LGBT grupe. "U Srbiji se uvažava i unapređuje ravnopravnost svih, bez obzira na seksualnu orijentaciju", navedeno je u saopštenju te istaknuta neophodnost zaštite i unapređenja prava pripadnika ove populacije od diskriminacije, govora mržnje, uvreda i nasilja, kao i prava na bezbjedno okupljanje.

Svjetski dan zaštite okoliša

OGRANIČENE MOGUĆNOSTI ZEMLJE

Svjetski dan zaštite okoliša, 05.07., ove je godine obilježen na temu "Brojne vrste. Jedan planet. Jedna budućnost" (Many Species. One Planet. One Future) u skladu s odlukom UN-a koji je 2010. proglasio Međunarodnom godinom zaštite bioraznolikosti.

Tehnološki i industrijski razvoj uzimaju svoj danak u nepovratnoj degradaciji vode, tla i zraka, svakodnevnom nestajanju i izumiranju mnogih biljnih i životinjskih vrsta, te pojavom do sada nepoznatih i vrlo često smrtonosnih bolesti kod ljudi. Sve je očitije da je potrebno pronaći mjeru u odnosu između ambicija i potreba čovječanstva s jedne strane i ograničenih mogućnosti koje planet Zemlja može pružiti.

Prema podacima UN-a od procijenjenih pet pa do čak 100 miliona vrsta na Zemlji, njih 17.291 je na rubu izumiranja. Nažalost, to je samo vrh ledenog brijega, a glavni je uzrok djelovanje čovjeka. Krčenje šuma, isušivanje močvara, ispuštanje stakleničkih plinova u atmosferu samo su neke od aktivnosti kojima nepovratno uništavamo raznolikost života na Zemlji i svako je pozvan pomoći u otklanjanju tih opasnosti.

Dan zaštite okoliša obilježava se 5. Juna svake godine, kao podsjetnik na sjednicu UN-a 1972. godine u Stockholmu, gdje je usvojen Program zaštite okoliša UN-a (UNEP). Svjetskim danom zaštite okoliša želi se potaknuti ljude da postanu aktivni sudionici održivog i racionalnog razvoja, da preuzmu odgovornost za očuvanje našeg planeta, te da osvijeste sebe i svoju okolinu o potrebi zaštite okoliša kao zadatka i nužnosti svake osobe tj. žitelja ovog planeta.

D.M.

Kosovo: Pravosuđe pod lupom Fonda za humanitarno pravo

MANJINSKE ZAJEDNICE NEZADOVOLJNE

Predstavnici sudova insistiraju na kadrovskom i tehničkom jačanju

Fond za humanitarno pravo Kosovo (FHP Kosovo) obišao je u periodu od marta 2009. do februara 2010. godine većinu sudova na Kosovu i obavio intervjue sa predstavnicima tih sudova s namjerom da: pribavi podatke o zaposlenosti pripadnika manjinskih zajednica u sudovima, ut- vrdi da li postoje uslovi za pružanje besplatne pravne pomoći, da li sudovi poštuju Zakon o upo- trebi jezika i u kojim predmetima se pripadnici manjiskih zajednica pojavljuju kao stranke, odnosno kakva je struktura okončanih predmeta u odnosu na nacionalnost stranaka. Konačan cilj je bio podizanje svijesti samih donosilaca odluka o svim ovim pitanjima.

Ovo istraživanje je prošireno intervjuima s pripadnicima zajednica koji su se obraćali sudovima na Kosovu.

FHP Kosovo je u tvrdio da se zakonski okvir Kosova koji uređuje zastupljenost pripadnika manjinskih zajednica u pravosudnim institucijama ne sprovodi u potpunosti. Taj okvir predviđa da u pravosuđu bude najmanje 15 odsto nealbanaca, od čega bi se osam odsto radnih mjesta odnosilo na Srbe. Uprkos tome, veliku većinu sudija, sudija za prekršaje i administrativnog osob- lja u sudovima čine pripadnici albanske zajednice. Predstavnici sudova tvrde da je pravo na bes- platnu pravnu pomoć garantovano svim građanima Kosova pod istim uslovima. S druge strane, velika većina intervjuisanih pripadnika etničkih zajednica dala je FHP Kosovo suprotne informacije, naime, da nisu upoznati sa svojim pravom na besplatnu pravnu pomoć, te nisu ni mogli da je koriste, iako im je bila potrebna.

Sud u Prištini

Kad je u pitanju sprovođenje Zakona o upotrebi jezika, FHP Kosovo je utvrdio da se taj zakon generalno primjenjuje u svim sudovima u kojima je obavljeno istraživanje. Sudovi izdaju doku- menta na službenim jezicima Kosova – srpskom i albanskom. Sudovi u Prizrenu, osim toga, izdaju dokumenta i na turskom jeziku, s obzirom da je i ta j jezik u službenoj upotrebi u toj opštini. Pravosudne institucije obezbjeđuju usluge prevođenja svim strankama na srpski i alban- ski, kao i turski jezik u Opštini Prizren. Trebalo bi, međutim, naglasiti da nedovoljan broj sudskih tumača i nedostatak opreme za simultano prevođenje može usporavati sudske postupke. Svu služ- benu dokumentaciju koju sudovi koriste u komunikaciji sa građanima priprema Pravosudni sa- vjet Kosova u Prištini. Ova dokumentacija se, međutim, ne priprema i na turskom.

Sudovi nisu u st nju da vode ažurnu evidenciju o predmetima. Većina sudova još uvijek nema elektronske baze podataka i stoga evidenciju vode ručnim putem. Na osnovu neposrednog uvida, FHP Kosovo zaključuje da broj predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjin- skih zajednica iz godine u godinu raste. T i predmet i se uglavnom odnose na vanparnične pos- tupke i ostavinska pitanja i njih su opštinski sudovi u najvećem broju riješili.

Ipak, na osnovu istraživanja i dostupnih statističkih podataka FHP Kosovo zaključuje da sudovi nisu dovoljno efikasni, što se slaže s većinskim stavom svih manjinskih zajednica da su veoma nezadovoljne radom sudova . S druge strane, predstavnici su- dova s kojima je razgovarao FHP Kosovo iznose da je pojačanje tehničkih i ljudskih resursa glavni uslov za efikasnije procesuiranje predmeta.

D.M.

Evropski sud za ljudska prava:

HOMOSEKSUALNI BRAK NIJE OSNOVNO LJUDSKO PRAVO

Članak 12. Konvencije o ljudskim pravima pravno reguliranje sklapanja brakova izričito stavlja u nadležnost zakonodavstava pojedinih država

Evropski sud za ljudska prava u Strassbourgu je novom presudom poručio kako zemlje EU nisu obavezne uvoditi i prihvaćati homoseksualne bračne zajednice.

"Država koja odbija prihvatiti homoseksualnu ili lezbijsku bračnu zajednicu time ne krši Europsku konvenciju o ljudskim pravima", kaže se u presudi Europskog suda za ljudska prava donesenoj krajem juna ove godine. Time je odbijena tužba jednog homoseksualnog para iz Austrije.

Gradska uprava Beča je još 2002. godine dvojici muškaraca, tada u dobi od 48 i 50 godina, uskratila dozvolu za sklapanje braka s obrazloženjem da je brak moguć isključivo između osoba različitog spola, znači između muškarca i žene. Na to su njih dvojica podnijeli tužbu Sudu u Strassbourgu tvrdeći da se ovime krši njihovo građansko pravo na sklapanje braka te da ih se diskriminira. Oni su se pozvali i na zakonom zajamčeno pravo na poštovanje njihovog osobnog i obiteljskog života.

Suci su u obrazloženju svoje presude utvrdili da članak 12. Konvencije o ljudskim pravima pravno reguliranje sklapanja brakova izričito stavlja u nadležnost zakonodavstava pojedinih država.

Sud u u Strassbourgu

U zemljema članicama Evropske unije pitanje homoseksualnih brakova je dosada rješavano na različite načine. Iako je primjetna tendencija prihvaćanja i tog oblika bračnih odnosno životnih zajednica, u većini zemalja to ipak nije legalizirano.

Prva zemlja koja je legalizirala homoseksualne brakove bila je Danska, 1989. godine. Taj primjer su slijedile i druge nordijske zemlje - između 1993. i 2002. godine tu vrstu brakova legalizirale su redom Norveška, Švedska, Island i Finska. U međuvremenu u 21. od ukupno 27 zemalja EU-a postoje propisi koji reguliraju istospolne bračne ili životne zajednice.

U Njemačkoj od 2001. a u Austriji od ove godine na snazi su propisi koji homoseksualnim i lezbijskim parovima omogućavaju zasnivanje tzv. životnih zajednica. Te zajednice su u brojnim aspektima izjednačene sa bračnim zajednicama, ali postoje i značajne razlike. Tako primjerice homoseksualni parovi imaju mirovinska prava, a dozvoljeno je i nošenje zajedničkog imena. S druge strane njima, međutim, nije dopušteno posvajanje djece, a u Austriji im nije omogućena čak ni svečana ceremonija pred matičarem.

Član 12 Evropske konvencije
Pravo na sklapanje braka

Od trenutka kada postanu sposobni za brak, muškarac i žena imaju pravo da stupe u brak i zasnuju porodicu prema nacionalnim zakonima kojima se regulira ostvarivanje ovog prava.

Hrvatski sabor

Hrvatska:
Promjene Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina

ODGOVOR NA LUTANJA

Hrvatski sabor je 16. 06. 2010. donio izmjene Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, na temelju kojega će se pripadnicima nacionalnih manjina, koje u ukupnom stanovništvu sudjeluju s manje od 1,5 posto, uz opće biračko, dati i dopunsko pravo glasa.

Za izmjene je glasalo 129 zastupnika, suzdržano ih je ostalo četvoro, a protiv su bili zastupnik Daniel Srb (HSP), manjinski zastupnik Šemso Tanković te Zoran Vinković (SDP).

Srpskoj nacionalnoj manjini time je zajamčeno najmanje tri zastupnička mjesta u Hrvatskom saboru, na temelju općeg biračkog prava. Izmjene će omogućiti pravnu osobnost koordinacijama nacionalnih manjina, a funkciju koordinacije vijeća srpske nacionalne manjine obavljat će Srpsko narodno vijeće.

Prihvaćen je i amandman po kojem će se manjinski zastupnici birati s lista stranaka nacionalnih manjina ili lista skupina građana pripadnika nacionalne manjine.

Potpredsjednik Vlade Slobodan Uzelac ocijenio je da je izmjena Ustavnog zakona "dobar odgovor na iskustva koja je donio život", da značajno unaprjeđuje Ustavni zakon te da dograđuje demokratsko ustrojstvo RH.

"Obje novine su dobre. U izborima za Sabor imali smo puno lutanja i loših iskustava, a ova izmjena je dobar odgovor", rekao je Uzelac.

"Hrvatska kroz Ustav, Ustavni zakon i druge zakone, kao i u stvarnom životu i praksi živi visoki stupanj promicanja ljudskih i manjinskih prava", dodala je premijerka Jadranka Kosor, podsjetivši da Savjet za nacionalne manjine sam odlučuje o raspodjeli proračunskog novca za manjinske projekte.

D.M.

Albanija

PRESUDA KOJA JE UZNEMIRILA JAVNOST

Sud u Tirani odredio je novčanu kaznu albanskoj TV stanici Top Channel zbog prikazivanja videosnimke bivšeg ministra kulture Ylla Panga, u kojem je vidljivo kako u martu 2009. zahtijeva seks u zamjenu za radno mjesto u „svom" ministarstvu.

Na videosnimci se vidi kako Pango više puta zahtijeva da jedna od kandidatkinja - novinarka na tajnom zadatku - skine odjeću kako bi ocijenio je li podobna za posao. Bijesni gledatelji pozivima su zagušili telefone Top Channela, a Pango je ubrzo dobio otkaz od premijera Salija Berishe.

Međutim, prošlog decembra ured tužitelja u Tirani obustavio je istragu skandala, navodno uslijed nedostatka dokaza. Proglašeno je kako je video nastao tokom "nagovora na počinjenje djela" i kao takav nije prihvatljiv kao dokaz.

Sud u Tirani je u presudi iz juna ove godine naveo kako je istraživačka emisija postaje Top Channel "Fiks Fare" objavila materijale koji su "netačni, nepotvrđeni i nezakonito pribavljeni". Stanica je sada suočena s plaćanjem odštete bivšem ministru u iznosu od 400.000 eura.

Top Channel TV sudsku je odluku nazvao "nepravednom" te navode kako su spremni osporiti je, po potrebi i pred međunarodnim sudovima.

"Naš se program bavio javnim likom ministra, a ne njime kao privatnom osobom", objasnio je direktor Fiks Farea Armir Shkurti. "Odlučili smo se provesti istragu ovog slučaja nakon što je mlada žena došla u našu stanicu rekavši kako je od nje traženo da se upusti u intimne odnose u zamjenu za posao u ministarstvu", rekao je.

Odluka Suda je zgrozila brojne blogere u Albaniji, koji kažu kako se ona svodi na vršenje pritiska na novinare da ne razotkrivaju korupciju javnih dužnosnika. "Odluka suda u Tirani nema učinak na Fiks Fare, već na sudove širom Albanije", piše poznati advokat i političar Spartak Ngjela. "Ako zauzmemo stav protiv istraživačkog novinarstva, dozvolili smo zloupotrebe u našoj zemlji. Bolje je dozvoliti novinarima sitne prekršaje nego ih zastrašivati." Presuda nije indikativna za pravosudni sistem zemlje u cjelosti, tvrdi Ngjela. "Odluka suda u Tirani u ovom slučaju neće se moći održati na višim instancama u albanskom pravosuđu", rekao je dodavši kako je odluka suda napad na slobodu govora. "Pravna će se bitka nastaviti", obećao je.

ČOVJEK I ZEMLJA

Sramotan i sulud odnos većine čovječanstva prema planeti, čovjekova nebriga za okoliš i generacije koje dolaze, globalno uništavanje morala, nasilje, bahati odnos prema slabim i nejakim i danas, nažalost, aktuelizirala crtež sa Međunarodnog takmičenja političke karikature Earthworks 2008. Autor pomenute karikature je Mikhaila Zlatkovsky iz Rusije.

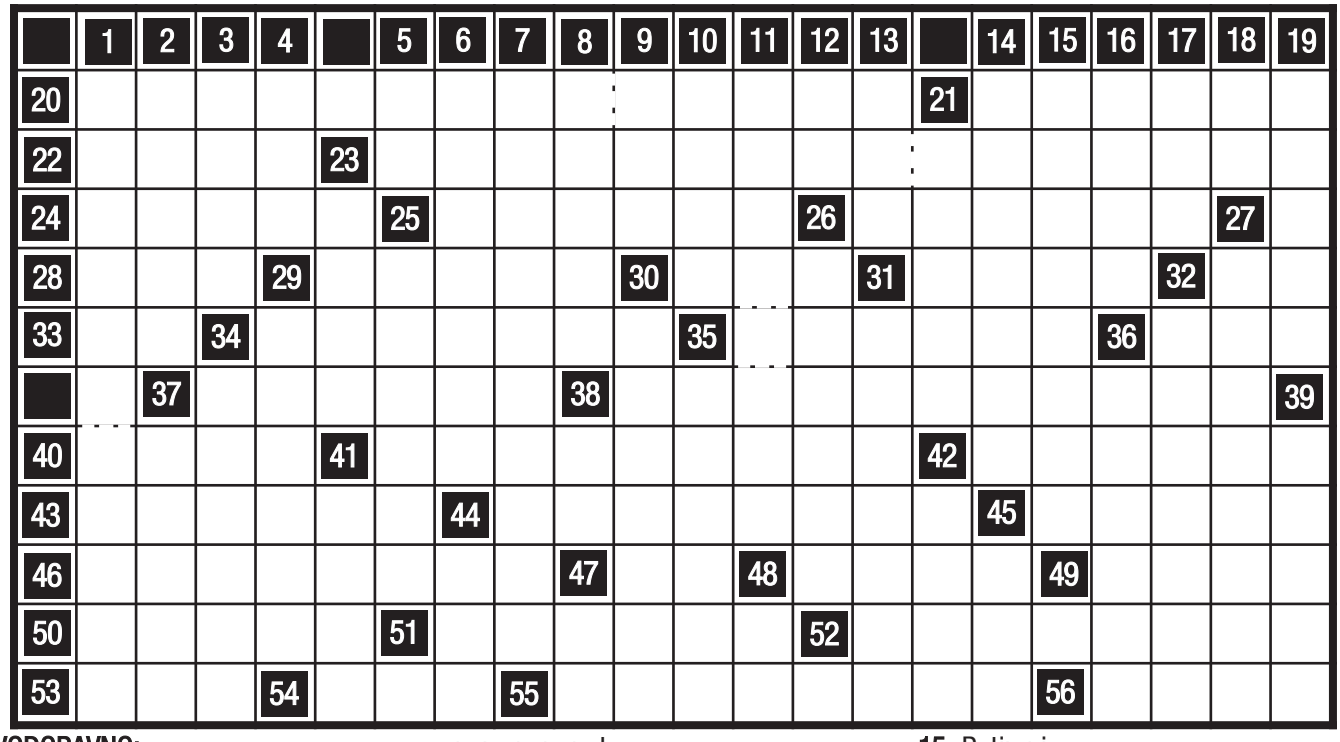

VODORAVNO:

20. Lična, politička i socioekonomska prava zagarantovana ustavom
21. Pripadnik indijanskog plemena
22. Bekrija
23. Osnovne slobode zagarantovane svakom građaninu.
24. Ime fudbalskog trenera Fergusona
25. Klasičar
26. Osnivač zadužbine (grč.)
28. Napolju
29. Poluostrvo na sjeveru Evrope
30. Italijanski pozdrav
31. Stepen čistoće zlata (tur.)
32. Simbol silicijuma
33. Inicijali fizičara Tesle
34. Nepotpuni, nesigurni mir
35. Prastanovnik Španije, Iber
36. Časovnik
37. Minijaturna reprodukcija neke građevine
38. Sakatost
40. Udarac
41. Mitološko biće koje je pola čovjek-pola bik (mn.)
42. Pokrajina u Turskom carstvu
43. Pašnjak
44. Pomalo tresti prilikom vožnje po neravnom putu
45. Godišnja priredba
46. Stanovnica azijske države
47. Prvi i treći samoglasnik
48. Zagorov drugar iz stripa
49. Vrsta organskog jedinjenja
50. Cerova šumica, cerak
51. Dobar poznavalac vina
52. Pokretna vojna bolnica (mn.)
53. Ime finskog reli-vozača vatanena
54. Neman
55. Članovi vlade
56. Kibelin pratilac iz grčkog mita

USPRAVNO:

1. Najvažnija ulica u gradu
2. Vrsta kolača
3. Ime glumca Delona
4. Učenik
5. Nova godina (skr.)
6. Malo otpiti
7. Drugo ime ostrva Bornea
8. Glumica, Izabela
9. Vjerna životinja
10. Nekadašnji rukometaš, Momir
11. Djelo Ive Andrića
12. Inicijali šahiste Korčnoja
13. Grčki fudbalski klub
14. Homerov ep
15. Rotiranje
16. Tor
17. Korpus (skr.)
18. Ime glumca Harisa
19. Tačka iznad glave posmatrača
21. Matori
23. Odbacivanje tijela od tla
25. Pripadnik germanskog plemena
26. Okidač na pušci
27. Vrsta nebeskog tijela (mn.)
29. Mašine za paranje korova
30. Obredi
31. Onaj koji naglašava ulogu elite
32. Da (ital.)
34. Pleme u Africi
35. Nacija (njem.)
36. Ime pjevačice Tikaram
37. Njemački slikar Albreht
38. Skraćenica za Oregon
39. Bijeli sport
41. Glavni grad Bangladeša
42. Dedalov sin
44. Vrsta papagaja
45. Lična zamjenica
47. Jedinica električnog otpora
48. Ime pisca De Mopasana.

Slavko Bovan